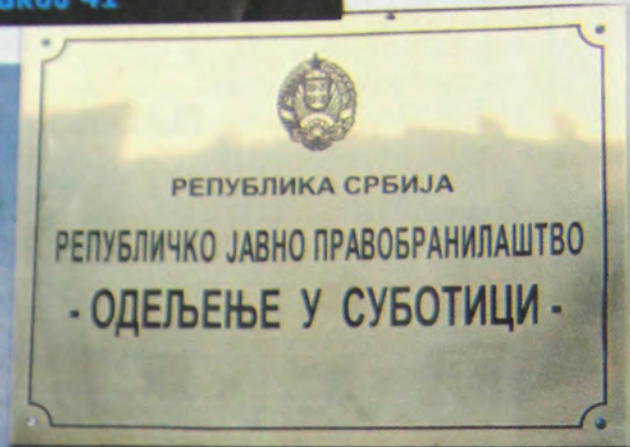

Hrvatska riječ

temeljno-politički tjednik, izlazio od 1943. do 1990., obnovljen 2003.

ISSN 1451-4257

SUBOTICA, 7. STUDENOG 2003. * CIJENA 20 DINARA * BROJ 41

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ОПШТИНА СУБОТИЦА

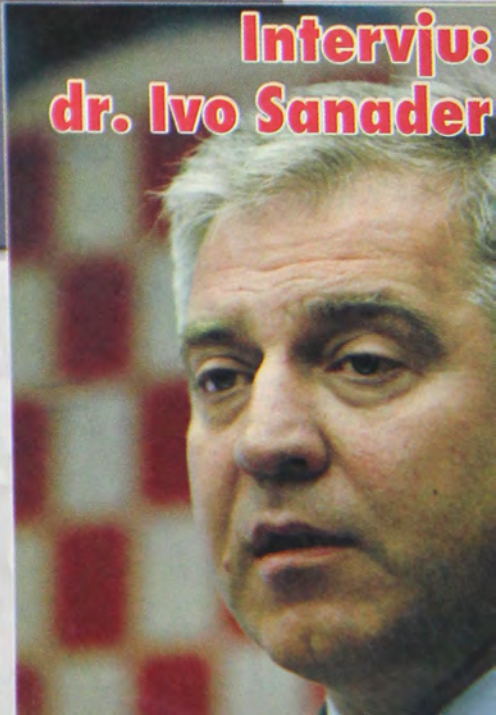
REPUBLIKA SRBIJA
AUTONOMNA POKRAJINA VOJVODINA
OPŠTINA SUBOTICA

SZERB KÖZTÁRSASÁG
VAJDASÁG AUTONOM TARTOMÁNY
SZABADKA KÖZSÉG

REPUBLIKA SRBIJA
MNA POKRAJINA VOJVODINA
OPCINA SUBOTICA

Intervju:
dr. Ivo Sanader

lužbena uporaba manjinskih jezika

Zakon nalaže,
politika koči

"DDOR NOVI SAD" AD

Glavna filijala "SUBOTICA"
NAŠIM GRAĐANIMA NUDI:

OBAVEZNO OSIGURANJE VOZILA

- 25% NIŽA CENA
- 30% BONUS
- 10% POPUST NA GOTOVINSKO PLAĆANJE

PLAĆANJE OSIGURANJA I TROŠKOVI REGISTRACIJE

- 10 RATA OBUSTAVOM OD ZARADA
 - 12 RATA OD PENZIJE
 - 4 RATE ČEKOVIMA GRAĐANA
za putnička vozila
 - JP "SUBOTICA-TRANS"
Segediński put br. 84, telefon: 41-948
 - "INTERŠPED - DDOR NOVI SAD"
Paša Paja br. 17, telefon: 622-115 / 622-107
 - DP "INTEGRAL MEHANIZACIJA I TRANSPORT"
Čantavirski put bb, telefon: 566-038
- 1.000,00 DIN UMANJENJE
za teretna vozila

USLUGA REGISTRACIJE BESPLATNO

• DDOR NOVI SAD • A

OBAVEZNO OSIGURANJE MOTORNH VOZILA

- PROLJETNI POPUST 20%
- MOGUĆNOST PLAĆANJA U 4 I VIŠE RATA
- PRI JEDNOKRATNOJ UPLATI DODATNI POPUST 10%

Izbori u Hrvatskoj

I vojvodanski Hrvati u Saboru?8,9

Intervju

Dr. Ivo Sanader12-15

Službena uporaba jezika

Izravna kontrola na terenu16,17

Europa – manjinsko pitanje

Ideja jednakosti na ispitu18,19

Smjena u »Subotičkim novinama«

Nova afirmacija asimilacije20

Gibarac

Cijeli život u jednom trenu24,25

Kako se putovalo

Osijek na kraju svijeta36,37

Real u Beogradu

Kraljevi nogometa44

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI:

www.photonino.com

IMPRESSUM

OSNIVAČ:

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mr. Mato Groznica (predsjednik), Dušica Dulić,
Kalman Kuntić, Marija P. Matarić, Dražen Prčić,
Stipan Stipić, Zvonko Sarić, Zvonko Tadijan,
Tomislav ŽigmanovDIREKTOR I V. D. GLAVNOG I
ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonimir Perušić

REDAKCIJA:

Ivan Andrašić, Dušica Dulić, Jasminka Dulić, Ivan
Ivković Ivandekić, Vesela Laloš, Dražen Prčić,
Zvonko Sarić, Mirko Sebić, Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK:

Boris Cupać

TEHNIČKI ADMINISTRATOR:

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zorica Tikvicki,
Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« ŠtamparijaList je registriran kod Sekretarijata za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.List je oslobođen poreza na promet na osnovu
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
20.3.2003. godine

Vrijeme izbora

Izbori stižu, i to na obje strane: u Srbiji se 16. studenog bira predsjednik države, a u Hrvatskoj se tjedan dana kasnije biraju zastupnici za Hrvatski sabor. Bitka za birače, sa silnim obećanjima i poslovičnim ulagivanjem političara, ulazi u završnu fazu.

Predsjedničke izbore u Srbiji prati aktivni bojkot nekoliko većih političkih grupacija, pa je izlaznost i ovoga puta, kao i prije godinu dana, najveći problem. Osim organiziranog bojkota, veću apstinenciju birača može izazvati i apatija koja je, opet, posljedica sve očitijeg nezadovoljstva građana brzinom i obujmom reformi, kao i njihovom socijalnom dimenzijom.

Ovi izbori, budući da Srbija već godinu dana funkcionira bez izabranog predsjednika, zapravo su samo generalna proba pred sve bliže parlamentarne izbore, bili oni redoviti ili izvanredni. Ovo je prilika i da se primijeti kako politička scena u Srbiji još uvijek nije programski profilirana, te da se tabori lako mijenjaju, a da na istoj strani i dalje mogu biti konzervativni nacionalisti i liberalni japi-mondijalisti. Sliku izmiješanosti i isprepletenosti upotpunjuje i neprirodno protežiranje radikalnih nacionalista od strane dosovske vlade, koja im upadljivo puše u jedra ne bi li se animiranjem njihovog biračkog tijela osigurali cenzus i regularnost prvoga izbornog kruga.

U Hrvatskoj, čini se, ta je boljka prebrođena i u tom je pogledu politička reforma prilično odmakla. Uglavnom je jasno tko može s kim i tko kamo pripada i to se demonstrira na svakom koraku. Dva bloka – lijevi i desni – precizno su odvojena i pred biračima praktički dilema više nema. Sva relevantna istraživanja pokazuju da je sadašnja izborna trka u Hrvatskoj neizvjesnija nego ikad, pa se vrlo ozbiljno špekulira, kako bi jezičak na vagi mogli biti glasovi nacionalnih manjina i hrvatske dijaspore.

Novina u svemu je gotovo sigurno sudjelovanje predstavnika vojvodanskih Hrvata na listama u izbornoj jedinici za dijasporu. Hrvati iz drugih zemalja, poglavito iz Bosne i Hercegovine, na tim se listama nalaze još iz vremena 'onog' HDZ-a, pa je poziv dvije stranke iz Hrvatske – HSS-a i HDZ-a – Hrvatima u Vojvodini, da se aktivno uključe u parlamentarni život Hrvatske nagovještaj da bi ubuduće i ova krajnja istočna dijaspora, po mnogima zaboravljena i zapostavljena, konačno mogla dobiti bolji tretman.

Z. P.

TJEDNIK

ČETVRTAK, 30. 10.

Beograd:
Sindikalni prosvjednici u sukobu
s policijom

NEDJELJA, 2. 11.

RIK utvrdila da je ukupan
broj birača na predstojećim
predsjedničkim izborima u
Srbiji 6.506.147

PETAK, 31. 10.

Zagreb:
Podrška Gerharda Šrödera
Ivici Račanu

PONEDJELJAK, 3. 11.

SAD uspostavile normalne
trgovinske odnose sa Srbijom i
Crnom Gorom

UTORAK, 4. 11.

Zoran Živković
odriče se ministarke
Marije Rašete Vukosavljević

SUBOTA, 1. 11.

Haaški tribunal vodi
istrage protiv Milana
Babića, Blagoja Adžića i
Gorana Hadžića

SRIJEDA, 5. 11.

SCG optužena da krši pravo
Roma na stanovanje

SVATKO IMA SVOGA STRANCA

Njemački kancelar Schröder skoknuo je jučer na nekoliko sati do Zagreba, uglavnom zato da bi Hrvatima, neposredno pred izbore, poručio kako je njegovo srce na strani Ivice Račana. Na sva je usta hvalio njegovu »politiku otvaranja zemlje i reformi« te ga nekoliko puta, napadno, nazvao svojim velikim prijateljem. Ivo Sanader

prije nekoliko se dana vratio sa Zapada s izričitom podrškom svojih prijatelja. Nakon talijanskog premijera Berlusconija i predsjednik ga je bavorske vlade Stoiber tapšao po ramenu kao veliku budućnost Europe. Moglo bi se pomisliti da je Nijemcima do hrvatskih izbora stalo više nego Hrvatima, koji u dilemi: Ivica ili Ivo, nisu baš nešto jako gorljivi. **Jelena Lovrić**, kolumnistica, »Novi list«, 1. studenog 2003.

MAKROEKONOMSKI RECEPT

Za uspjeh jedne Irske ili Portugala zaslužno je rintanje. **Božidar Đelić**, ministar financija u Vladi Republike Srbije, »Vreme«, 30. listopada 2003.

NARODNO BLAGO

Tako je ispalo pred svijetom. A kod kuće, još gore. U pravu je srpska vlada kada danas prosvjeduje protiv dvostrukih aršina gospode Del Ponte i kada diže glas protiv opasnosti da se njene optužnice pretvaraju u kolektivnu optužbu protiv Srba. Nevolja je u tome što neprincipijelnost Tužilaštva, koje iz razloga političkog oportunizma čeka da Alija Izetbegović i Franjo Tuđman umru prije nego što ih počne sumnjičiti za ratne zločine, ne skriva činjenicu da iza antihaaške buke i bijesa Vlade Srbije danas ne stoji briga za srpski kolektivitet već strah za vlast. Vlada tvrdi kako brani nacionalni interes, ali se i sa sasvim male udaljenosti vidi da se prije radi o tome da svoje poslušnike proglašava za narodno blago i nacionalni interes. **Ljiljana Smajlović**, novinarka, »NIN«, 31. listopada 2003.

DA NE BUDE KAJANJA

Pobijedit će onaj koga vi izaberete, ali nemojte poslije žaliti. **Stjepan Mesić**, predsjednik RH, »Vjesnik«, 1. studenog 2003.

UZALUDNA NADA

Oni koji su se ponadali kako će s Beogradskog sajma knjiga otići s novim djelima Miljenka Jergovića, Roberta Perišića, Predraga Matvejevića, Slobodana Šnajdera, ili s nekim od naslova Barnsa, Kurejšija ili Ejmisa koja još nisu prevedeni na srpski jezik, ali se lagodno čitaju na hrvatskom ili bosanskom, preostalo je jedino da zabace

na ramena svoje prazne naprtnjače i ostave iza sebe betonsku dvoranu punu onoga što mogu naći u svakoj opremljenijoj gradskoj knjižari. Za razliku od posljednjih nekoliko sezona kada se broj izdavača iz susjednih zemalja povećavao iz godine u godinu, posjetitelji ovogodišnjeg sajma ostali su uskraćeni za bilo kakvu informaciju o tekućoj produkciji u tim državama. Iz Slovenije nije došla niti jedna nakladnička kuća, prošlogodišnji nastup izdavača Hrvatske u okviru Zajednice nakladnika i knjižara sveo se na par razbacanih štandova, dok je u posljednjem trenutku otkazano sidjelovanje udruženih izdavača Bosne i Hercegovine. Tako su iz Hrvatske, ako se ne računaju izdavačke kuće s prefiksom »srpski« koje su, valjda, zbog etničkog podrijetla autora i urednika bile smještene u dio s domaćim izdavačima, došle jedino Medicinska naklada, Golden Marketing, Naklada »Pavičić«, Školska knjiga i Demetra, dok se sudjelovanje bosansko-hercegovačkih knjižara, koji ne stavljaju u prvi plan (poželjnu) nacionalnu pripadnost, svelo na distributersku kuću »Šahinpašić«. Tu sliku nisu bitno promijenila ni hrvatska poduzeća koja su nastupala preko svojih srpskih podružnica, poput šabačkog Naprijeda ili beogradskog Leo Comerca. **Slobodan Kostić**, kritičar, »Vreme«, 30. listopada 2003.

KVISKOTEKA

Račan:
Ja ću uvesti
Hrvatsku u EU!

Sanader:
Ja ću uvesti
Hrvatsku u EU!

Naslov iz »Slobodne Dalmacije«, 2. studenog 2003.

Dujizmi

- ✓ *Odmakli smo u zaostajanju;*
- ✓ *Od lošeg originala napravismo dobru kopiju;*
- ✓ *Nama su krivi pravi ljudi;*
- ✓ *Plaše me njihova obećanja.*

Dujo Runje

Glasila – novine u bačkih Hrvata

Surovo plaćanje nepravde

Piše:
Naco Zelić

Iako su Hrvatima kao državotvor - nom narodu po svim ustavima dana jednaka prava kao i Srbima, stvarnost je bila drugačija. Kao pretežno poljodjelski živalj, najprije su surovije od drugih platili nepravde agrarne reforme i kolonizacije, jer su stari i novi kolonisti iz pasivnih krajeva imali apsolutnu prednost. A zatim je počeo proces potiskivanja i negiranja svega što je hrvatsko

Najznačajniji časopis bačkih Hrvata »Klasje naših ravni«, van - politički i povremeni časopis za književnost i kulturu, počevši od 1935. pa do 1938. godine izdavala je Pučka kasina u Subotici, a nakon što nije izlazio 1939, 1940. i 1941. godine, nastavio je izlaziti 1942. u izdanju Društva bačkih Hrvata u Zagrebu, pod nazivom »Klasje naših ravni«, povremeni časopis za istraživanje kulture, života i običaja bačko-baranjskih Hrvata. Godine 1944. izašao je zadnji broj »Klasja« kao dvobroj, s oznakom »Godište VI., Zagreb, prosinac 1944., br. 1-2.«

Godine 1996. obnovljeno je izlaženje ovoga časopisa te sada izlazi pod naslovom »Klasje naših ravni«, časopis za književnost, umjetnost i znanost. Izdavač je Matica hrvatska u Subotici. Budući je »Klasje« 26. lipnja 2003. godine predstavljeno u Palači Matice hrvatske u Zagrebu na tribini, koju su organizirali Matica hrvatska i Udruga za potporu bačkim Hrvatima, uz sudjelovanje »predstavljача« akademika *Tonka Maroevića*, potpredsjednika Matice hrvatske, *Jasne Ivančić*, *La - zara Merkovića* i *Milovana Miko - vića*, o »Klasju« nije potrebno sada govoriti.

SPECIJALIZIRANI LISTOVI: Posebnost novinstva Hrvata u Bačkoj je da su izlazile i da ih tako nazovemo »specijalizirane« novine, kao što su »Subotički športski list«, koji je izlazio od 1935. do 1938. godine i humoristični list »Bunje - vačko žackalo« 1940. godine, od kojega je izašlo sedam brojeva.

Popisu od 43 novine i glasila iz »Bibliografije« *Ivana Kujundžića* treba dodati i glasilo »Narodna rič« koje se, prema navodu *Ante Seku - lića* (Tavankut, 1920.), pojavilo 1. kolovoza 1920. godine pod ured - ništvom *Gavre Delmiša*, te glasila koja su izlazila nakon 1945. godine, među kojima su novine »Hrvatska riječ«, koje su se kao glasilo Narodnog fronta Vojvodine pod tim ime - nom pojavile 26. kolovoza 1945. i izlazile su do 26. lipnja 1956. godi -

ne; časopis Hrvatskog kulturnog društva u Subotici »Njiva« (izašao je samo prvi broj 1. siječnja 1947.); časopis za književnost, umjetnost i društvena pitanja »Rukovet«, ali samo godišta 1955. – 1957. i 1970. i 1971.; vjersko-informativni list »Bačko klasje«, koji je izlazio od 1978. do 1994. i Katolički list »Zvonik«, koji izlazi od 1994. godi - ne; »Glas ravnice«, glasilo Demo - kratskog saveza Hrvata u Vojvodini, koji je izlazio od 1990. do 1998.; subotički dvotjednik »Žig«, koji je izlazio od 1994. do 2001. go - dine i glasilo HKUD »Vladimir Na - zor« u Somboru »Miroljub«, koje izlazi od 1998. godine.

ZATIRANJE HRVATSKOG: Pr - vi broj novina »Hrvatska riječ«, in - formativno-političkog tjednika, koji danas predstavljamo, pojavio se 31. siječnja 2003. godine, dakle skoro 50 godina nakon što su 26. lipnja 1956. godine prestale izlaziti novine pod tim imenom. Tako su i Hrvati u Vojvodini dobili novine na svojem jeziku i ostvarili jedno od temeljnih nacionalnih prava, pravo informira - nja na vlastitom jeziku. Na ostvari - vanje tog i drugih nacionalnih prava hrvatske zajednice u Vojvodini čekalo se dugo, čak predugo, brojni su u borbi za ostvarivanje i zaštitu nacionalnih prava hrvatske manjin - ske zajednice u Vojvodini platili da - nak, a posljedice sustavnog potiski - vanja, uništavanja, negiranja i

prešućivanja svega što je hrvatsko još dugo će se otklanjati i ublažava - ti, a mnoge će posljedice ostati traj - ne.

Naime, po završetku rata 1945. godine vojvođanski Hrvati opet su se našli izvan hrvatske matice, a Bajski trokut ostao je u Mađarskoj. Jugoslavenski dio Bačke i Srijem našli su se u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini u okviru federalne Srbije. Iako su Hrvatima kao državotvor - nom narodu po svim ustavima dana jednaka prava kao i Srbima, stvar - nost je bila drugačija. Kao pretežno poljodjelski živalj, najprije su suro - vije od drugih platili nepravde agrarne reforme i kolonizacije, jer su stari i novi kolonisti iz pasivnih krajeva imali apsolutnu prednost. A zatim je počeo proces potiskivanja i negiranja svega što je hrvatsko.

Hrvatski jezik nestaje iz javne uporabe, škola, tiska, radija. Hrvat - sko narodno kazalište 1950. godine postaje Narodno pozorište – Nép színház, hrvatske škole (osnovne škole u Subotici, Đurđinu, Tavanku - tu i Žedniku, te hrvatski razredi u gimnaziji) koji su djelovali od 1953. ukidaju se 1958. godine. »Hrvatska riječ« je, već smo spomenuli, 1956. prestala izlaziti pod tim imenom, ukidaju se brojna hrvatska društva – Hrvatsko pjevačko društvo »Ne - ven«, »Pučka kasina«, »Bunjevačko momačko kolo«, Subotička matica, Hrvatsko kulturno društvo i druga društva i u Subotici i u Somboru. Zatiranje svega što je hrvatsko vršeno je i na druge načine. Tako je Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo »Matija Gubec« u Tavankutu, osnovano pod tim imenom 1946. doživjelo da mu je 1956. godine iz imena brisan atribut »hrvatski« i moglo je nastaviti s radom samo pod imenom Kulturno-umetničko društvo »Matija Gubec«, a isto se dogodilo i Hrvatskom kulturno-pro - svjetnom društvu »Vladimir Nazor« u Somboru.

Autor je predsjednik Udruge za potporu bačkim Hrvatima u Zagrebu
(Nastavak u sljedećem broju)

Izbori za Hrvatski sabor 23. studenoga

Objavljene konačne liste

Utorak je predsjednik Državnog izbornog povjerenstva **Ivica Crnić** objavio konačne rezultate predlaganja lista za izbore za Hrvatski sabor.

Ukupno je podneseno 405 prijedloga kandidacijskih lista, od kojih 363 stranačke i neovisne liste i 42 prijedloga kandidata za zastupnike nacionalnih manjina. Predloženo je ukupno 5.155 kandidata, od kojih su 25 posto žene. Na parlamentarnim izborima 2000. godine bilo je 4.006 kandidata. Prosječna dob kandidata je 46 godina. Za svako zastupničko mjesto natječe se po 30 kandidata. DIP mora u roku od 48 sati, najkasnije do 5. studenog u ponoć, prihvatiti i u svim dnevnim glasilima objaviti sve pravovaljano predložene liste za svaku izbornu jedinicu i kandidate za izbornu jedinicu u kojoj se biraju zastupnici nacionalnih manjina. Izborna promidžba počinje danom objave zbirnih lista izbornih jedinica, 6. studenoga.

Izborna promidžba počinje s danom objave zbirnih lista izbornih jedinica i završava 24 sata prije dana održavanja izbora u petak, 21. studenoga, u ponoć, kada počinje izborna šutnja.

Izborna šutnja traje do zatvaranja bira-

lišta u nedjelju u 19 sati. Biralista će biti otvorena u nedjelju od 7 do 19 sati, a u diplomatsko-konzularnim predstavništvima i dan prije.

DIP će prve neslužbene rezultate izbora objaviti dva do tri sata nakon zatvaranja biralista.

Hrvatski sabor može imati najmanje 100, a najviše 160 zastupnika. Sabor se mora sastati na konstituirajućoj sjednici u roku od 20 dana od objave službenih rezultata izbora, a oni će, kako je najavio predsjednik DIP-a **Ivica Crnić**, biti proglašeni kada proteknu žalbeni rokovi i kada u DIP pristigne izborni materijal i iz najudaljenijeg mjesta u svijetu.

Hrvatska je podijeljena na 10 izbornih jedinica u kojima glasuju birači s prebivalištem u zemlji, a u 11. izornoj jedinici hrvatski državljani koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj. Pripadnici nacionalnih manjina glasuju za osam zastupnika nacionalnih manjina u posebnoj, 12. izornoj jedinici, koja obuhvaća cijelo područje Hrvatske. ■

Novi dokumenti u slučaju Blaškić

Gotovo godinu dana nakon sjednice žalbenoga vijeća u slučaju generala **Tihomira Blaškića**, Haški je sud obavijestio njegove odvjetnike da je prihvaćeno više od 70 novih dokumenata i veći broj svjedoka predloženih u žalbi, pa će se proces i preispitivanje tih novih dokaza nastaviti 8. prosinca.

Podsjetimo, **Tihomir Blaškić** je u pritvoru od 1. travnja 1996. godine, kada je dobrovoljno otišao u Hag, a prije tri i pol godine nepravomoćno je osuđen na 45 godina zatvora.

Nakon toga je obrana četiri puta tražila prihvaćanje novih dokumenata i svjedoka, to je i učinjeno, pa se čini da bi dugotrajan proces napokon mogao završiti.

Blaškićev odvjetnik **Anto Nobile** kaže da su, osim samog prihvaćanja, iznimno važna i obrazloženja te odluke, iz kojih se može naslutiti da bi nastavak procesa mogao biti pozitivan za Blaškića.

Osim novih svjedoka, od kojih su neki

već svjedočili u drugim haškim suđenjima, vrlo važan dio žalbe su dokumenti. Uglavnom su to dijelovi arhive HVO-a koja je bila skrivena u Zagrebu, u podrumu HIS-a, a dio dokumenata pronađen je u uredu predsjednika. Zajedničko im je da su do 2000. bili nedostupni Blaškićevoj obrani. Iz istih izvora je i optužba priložila neke nove dokumente koji će također biti analizirani u prosincu. Nobile kaže da je Blaškić ovu odluku i nastavak procesa jedva dočekao.

Zbog kratkih rokova Nobile će prekinuti svoje sudjelovanje u predizbornoj kampanji HNS-a. Konačna odluka u predmetu Blaškić tako bi, nakon postupka u prosincu koji bi trebao trajati dva tjedna, mogla biti poznata u prvoj polovici sljedeće godine, iako je to, s obzirom na praksu i šesto mijenjanje sudskega vijeća, u slučaju Blaškić teško sa sigurnošću tvrditi. ■

Hrvatska bez dugovanja prema UN

Hrvatska je prema Ujedinjenim narodima ispunila sve financijske obveze za 2003., uplativši oko 600.000 dolara. Tako je postala jedna od rijetkih zemalja članica koje ne duguju Svjetskoj organizaciji, izvijestila je dužnosnica UN-a.

U maloj skupini od 15 zemalja koje su izvršile svoje financijske obveze prema UN-u, osim Hrvatske, su i Australija, Kanada, Sjeverna Koreja, Njemačka, Kuvajt, Maroko, Novi Zeland, Norveška, Finska, Švedska, Slovačka, Južna Afrika, Švicarska i Velika Britanija.

Hrvatsko cjelovito ispunjavanje financijskih obveza važno je u kontekstu njezine kandidature za nestalnog člana Vijeća sigurnosti UN-a za 2008.-2009. te nastojanja da igra aktivnu ulogu u međunarodnim odnosima. Zemlja koja ne izvrši financijske obveze, gubi pravo glasa u Općoj skupštini

Zaključena lista za predsjedničke izbore 16. studenoga

Šest kandidata za predsjednika Srbije

Republička izborna komisija utvrdila je prošlog petka listu od šest kandidata za izbor predsjednika za izbore koji su zakazani za 16. studenoga.

Kandidati po azbučnom redu su *Rado-slav Avlijaš, Velimir Ilić, Dragoljub Mićunović, Tomislav Nikolić, Marijan Ristićević i Dragan S. Tomić.*

Komisija je odbila, kao neosnovan, prigovor Jugoslavenske ljevice na rješenje RIK kojim je odbačena kandidatura *Dorđa Popovića.*

Ukupan broj birača na predstojećim predsjedničkim izborima je 6.506.147, utvrdila je u Republička izborna komisija. Zamjenik ministra za državnu upravu i lokalnu samoupravu *Ivica Eždenci* podnio je izvještaj članovima RIK-a o vršenju nadzora i ažuriranju biračkog spiska u općinskim upravama na teritoriju republike. Prema njegovim riječima, izvršena je provjera podataka za ukupno 469.543 birača, iz spiska je izbrisano 31.369, dok je izvršen upis 46.641 birača. ■

Svilanović: Vode se istrage protiv Babića, Hadžića i Adžića

Ministar vanjskih poslova Srbije i Crne Gore *Goran Svilanović* izjavio je da Haški tribunal vodi istragu protiv bivšeg predsjednika Republike Srpske *Milana Babića*, bivšeg načelnika Generalštaba Vojske Jugoslavije *Blagoja Adžića* i bivšeg predsjednika SAO Istočna Slavonija, Baranja i Zapadni Srem *Gorana Hadžića*. U izjavi za Radio B92, Svilanović je podsjetio da je proljetos, poslije razgovora sa glavnom tužiteljicom Haškog Tribunala *Carlom del Ponte*, najavio sedam novih optužnica protiv osoba s teritorije SCG: »Četiri

od tih šest ili sedam koje sam ja imao u vidu jesu četiri koje su podignute prije neki dan. Po onome što ja znam, u ovom trenutku vode se istrage i protiv *Blagoja Adžića*, *Gorana Hadžića* i *Milana Babića* i izvan toga ne bi trebalo očekivati bilo koje nove optužnice. Tu je negdje kraj svih istraga i optužnica, po svemu što ja znam. Hoće li biti i ove tri podignute, ne mogu da znam. O tome se na kraju istrage izjašnjava glavna tužiteljica Tribunala, ali sam htio prosto reći da je tu negdje kraj cijele priče o suradnji s Tribunalom«, rekao je Svilanović. ■

Hrvatska konkurentnija od Srbije

Prema trenutačnoj konkurentnosti, odnosno prema poslovnom indeksu konkurentnosti (BCI), Hrvatska je ove godine na 62. mjestu od 95 zemalja svijeta, dok je prošle godine zauzimala 52. mjesto, stoji u predstavljenom Izvješću o globalnoj konkurentnosti 2003./2004. Svjetskog ekonomskog foruma (WEF).

Istodobno je prema indeksu konkurentnosti rasta (GCI), odnosno prema potencijalima rasta, Hrvatska ove godine uznapredovala s 58. na 53. mjesto od ukupno 102 zemlje koje su rangirane prema tom kriteriju, rekao je član Nacionalnog vijeća za konkurentnost (NVK) *Goran Radman*.

Na rang listi konkurentnosti, koju je objavio Svjetski ekonomski forum, Srbija zauzima 77. mjesto od ukupno 102 zemlje. Kriteriji za rangiranje u Globalnom indeksu konkurentnosti bili su upotreba tehnologija u privredi, uspješnost u rukovođenju javnim institucijama i opća ekonomska situacija. Srbija je ove godine po prvi put uvrštena u Globalni indeks konkurentnosti, a to je, kako se navodi u priopćenju, »rezultat reformi koje su Vlada Srbije i gospodarstvenici provodili u protekle dvije i pol godine«. Na toj listi prvih pet mjesta zauzimaju Finska, SAD, Švedska, Danska i Tajvan. ■

Šest tisuća hodočasnika iz Hrvatske za Rim

Hrvatski vjernici kreću u Rim na zahvalno nacionalno hodočašće, od 6. do 9. studenoga. To je hodočašće prvo nakon uspostave hrvatske države i do sada najveće organizirano hodočašće izvan Hrvatske na koje će otići više od šest tisuća hrvatskih katoličkih vjernika, predvođenih zagrebačkim nadbiskupom kardinalom *Josipom Bozanićem* u zajedništvu s hrvatskim nadbiskupima i biskupima. Njegova je svrha zahvaliti papi Ivanu Pavlu II. za sve što je učinio za hrvatski narod, čestitati mu 25 godina papinske službe te učvrstiti vjeru, crkveno i narodno zajedništvo, što je i geslo hodočašća. Osim zasebnoga hodočasničkog programa koji je utvrdila svaka biskupija i nadbiskupija, hodočasnici će zajednički sudjelovati na trima glavnim događajima zahvalnoga hodočašća – u petak, 7. studenoga sudjelovat će na misnom slavlju u bazilici sv. Marije Velike u Rimu, koje će predvoditi kardinal *Josip Bozanić*, a propovijedat će zadarski nadbiskup *Ivan Prenda*. U subotu, 8. studenoga, svi hodočasnici će sudjelovati na velikoj zahvalnoj misi u bazilici sv. Petra u Vatikanu, a misu će predvoditi kardinal *Josip Bozanić*. Nakon toga bit će zajednička audijencija kod pape Ivana Pavla II. ■

U okviru predizborne kampanje u Hrvatskoj nova ponuda za dijasporu u SCG

I vojvođanski Hrvati u Saboru?

Tri Hrvata iz Vojvodine na dvije stranačke liste Uspjeh ovisi o odazivu glasača*

Piše: Dušica Dulić

Nekoliko tjedana pregovora vojvođanskih Hrvata s čelnicima dvije hrvatske stranke, HSS-om i HDZ-om, rezultiralo je konačnom mogućnošću da se iz redova ovdašnjih Hrvata izabere zastupnik u Hrvatski sabor koji bi ordinirao na Markovu trgu u Zagrebu i zastupao interese ove manjinske zajednice u SCG.

HDZ je pregovarao s DSHV-om i na listi za dijasporu, koja predstavlja 11. izbornu jedinicu, ima člana DSHV-a *Ivicu Kozbašića* diplomiranog inženjera stočarstva iz Sonte, koji je rangiran na 13. mjestu. Predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća, Hrvatskog narodnog saveza, Hrvatskog akademskog društva, te predstavnici Srijema razgovore su vodili s predsjednikom Hrvatske seljačke stranke *Zlatkom Tomčićem*, koji je inicirao da se na njihovoj stranačkoj listi za dijasporu nađu dva vojvođanska Hrvata. Prema postignutom dogovoru, na drugom mjestu HSS-ove liste nalazit će se predsjednik HNS-a *Franjo Vujkov*, odvjetnik iz Subotice, a na desetome mjestu *mr. Mato Groznica*, inženjer prometa iz Golubinaca (Srijem).

»Priča je išla u tom pravcu da to što smo se mi povezali s HSS-om, a oni s HDZ-om, ne smije remetiti naše daljnje tokove usuglašavanja i približavanja. Štoviše, mislim da je to i pozitivno, jer bilo koja strana da pobijedi možemo računati da smo pomogli i jednoj i drugoj strani. Stvar je u tome da bi naši birači trebali izaći u što većem broju na izbore« – kaže potpredsjednik HNV Branko Horvat.

PREGOVORI U TIJEKU, IZBORI BLIZU: Pregovori o izborima su počeli prije susreta rukovodstava DSHV-a i HNS-a koji su označili njihovo zbližavanje. Stoga je, ponovno, došlo do razdvajanja vojvođanskih Hrvata na dvije liste. No, i jedni i drugi tvrde da to neće remetiti nastavak zbližavanja ove dvije hrvatske stranke u Vojvodini. Jednostavno, ponude su stigle prije otpočinjanja uspostave novih međustranačkih odnosa. Tako će, pri godom glasovanja za listu dijasporu u Vojvodini, koje će se organizirati u dva dana, 22. i 23. studenoga, vojvođanskim Hrvatima biti ponuđene dvije liste s tri imena njihovih sunarodnjaka.

U tijeku su još pregovori vezani za teh-

ničko provođenje samih izbora, a kako kažu pregovarači, veliki su izgledi da glasačka mjesta ne budu organizirana samo u Veleposlanstvu RH u Beogradu i Generalnom konzulatu RH u Subotici, kako je to prvotno bilo najavljeno, već da se glasovanje organizira i u hrvatskim institucijama u Somboru, Novom Sadu, Srijemskoj Mitrovici i Rumi. U dva dana izbora najvjerojatnije će biti organiziran i autobusni prijevoz za glasače iz udaljenijih naselja od glasačkih mjesta.

DVIJE LISTE NE KVARE ODOSE: Na inicijativu predsjednika Hrvatske seljačke stranke *Zlatka Tomčića* nekoliko čelnika hrvatskih institucija otpočelo je protekloga mjeseca u Zagrebu pregovore o mogućnosti kandidiranja Hrvata na predstojećim izborima za mjesta u Hrvatskom saboru.

Branko Horvat

»Lista za dijasporu je zaokružena, na njoj je 14 kandidata, a Vojvodina na listi Hrvatske seljačke stranke ima dva kandidata. Jedan je *Franjo Vujkov*, koji je na drugom mjestu odmah iza nositelja liste iz Bosne i Hercegovine, a drugi je *mr. Mato Groznica* iz Golubinaca koji je na desetom mjestu liste. Na listi HSS-a, koja još nije definitivna, nalaze se dva Hrvata iz Vojvodine, sedam Hrvata iz Bosne i Hercegovine, te po jedan Hrvat iz Njemačke, Kanade, Švicarske i Austrije«, kaže potpredsjednik HNV-a *Branko Horvat*.

O paralelnoj listi HDZ-a s predstavnikom DSHV-a na njoj, Horvat kaže:

»Mi smo imali sastanak o toj temi s vodstvom DSHV-a i zajednički smo konstatali da to nije nikakav problem. Priča je

išla u tom pravcu da to što smo se mi povezali s HSS-om, a oni s HDZ-om, ne smije remetiti naše daljnje tokove usuglašavanja i približavanja. Štoviše, mislim da je to i pozitivno, jer bilo koja strana da pobijedi možemo računati da smo pomogli i jednoj i drugoj strani. Stvar je u tome da bi naši birači trebali izaći u što većem broju na izbore. Ipak, mislim da je ponuda HSS daleko značajnija jer smo dobili drugo mjesto na listi dijasporu, koje daje velike šanse našem kandidatu da uđe u Sabor, a što bi bilo povijesno, da se Hrvati s ovog prostora i na taj način povežu s matičnom državom. Što se tiče mog osobnog stava, HSS mi je mnogo »pitkiji« od HDZ-a. Drugo, HSS ima duge političko-povijesne korijene na ovim prostorima. To je neka predispozicija koju nema ni jedna druga stranka«, zaključuje *Branko Horvat*.

DVA KANDIDATA NA LISTI HSS-A:

Najbolje pozicionirani vojvođanski kandidat je *Franjo Vujkov* iz Subotice, koji na drugom mjestu liste ima velike šanse, ali one svakako ovise o izlasku birača.

»Smatram da je od izuzetnog značaja to što se neko sjetio i nas Hrvata u Vojvodini i da nam daje značaj i mogućnost da budemo aktivni sudionici života na političkoj sceni u našoj matičnoj državi. Dobili bismo mogućnost da s državom komuniciramo bez posrednika što do sada nije bio slučaj, što svakako doprinosi jednoj novoj kvaliteti u našem političkom životu, kao hrvatske zajednice u SCG. Što se tiče liste, znamo da je i HDZ inicirao da se jedan od vojvođanskih Hrvata nađe na njihovoj listi. Koliko sam informiran, opće je pozna-

Franjo Vujkov

to da su male šanse kandidata koji se na li-
sti nađu iza drugog ili trećeg mjesta. Mi-
slim da ovo što je učinio HSS predstavlja
izuzetno korektan potez i povijesni korak,
jer su se oni prvi sjetili i odučili se možda
čak na određeni način ovdje u Vojvodini i
žrtvovati jedno zastupničko mjesto, ima-
jući u vidu da je pod velikim pitanjem ka-
kav će biti odziv ovdašnjih Hrvata. Apeli-
rao bih na pripadnike hrvatske zajednice
da što masovnije izađu na ove izbore i da
glasuju za listu HSS. To ne govorim kao
predsjednik HNS-a, jer smatram da sam na
predstojećim izborima kandidiran kao
predstavnik svih Hrvata u Vojvodini, pa
čak i svih državljana Republike Hrvatske u
Vojvodini, jer mi se pruža mogućnost da
njihove interese prezentiram na najade-
kvatnijem mjestu gdje se donose najvažni-
je političke odluke. Hoće li ovo uspjeti ili
ne? Ja se nadam da hoće. Po prirodi sam
optimist, ali, mislim da je već velika čast
biti u jednom trenutku prvi«, kaže kandidat
za zastupničko mjesto Franjo Vujkov.

Poziv biračima

»Apelirao bih na pripadnike hrvatske za-
jednice da što masovnije izađu na ove iz-
bore i da glasuju za listu HSS. To ne go-
vorim kao predsjednik HNS-a, jer sma-
tram da sam na predstojećim izborima
kandidiran kao predstavnik svih Hrvata u
Vojvodini, pa čak i svih državljana Repu-
blike Hrvatske u Vojvodini, jer mi se pruža
mogućnost da njihove interese presenti-
ram na najadekvatnijem mjestu gdje se
donose najvažnije političke odluke. Hoće
li ovo uspjeti ili ne? Ja se nadam da hoće.
Po prirodi sam optimist«, kaže kandidat
za zastupnika Franjo Vujkov.

Drugi kandidat na listi HSS-a je mr. Ma-
to Groznica iz Golubinaca, pozicioniran na
desetom mjestu ove liste za dijasporu.

»Razlog prihvatanja kandidature za za-
stupničko mjesto u Hrvatskom saboru je
upravo nagovor ljudi kojima vjerujem i ko-
ji drže da lista za dijasporu ne bi smjela
proći bez čovjeka iz Srijema. To je bio
glavni razlog zbog čega sam to prihvatio, a
s druge strane, bila bi velika korist za Hr-
vate, ne samo u Vojvodini, već na prostoru
SCG, da imamo prvi puta svoga zastupni-
ka u Saboru. Što se tiče šanse da se tako
nešto dogodi, činjenica je da će s te liste
proći eventualno prva dvojica, jer će pre-
ma procjenama trebati oko 15.000 glasova
za svakoga kandidata. Prvi kandidat iz Bo-
sne i Hercegovine će sigurno proći dok za
drugoga koji je iz Subotice ja nisam sigu-
ran, jer nemam podatke koliko ima Hrvata
u Vojvodini s reguliranim hrvatskim
državljanstvom, odnosno koliki će posto-

Mr. Mato Groznica

tak tih istih izaći na izbore. Što se tiče liste
HDZ-a s vojvođanskim Hrvatima, za to sa-
da prvi put čujem. Mislio sam da je već,
što se izbora tiče, postignut dogovor
između HNS-a i DSHV-a. Mislio sam da je
kandidatura Franje Vujkova u stvari kom-
promis ovih stranaka. Za mene je to novost
i smatram da nije dobro da se i ovako ma-
lo biće Hrvata u Vojvodini rascjepkava.
Nisam siguran u tom slučaju koliko će i bi-
lo koji od tih ljudi proći ako se dio glasova
vuče na jednu, a dio na drugu listu. Možda
neki ljudi vole pokret HDZ koji je stvorio
hrvatsku državu, ali mislim da je ta opcija
previše teška za progutati ovdje u Vojvodi-
ni, ne samo kod Hrvata, nego uopće u
okruženju. Stoga mislim da je HSS-ova li-
sta bliža opciji, ima dublje korijene, a pri-
hvatljivija je i za politiku ovdašnjih vla-
sti«, zaključuje srijemski kandidat za za-
stupničko mjesto u Hrvatskom saboru.

KANDIDAT LISTE HDZ-A: Poslije su-
sreta čelnika DSHV-a s članom Predsjed-
ništva Hrvatske demokratske zajednice Pe-
trom Čobankovićem, te daljnjih pregovora,
dogovoreno je da predstavnik vojvođan-
skih Hrvata i kandidat na listi za dijasporu
HDZ-a bude Ivica Kozbašić, inženjer
stočarstva iz Sonte. Od 14 mjesta, Čoban-
koviću je dodijeljeno 13. mjesto na listi.

O predstojećim izborima za saborske za-
stupnike i dvije stranačke liste v. d. pred-
sjednika DSHV-a Petar Kuntić kaže:

»Očekujem da će lista HDZ-a za dija-
sporu pobijediti. Smatramo da će veći dio
Hrvata iz BiH glasovati za ovu listu što će
nam na kraju donijeti pobjedu. Ne vjeru-
jem da će naš kandidat Ivica Kozbašić s
13. mjesta na listi biti izabran. Mi ustvari
samo dajemo potporu ovoj akciji, a postoji
dogovor s onim koji bude izabran ispred
dijaspore s liste HDZ-a da zastupa i naše
interese u Hrvatskom saboru. Kad smo se
već dogovorili s HDZ-om na susretu u Su-
botici, saznali smo na susretu s HNS-om
da je i ova stranka napravila dogovor s

HSS-om oko izbora za dijasporu. Znači, to
smo dogovorili prije naših susreta o zbliža-
vanju. Mi mislimo da Vojvodina neće ri-
ješiti pitanje dijaspore, tj. da će to pitanje
riješiti glasovi iz BiH, Njemačke i Kanade.
Tamo je HDZ neprikosnoven. Zbog posto-
janja straha ja i dalje mislim da će na izbo-
re izaći mali broj glasača, te da će biti
teško osvojiti i cenzus od 3.000 glasova.
Drugim riječima, ne očekujem da će bilo
koji od naša tri kandidata iz Vojvodine
proći. Mi očekujemo da će naše interese u
budućnosti zastupati Petar Čobanković, za
kojeg se očekuje da će se visoko kotirati u
novoj vladi. Čujem od vas da postoji inici-
jativa da se ne glasuje samo u Veleposlan-
stvu RH u Beogradu i Generalnom konzulu-
latu RH u Subotici. Ako se bude glasovalo
i na drugim mjestima, odaziv će sigurno
biti veći. U protivnom će biti vrlo skro-
man. Ne očekujem da će glasovi iz Vojvo-
dine važnije utjecati na poziciju dijaspore
re«, zaključuje Petar Kuntić.

Možda novi pristup vojvođanskim Hrva-

Petar Kuntić

tima s novim ponudama dvije velike stran-
ke iz Hrvatske označava i jedan drugačiji
pristup matične zemlje. Novina je u sva-
kom slučaju. Prvi puta ponuda za mjesta u
Saboru, prvi kandidati iz Vojvodine, nova
mogućnost neposredne suradnje i predsta-
vljanja političkoj i društvenoj javnosti u
matici. Na zajednici, tj. biračima koji ima-
ju hrvatsko državljanstvo u Vojvodini,
ostaje da učine svoj korak i iskoriste pravo
glasovanja kako se ne bi kao zajednica
(opet) pokazali nezreli i nezainteresirani.
Vjerojatno će i odnos prema ovome poli-
tičkom činu stvarati sliku o spremnosti ove
zajednice da se predstavi i bori za svoje
potrebe na jednoj višoj razini. Ako se za-
jednica ne pokaže dovoljno zainteresirana,
tko zna hoće li slične ponude opet prelazi-
ti istočnu granice matice. ■

Pred parlamentarne izbore u Hrvatskoj

Manjine određuju pobjednika?

*Manjinski bi zastupnici, ponove li se rezultati trećesijećanjskih izbora, mogli biti glasačka rezerva vladajuće koalicije * Ne treba zaboraviti da se oni često, veoma diskretno, priklanjaju većini, što je razumljivo ako se ima na umu da većina odlučuje o proračunu, a time i o financiranju potreba nacionalnih manjina * Zastupnici dijaspor biraju se s liste koja ima 14 kandidata, a koliko će ih biti izabrano ovisi o tome koliko će birača izaći na izbore u Hrvatskoj i u dijaspori, jer njihov broj određuje tzv. nefiksna kvota*

Prema svim prijeizbornim anketama pred nama su najneizvjesniji izbori dosad. Prebrojavanja mogućih osvojenih zastupničkih mjesta upućuju na to da bi eventualna koalicija desnog centra mogla imati 71 ili 72 zastupnika, a moguća koalicija lijevog centra 68 ili 69 zastupnika. Naravno, te se procjene do izbora mogu i promijeniti.

Takva malena razlika povećat će važnost izbora manjinskih zastupnika i zastupnika s liste za dijasporu. Naime, pomoću njih moći će se osigurati većina u Saboru i potpora vladi. Nacionalne manjine biraju osam zastupnika, pripadnici srpske manjine biraju tri, mađarske i talijanske po jednog, češke i slovačke jednog, albanske, bošnjačke, crnogorske, makedonske i slovenske jednog, a jednog zastupnika imat će pripadnici austrijske, bugarske, njemačke, poljske, romske, rumunjske, rusinske, ruske, turske, ukrajinske, vlaške i židovske nacionalne manjine. Manjinski bi zastupnici, ponove li se rezultati trećesijećanjskih izbora, mogli biti glasačka rezerva vladajuće koalicije.

MANJINE SE PRIKLANJAJU VEČINI: Naime, od pet zastupnika manjina u nedavno raspuštenom sazivu Sabora dvojica su LS-ovci: *Tibor Santon* (zastupnik mađarske manjine) i *Borislav Graljuk* (zastupnik austrijske, njemačke, rusinske, ukrajinske i židovske manjine). *Zdenka Čuhnil* (zastupnica češke i slovačke manjine) članica je HSS-a. Zastupnik talijanske manjine *Furio Radin* formalno je nezavisni zastupnik, iznimno blizak IDS-u koji je, i nakon napuštanja Vlade sredinom 2001., u svakoj kritičnoj situaciji podupirao koaliciju. Budu li oni ponovno izabrani i dogovore li se SDP i HSS o koaliciji, oni bi vrlo vjerojatno poduprli tu koaliciju.

Zastupnik srpske nacionalne manjine *Milan Đukić* (SNS) u prošlih se nekoliko godina posvađao gotovo sa svima i pitanje je kome će se (ako će se) nepredvidljivi Đukić, bude li izabran, prikloniti. Osvoji li *Stanimirovićev* i *Pupovčev* SDSS dva zastupnika na izborima za zastupnika srpske nacionalne manjine, može se očekivati da bi oni funkcionirali slično IDS-u nakon formalne izlaska iz koalicije.

Međutim, kada je riječ o predstavnicima nacionalnih manjina ne treba zaboraviti da se oni često, veoma diskretno, priklanjaju većini, što je razumljivo ako se ima na umu da većina odlučuje o proračunu, a time i o financiranju potreba nacionalnih manjina. Takvo diskretno priklanjanje većini nije pravilo. Formira li se vlada

Kada je riječ o predstavnicima nacionalnih manjina ne treba zaboraviti da se oni često, veoma diskretno,

priklanjaju većini, što je razumljivo ako se ima na umu da većina odlučuje o proračunu, a time i o financiranju potreba nacionalnih manjina

desnog centra, teško se može očekivati od, primjerice, Radina, da će je poduprijeti.

Prevagu bi mogli donijeti i zastupnici iz dijaspor. Dosad su to bili samo HDZ-ovi članovi. Na prošlim izborima izabrano je šest zastupnika dijaspor (Milan Kovač, Zdenka Babić Petričević, Ljubo Česić Rojs, Zdravka Bušić, Ante Beljo i Krunoslav Kordić). Zastupnici dijaspor biraju se s liste koja ima 14 kandidata, a koliko će ih biti izabrano ovisi o tome koliko će birača izaći na izbore u Hrvatskoj i u dijaspori. Njihov broj određuje tzv. nefiksna kvota.

VIŠE BIRALIŠTA, VIŠE GLASOVA: Konkretno, na prošlim je izborima na jednog izabranog zastupnika u Hrvatskoj bilo malo manje od 20 tisuća glasova. Na izborima u dijaspori izašlo je malo više od 120 tisuća birača. Broj izašlih birača dijeli se s potrebnim glasovima za jedan mandat i tako je na prošlim izborima izabrano šest zastupnika dijaspor. Međutim, pitanje je može li HDZ na ovim izborima računati da će osvojiti sve mandate (ma koliko ih bude) iz dijaspor.

Naime, HB-HIP vrlo vjerojatno računa da će osvojiti pokoji mandat u dijaspori. Upitno je bi li se ti zastupnici priklonili ikojoj koaliciji. Nadalje, u izbornom se zakonu ne spominje pojam »dijaspore« nego »birači koji nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj«. To pak znači da Srbi iz Hrvatske koji žive u SCG mogu glasovati za takvu listu. Namjeru da izađu s listom za dijasporu ima Stanimirovićev SDSS. Privuče li na izbore 40 do 50 tisuća birača, mogao bi računati na dva zastupnika. Većina tih potencijalnih birača morala bi se prije izbora upisati u birački popis. Eventualno izabrani zastupnici sa SDSS-ove liste »otkinuli« bi pokojeg zastupnika HDZ-u i mogućoj koaliciji desnog centra, ali je malo vjerojatno da bi eventualna koalicija lijevog centra pristala ući u aranžmane s njima.

Koliko će birača u XI. izbornoj jedinici (dijaspore) izaći na izbore ovisi i o tome koliko će birališta u inozemstvu biti otvoreno. Bez obzira na SDSS-ove planove malo je vjerojatno da će velik broj birača izaći na izbore u SCG. Jedan od razloga (ne i jedini) mogao bi biti i taj što bi morali dosta putovati do birališta. Međutim, za HDZ veliku ulogu može igrati broj birališta u BiH. Što ih bude više, veća je mogućnost solidnog odziva birača na izbore. Inače, na prošlim izborima od 360.110 upisanih birača u XI. izbornoj jedinici izašlo ih je 127.046.

Tihomir Ponoš
Preuzeto iz »Vjesnika«

Hotel »Panonija«

Govorimo li lažno?

Pitanja koja mi sebi danas možemo postaviti, pa čak i korijeni političkih sukoba na autonomaškoj sceni nisu bez veze s onim što se događalo znatno prije »jogurta«. Zašto je »nešto trulo u državi Danskoj i bolesno« i zašto je baš ovdje bilo tako lako okrenuti prsluk naopačke?

Piše: Mirko Sebić

Nešto se govorka, a saznat će to uskoro i javnost, da se u Banovini uveliko priprema »promo materijal« koji opisuje što je sve od studenog 2000. godine do sada pokrajinska vlast učinila, koliko je novca i gdje uložila. Ako izuzmemo prilično nedokazane, a samim tim i neozbiljne glasine o navodnoj vezi *Nenada Čanka* s čovjekom kome se sudi za nekoliko teških krivičnih djela, dužnosnici pokrajinske razine za sada se ne nalaze na panoima kojima G17 plus i mlađani *Dinkić* obično na konferencijama za tisak uveseljavaju prisutni novinarski svijet.

Je li zato što su u Vojvodini političari poštena momčad nesklona korupciji, mitu i zlouporabi ili zato što novosadski G17 plus nema svog *Dinkića*, a otporašima *Lazukiću* i *Brančiju* nestaje streljiva, tek ovdje se perorezi izgleda ne kupuju novcem poreskih obveznika.

NEUGODNA PITANJA: Sve nam to može uljepšati dan, razveseliti misli i napokon nas uvjeriti kako smo drugačiji i bolji od drugih. Ali, iznenada, baš na promociji povodom prvog broja časopisa na romskom jeziku »Them«, koji je osnovala Skupština Vojvodine, pojavi se u neobveznoj konverzaciji nezgodno pitanje: »Kako objašnjavate da je *Ivan Stambolić* ubijen (i bačen u vapnenu jamu) upravo u Vojvodini, da je baza Crvenih beretki bila smještena u Vojvodini, da je najveća ilegalna tvornica ekstazija na Balkanu otkrivena u Vojvodini, da je najveća tiskara lažnih eura provaljena upravo u Vojvodini, kako to da je mafija tako dobro organizirana upravo u Vojvodini da je čak u Novom Sadu imala i svog inspektora (ili inspektore).«

Ono što je nedvojbeno jest da postoji nekakva »druga Vojvodina«, tamna, i mračna, i kužna. Dakle, govoriti o Vojvodini kao jednoznačnoj plohi gdje sve mora

biti vidljivo i »na tapetu«, a gdje su lopovi s one strane Dunava i Save, a mi smo, naravno, s ove strane, znači o Vojvodini govoriti lažno. Ako nećemo govoriti lažno, moramo postaviti čitav niz pitanja koja nije moguće rasvijetliti, a da se ne rasvijetli prošlost. Prošlost, ali ne ona davna, ne pluskvamperfekt.

»U našem podneblju prošlost zna banuti

u živote novih generacija na najgrublji način«, kaže u tekstu koji je objavljen u »Dnevnikovoju« rubrici »Pogledi i mišljenja« *Mirko Čanadanović*, komunistički disident liberalne provenijencije, reagirajući na intervju *Nikole Kmezića*, komunističkog tvrdolinijaša dogmatske provenijencije, objavljen u listu »bez kojeg se više ne može« 26. listopada ove godine.

Nikola Kmezić pripada onoj generaciji političara koja je politički nemilosrdno srubila upravo generaciju Mirka Čanadanovića.

ZAOSTAVŠTINA PROŠLOSTI: Upravo su *Kmezić*, *Doronjski* i drugovi kreirali ideološku sliku političkog, društvenog i ekonomskog života Vojvodine od početka sedamdesetih, pa nadalje. Njihove »ideje« zasnovane na bespogovornom pokoravanju Partiji, u sedamdesetim su ostvarene kao poslušničko sluganstvo po komiteti-

ma, strah za vlastitu kožu, prevrtljivost i intriga. Kao društveni rezultat svega toga imali smo policijsku državu (policijsku Vojvodinu) u kojoj tužilaštva rade udarnički u ritmu policijsko-partijske glazbe. Nije ni čudo što je onaj koji je najbolje poznavao taj mehanizam, pa i sam postao njegovom žrtvom, *Mirko Čanadanović*, odlučio reagirati na izrečene stavove gospodina Kmezića. Tim prije što se ne slučajno baš na stranicama jedinog vojvodanskog dnevnog lista na srpskom jeziku protura stara tendenciozna i pogrešna teza o ostvarenoj punoj autonomiji koja je postignuta navodno tek Ustavom iz 1974. godine.

Naravno, ona se ovdje stavlja u kontekst umanjivanja zasluga prethodnog »liberalnog« rukovodstva za stvar autonomije, pa gospodin Čanadanović mora citirati (o ironije, o sarkazma!), tekst *Stevana Doronjskog* objavljen u »Savremenosti« 1974. godine u kojem se kaže: »Pitanje autonomije postavljeno je na dnevni red već u prvim amandmanima 1969. godine, a rješenja su konačno uobličena dobila 1971. Time počinje novo razdoblje ustavnog razvoja autonomije.«

Kako shvatiti ovo reagiranje? Svakako nije riječ o želji da se politički utječe. Prije bi se moglo reći kako je ovo pokušaj ne tumačiti i tvrditi, nego skrenuti pažnju na olako tvrđenje. Ovo je upozorenje kako mi zapravo još ništa i nismo ozbiljno istražili sve što se istražiti može o novijoj političkoj povijesti Vojvodine, a da je to neophodno. Pitanja koja sebi danas možemo postaviti, pa čak i korijeni političkih sukoba na autonomaškoj sceni, nisu bez veze s onim što se događalo znatno prije »jogurta«. Zašto je nešto trulo u državi našoj i bolesno, i zašto je baš ovdje bilo tako lako okrenuti prsluk naopačke? ■

Prvi broj političko-informativnog magazina na romskom jeziku »Them«

List za sve građane

Utorak je u klubu poslanika Skupštine Vojvodine promoviran prvi broj političko-informativnog magazina na romskom jeziku »Them«. Ovaj list koji, kako je tom prigodom rekao predsjednik Upravnog odbora Novinsko-izdavačke ustanove »Them« *Srdan Šajn*, »nije samo list za Rome, već i list za sve građane na romskom jeziku«.

Pozdravljajući pojavljivanje prvog broja

»Thema« ministar SCG za prava nacionalnih manjina *Rasim Ljajić* podsjetio je na napore koje njegovo ministarstvo čini kako bi pomoglo ovoj »najvećoj manjini u Europi«.

»Ove godine su po principu pozitivne diskriminacije na fakultete upisana 42 romska studenta, dodijeljeno je 40 stipendija, a 30 učenika je upisano u srednju školu. Ministarstvo je osiguralo sredstva

za 5.886 kompleta udžbenika za romsku djecu. Naša pomoć treba učiniti da pripadnici romske zajednice počnu preuzimati odgovornost za razvoj vlastitog naroda i kulture«, istako je Ljajić.

Pokrajinski tajnik za informiranje *Rafail Ruskovski* naglasio je kako je uz osnivanje »Hrvatske riječi« osnivanje »Thema« druga najvažnija odluka Skupštine Vojvodine u oblasti informiranja.

Prvi broj »Thema« tiskan je u 3.000 primjeraka, košta 20 dinara i nalazi se na kioscima diljem Vojvodine. ■

Dr. Ivo Sanader, predsjednik Hrvatske demokratske zajednice

HDZ je spreman za nove izazove

Treba smanjiti Vladu i uopće birokratski aparat u Hrvatskoj Obnovljeni HDZ je pročišćen i spreman odgovoriti na izazove i potrebe vremena* Što prije Hrvatska uđe u EU, to će prije ući i Srbija i Crna Gora* Zajedništvo domovine i iseljene Hrvatske jedan je od stupova programa HDZ-a*

Razgovor vodio: Zvonimir Perušić

Za dr. Ivu Sanadera kaže se da je predvodnik nove desnice u Hrvatskoj. Nakon poraza HDZ-a na izborima 2000. godine na unutarstranačkom nadmetanju tijesno je pobijedio Ivića Pašalića, a nakon toga iz stranke odstranio, ili minimizirao njihov utjecaj, neke od viđenijih dužnosnika iz vremena dr. Franje Tuđmana.

Prema većini prognoza, desni i lijevi blok na izbore u Hrvatskoj izlazi s približno podjednakim šansama. Ukoliko bi desnica odnijela prevagu, novi hrvatski premijer bio bi dr. Ivo Sanader.

HR: Prošle su skoro četiri godine od odlaska HDZ-a s vlasti. Što se po Vašoj ocjeni u Hrvatskoj za ovo vrijeme promijenilo?

Promijenili su se prioriteti. Ono što su bili prioriteti 90-ih godina, a to je stvaranje samostalne države, stvaranje demokracije, slobodnog tržišta, te naposljetku obrana slobode, ostalo je iza nas. U ovom mirnodopskom vremenu nakon postignutih velikih državnih ciljeva prioriteti su nešto drugačiji. U Hrvatskoj treba osigurati dostojan i dostojanstven život svakom njezinom građaninu i uvesti je u euroatlantske integracije, tj. EU i NATO. Račanova Vlada, koja je u posljednje četiri godine vodila Hrvatsku, nije se snašla, nije znala odgovoriti izazovima vremena, a mnoge probleme je još dodatno produbila. Hrvatska je u krizi iz koje je moramo izvući.

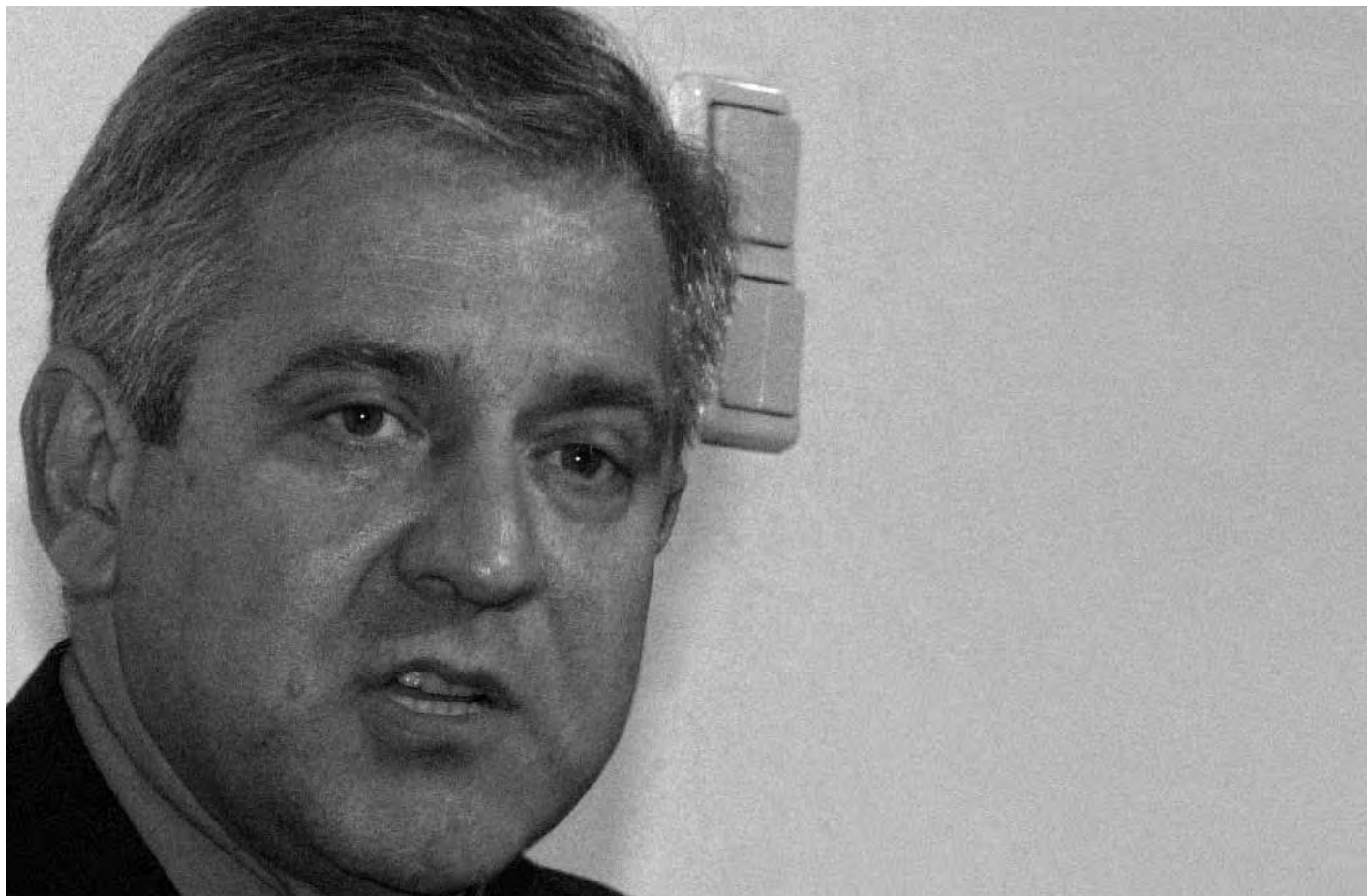
HR: Koji su potezi koje bi nova Vlada najprije morala povući, kako bi se tranzicija odvijala brže i sveobuhvatnije, a za građane prihvatljivije?

Mi trebamo zasukati rukave već prvih sto dana nakon pobjede na izborima. Vlada će morati odmah napraviti i premiti plan rada s konkretnim i obvezujućim prijedlozima i mjerama koji će se provoditi u idućem četverogodišnjem

mandatu. Na unutarnjem planu to znači usvojiti razvojno usmjeren državni proračun, povećati bruto društveni proizvod, žurno provesti reformu poreznog sustava, te smanjiti Vladu i uopće birokratski aparat. Ako jedna Njemačka ima svega 12 ministarstava, a 80 milijuna stanovnika, zašto bi Hrvatska imala dvadesetak ministarstava, a ima 4,5 milijuna stanovnika. Moraju se provesti reformski zahtjevi u području pravosuđa, ali isto tako zdravstva, obrazovanja, itd. Moramo vratiti dostojanstvo hrvatskom čovjeku i dostojanstvo hrvatskim braniteljima, bez kojih ne bi bilo slobodne Hrvatske.

HR: Za ove četiri godine funkcioniranja u oporbi HDZ se bitno promijenio, prije svega kadrovski. Kakva je razlika između sadašnjeg HDZ-a i onoga iz vremena bivšeg predsjednika Franje Tuđmana?

Točno ste rekli da se HDZ promijenio, ovo je sada obnovljeni HDZ, konsolidiran i pročišćen i spreman odgovoriti na izazove i potrebe vremena u kojem živimo. Ono što je, međutim, ostalo isto jest okosnica programa HDZ-a, a to je briga za zaštitu i promicanje državnih i nacionalnih interesa od čega HDZ neće i ne može odstupiti. To je bila i politika predsjednika Tuđmana. S druge strane, mi smo raščistili u HDZ-u s pojedincima i skupinama, koji su se HDZ-u prikrpili u vremenu naše vlasti samo radi ostvarenja vlastitih probitaka. Ti ljudi su nas koštali gubljenja ugleda, a na kraju i gubljenja izbora 3. siječnja 2000. godine. Nakon raščišćavanja i konsolidacije stranke, kao i njezine modernizacije po uzoru na sestrinske stranke, narodnjačke, demokrišćanske i konzervativne u Europi i u svijetu, ugled HDZ-a vraćen je kako u domovini, tako i u međunarodnoj zajednici. Mi smo danas daleko najjača hrvatska politička stranke, stranka okupljanja, povezivanja, jasne i čvrste političke, so-

cijalne i moralne vertikale, koja zastupa glavnu maticu hrvatskog narodnog i građanskog života, svih slojeva i regija. Birači nam daju potporu i uvjereni smo u našu izbornu pobjedu. I danas je HDZ spreman odgovoriti na izazove novog vremena.

HR: Kako vidite sadašnje stanje odnosa između država – Hrvatske i Srbije i Crne Gore?

Veseli me što mogu reći da se odnosi između Hrvatske i SCG razvijaju u pozitivnom pravcu, premda još ima otvorenih pitanja koja se moraju riješiti. Tu prije svega mislim na sudbine zatočenih i nestalih osoba i hrvatskih branitelja, međudržavnu granicu na Dunavu, pitanja sukcesije, vraćanja otetih umjetnina i arhiva, itd. Zalažem se za bržu normalizaciju odnosa sa Srbijom i Crnom Gorom i mislim da je sadašnja hrvatska Vlada u tom pogledu malo toga učinila. Mi prepoznamo osobitu vrijednost u raznolikosti hrvatskog susjedstva i na toj činjenici želimo graditi razrađenu vanjsku politiku. Upravo političke, gospodarske i institucionalne razlike u našem susjedstvu potvrđuju da državni individualitet valja prihvaćati kao uporišnu točku u procesu izgradnje novih europskih integracija. Načelno, odnose sa susjednim državama, pa tako i sa SCG, želimo razvijati na načelima dobrosusjedstva, uzajam-

nog poštivanja suvereniteta, samostalnosti, teritorijalnog integriteta, ravnopravnosti i rješavanja otvorenih pitanja kroz izravne uzajamne pregovore. Sa Srbijom i Crnom Gorom bili smo susjedi i prije, upućeni smo u tom smislu jedni na druge, kao što smo upućeni i na naše mađarsko susjedstvo ili slovensko, i to ćemo znati vrednovati u našoj vanjskoj politici. Želimo Srbiju i Crnu Goru u Europskoj uniji i pružiti ćemo punu potporu na tom putu, kao i ostale zemlje u ovom dijelu Europe. I siguran sam da što prije Hrvatska uđe u EU, da će to prije učiti i Srbija i Crna Gora.

HR: U SCG-u živi prilično brojna hrvatska nacionalna zajednica. Koliko ste upoznati s njenim statusom, položajem i institucionalnom organiziranošću?

Imao sam više razgovora s predstavnicima hrvatske nacionalne zajednice iz Vojvodine, Beograda, Janjeva kao i one iz Boke Kotorske, i drago mi je da se u tom smislu u susjednoj državi stvari razvijaju na bolje. Hrvatska nacionalna zajednica priznata je u SCG, premda još nema neophodan status nacionalne manjine, a o toj priznatosti, njezinoj snazi i homogenosti mora ovisiti i njezin, nadam se, još povoljniji status u toj državi. Pitanje manjina jedno je od najosjetljivijih pitanja razvijanih demokracija. Mi smo u Hrvatskoj našim manjinama osi-

gurali sve povlastice. Vjerujem da će i SCG znati odgovoriti prema hrvatskoj manjini na jednako tako zreo način u skladu s najvišim demokratskim standardima. Manjine moraju biti most suradnje među državama, a ne razdvajanja i problematiziranja. Uostalom, i Bokokotorski zaljev i Vojvodina nezamislivi su civilizacijski, kulturološki, pa i politički bez Hrvata koji žive u tim dijelovima susjedne države. Nacionalne manjine u Hrvatskoj tretiramo kao naše bogatstvo. Veselilo bi me taj isti odnos vidjeti i u drugim državama.

HR: Smatrate li da je briga Republike Hrvatske o hrvatskoj dijaspori općenito dovoljna?

Ako govorite o hrvatskom iseljeništvu, onda, na žalost, moram reći da je briga Republike Hrvatske za vrijeme Račanove Vlade bila znatno umanjena. Bolje reći, nije je uopće bilo. Iseljena Hrvatska jednako je zaslužna za stvaranje hrvatske slobode kao i domovinska Hrvatska. Mi smo zainteresirani za jačim sudjelovanjem hrvatske dijaspare u političkom, gospodarskom, kulturnom i institucionalnom životu Hrvatske. Hrvatska mora biti otvorena i za hrvatski kapital izvan granica Hrvatske i mora biti zainteresirana za poticanje povratka hrvatskog iseljništva u maticu zemlju. Zajedništvo domovine i iseljene Hrvatske

jedan je od stupova programa HDZ-a i dio rada buduće Vlade, koju će voditi HDZ, bit će koncentriran na olakšavanje poslovanja hrvatskog iseljeničtva s matičnom zemljom.

sve što se događalo 90-ih godina, vi znate da je izvršna agresija na Hrvatsku, i u takvim uvjetima sigurno da je suradnja morala biti nešto drugačija, kad se tiče odnosa sa SCG-om, već i zbog sigurnosti Hrvata koji tu žive. Jasno je da je drukčija pak bila suradnja s hrvatskom nacionalnom manjinom u Mađarskoj, Austriji i drugim zemljama. No, to ćemo sigurno popraviti.

HR: Smatrate li da bi Vlada desnog centra bolje skrbila o hrvatskoj dijaspori u SCG-u?

Na to vaše pitanje moram reći da sadašnja Vlada koju vode ljevičari uopće u četiri godine nije pokazivala nikakvu skrb, ne samo prema hrvatskoj manjini u SCG-u, nego, kako sam već napomenuo, ni prema cjelokupnom hrvatskom iseljeničtvu.

Prema tome, buduća vlada desnog centra bit će i u tom pogledu puno bolja od aktualne.

HR: Kakav je, gledano iz Vašeg kuta, sadašnji položaj nacionalnih manjina u Hrvatskoj?

Hrvatska je usvojila Ustavni zakon o nacionalnim manjinama u prihvaćanju kojeg je HDZ odigrao ključnu ulogu. Taj Ustavni zakon, kao

služe, zatim uporabu svojih znamenja i simbola. Predviđena je također i kultura autonomija, održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture, te očuvanjem i zaštitom svojih kulturnih dobara i tradicije. Nacionalnim manjinama u Hrvatskoj, da još dodam, zajamčeno je sudjelovanje u javnom životu i upravljanje lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. To znači da nacionalne manjine imaju najviši stupanj prava koje poznaju suvremene demokracije.

HR: A kakva je njihova mogućnost sudjelovanja u političkom životu i ima li pozitivne diskriminacije kad su manjine u Hrvatskoj u pitanju?

Nacionalne manjine imaju svoje predstavnike u Hrvatskom saboru. Dakle, one mogu osnivati političke stranke i ostale udruge, pa tako npr. srpska nacionalna manjina je politički organizirana dijelom u Srpskoj narodnoj stranci, a dijelom u Srpskom demokratskom forumu, talijanska manjina u Talijanskoj uniji, itd. Na taj način sudjeluju kao politički subjekti u političkom životu. Pozitivna diskriminacija je zakonski regulirana i oživotvorena kroz cijeli korpus prava koja se ostvaruju u sferi kulturne autonomije i zajamčenog političkog predstavnictva u izvršnoj, sudbenoj vlasti i upravljanju lokalnim poslovima.

HR: Mogu li nacionalne manjine izravno biti birane u Hrvatski sabor, ili njihovo sudjelovanje u parlamentarnom radu ovisi isključivo od uspjeha njihovih manjinskih stranaka?

Nacionalne manjine biraju kao zasebno izborno tijelo osam zastupnika u Hrvatski sabor i na taj način su njihovi predstavnici izravno birani u Hrvatski sabor, tako da sudjelovanje nacionalnih manjina u parlamentarnom radu uopće ne ovisi o uspjehu njihovih manjinskih stranaka.

HR: Jesu li, po Vašem mišljenju, hrvatska manjina u Srbiji i srpska manjina u Hrvatskoj most koji treba povezivati dvije države? Ili točnije, mogu li manjine u obje države odigrati i pozitivnu ulogu u razvoju odnosa Hrvatske i Srbije?

U sređenim i stabilnim dobrosusjedskim odnosima, manjine uvijek jesu most suradnje. Naravno, prošlost se ne treba zaboraviti, već i zbog toga da iz nje crpimo iskustva za budućnost i da znamo izbjeći sve ono što nas je u prošlosti dovodilo u neželjene situacije. Već sam rekao da se zalažem za punu i ubrzanu normalizaciju naše dvije države. Također sam već odgovorio kako smatram da je demokratski zrelo tretiranje nacionalnih manjina i najbolji залог čvrstih dobrosusjedskih odnosa. U tom smislu želim vjerovati da su tendencije k asimilaciji, kojih smo bili svjedoci u

Energični Splićanin

Dr. sc. Ivo Sanader rođen je 8. lipnja 1953. godine u Splitu gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Innsbrucku, u Austriji doktorirao je 1982. godine. U profesionalnoj karijeri 1991. -1992. bio je intendant Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu, od 1987. do 1991. privatni poduzetnik u Innsbrucku, Austriji. U političkoj karijeri 1992. -1993. bio je ministar znanosti i tehnologije Republike Hrvatske, 1993.-1995. zamjenik ministra vanjskih poslova RH, 1995. -1996. predstojnik

Ureda predsjednika Republike Hrvatske i glavni tajnik Vijeća obrane i nacionalne sigurnosti, 1996. -2000. zamjenik ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske,

2000. godine je na V. Općem saboru Hrvatske demokratske zajednice, održanom 29. -30. travnja, izabran za predsjednika stranke, a 2002. na VII. Općem saboru HDZ-a, održanom 21. -22. travnja po drugi put izabran za predsjednika stranke.

Oženjen je prof. dr. sc. Mirjanom Sanader i ima dvije kćeri. ■

HR: Ovdje u Vojvodini može se čuti od pojedinih intelektualaca kako se Hrvati u SCG-u smatraju pomalo zapostavljenima od strane matične države, da se Hrvati u nekim drugim državama bolje kotiraju kad je pomoć Hrvatske u pitanju. Što mislite o takvim razmišljanjima?

Mislim da takva razmišljanja imaju uporišta, ali stoji i činjenica da suradnja mora biti obostrana. Isto tako stoji činjenica da pitanje nacionalnih manjina mora biti pitanje koje će se rješavati i u međudržavnim razgovorima. Već sam spomenuo tretiranje nacionalnih manjina u skladu s najvišim demokratskim standardima, ali vi znate

što znate, ocijenjen je najvišim ocjenama od strane svih međunarodnih promatrača i mislim da se o njemu može govoriti kao jednom dokumentu koji pokazuje visoko razvijenu demokratsku svijest hrvatskog društva i politike.

HR: Kakva su njihova prava u oblastima službene uporabe jezika, obrazovanja, informiranja i kulture?

Ustavni zakon Republike Hrvatske o pravima nacionalnih manjina jamči pripadnicima nacionalnih manjina služenje svojim jezikom i pismom, u privatnoj ili javnoj uporabi, te u službenoj uporabi. Također, odgoj i obrazovanje na pismu na kojem se

Povijest HDZ-a

Dana 26. siječnja 1989. održan je sastanak na Plješevici te je formiran »Inicijativni krug Hrvatske demokratske zajednice«. Tajna Osnivačka skupština Hrvatske demokratske zajednice u prostorijama NK »Borac« u zagrebačkom naselju Staglišću, nakon zabrane javnog skupa zakazanog u hotelu »Panorama«, održana je 17. lipnja 1989., a za predsjednika HDZ-a izabran je dr. Franjo Tuđman.

Drugog kolovoza 1992. održani su izbori za Zastupnički dom i za predsjednika Republike. Na izborima je sudjelovalo osam predsjedničkih kandidata i 17 stranačkih državnih lista. Dobivši 43,72 posto glasova, HDZ ostaje najjača politička stranka u Hrvatskoj. Za predsjednika Republike Hrvatske već je u prvom izbornom krugu izabran dr. Franjo Tuđman. Na izborima za Zastupnički dom Sabora, koji su održani 29. listopada 1995. godine, biralo se 127 zastupnika. Hrvatska demokratska zajednica osvojila je 74 mandata. Na predsjedničkim izborima u Republici Hrvatskoj, koji su održani 15. lipnja 1997.

godine pobijedio je dr. Franjo Tuđman koji je dobio 61,41 posto glasova.

Godine 1998., 21. i 22. veljače održan je IV. Opći sabor HDZ-a. Usvojene su izmjene i dopune Statuta HDZ-a, a za predsjednika stranke ponovno je izabran dr. Franjo Tuđman. Tuđman je nakon kratke bolesti preminuo u Zagrebu 10. prosinca 1999. godine. Neposredno zatim, 3. siječnja 2000. godine na izborima za Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora, Hrvatska demokratska zajednica osvojila je 24,4 posto glasova ili 46 zastupničkih mandata. Na sjednici Glavnog odbora HDZ-a 5. siječnja 2000. godine, za vršitelja dužnosti predsjednika HDZ-a izabran je dipl. iur. Vladimir Šeks. Krajem travnja 2000. godine na V. Općem saboru HDZ-a za novog predsjednika stranke izabran je dr. Ivo Sanader.

Predsjednik HDZ-a dr. Ivo Sanader ponovno je izabran i potvrđen za predsjednika HDZ-a u prvom krugu glasanja na 7. Općem saboru HDZ-a održanom 21. travnja 2002. godine. ■

Vojvodini i u Crnoj Gori podjelom Hrvata na Bunjevce, Šokce, itd., nepovratno ostale iza nas.

HR: Imate li u planu posjetiti neke od institucija hrvatske nacionalne manjine u SCG-u?

Velika mi je želja posjetiti Hrvate u Srijemu i Bačkoj i Hrvatsko nacionalno vijeće, kao i Hrvate u Tivtu i Kotoru – njihovu Bokeljsku mornaricu i Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo »Napredak«. Drago mi je da je u Crnoj Gori zaživjela i Hrvatska građanska stranka. Ako ne budem u prilici to napraviti sada do 23. studenoga zbog prenatrpanog plana predizbornih aktivnosti, sigurno ću to učiniti u vremenu nakon naše pobjede na parlamentarnima izborima.

HR: I, na kraju, što biste poručili Hrvatima u SCG-u?

Želim poručiti Hrvatima u SCG-u da budu zainteresirani za parlamentarne izbore u Hrvatskoj. Naši ljudi imaju mogućnost glasanja i ja ih pozivam da se odazovu masovno na izbore i da dadu svoj glas za bolju Hrvatsku, da dadu svoj glas programu koji u sebi sadrži, ne deklarativnu već osvjedočenu, skrb za hrvatske ljude bez obzira na mjesto njihova prebivališta. Želim ih pozvati da glasuju za HDZ, jer HDZ osjeća potrebe hrvatskih ljudi i neće iznevjeriti ili mimoići interese hrvatskih manjina u susjednim državama, pa tako i u SCG-u. ■

Službena uporaba jezika i pisma u Vojvodini

Izravna kontrola na terenu

Piše: Jasminka Dulić

Mnogi naši čitatelji vjerojatno ne znaju da postoji »inspektor« zadužen za kontrolu i nadzor nad ravnopravnom službenom uporabom jezika na teritoriju Vojvodine.

Miroslav Kuhajda, savjetnik tajnika u Pokrajinskom tajništvu za upravu, propise i nacionalne manjine, zadužen je za nadzor nad službenom uporabom jezika i pisma.

»Ukupnu tematiku službene uporabe jezika i pisma dobili smo Omnibus zakonom prošle godine člankom 18. koji predviđa pravo vršenja nadzora nad službenom uporabom jezika i pisma na teritoriju AP Vojvodine. U drugom dijelu tog članka govori se da AP Vojvodina ima pravo i urediti tu oblast, što smo mi svibnja mjeseca i uradili kad smo donijeli Odluku o bližem uređivanju pojedinih pitanja službene uporabe jezika i pisma u pokrajini Vojvodini. Ovdje smo detaljnije razradili ona pitanja koja nisu bila regulirana zakonima prije svega Zakonom o službenoj uporabi jezika i pisma Republike Srbije«, kaže Kuhajda.

Miroslav Kuhajda

STATUTI OPĆINA: U Odluci se bliže uređuju pojedina pitanja iz oblasti službene uporabe jezika i pisama nacionalnih manjina na teritoriji Vojvodine u radu organa državne uprave, Pokrajine, lokalne samouprave, javnih poduzeća i ustanova. Odluka bliže uređuje i pravo na izbor i uporabu osobnog imena, izdavanje javnih isprava, uporabu jezika u oblasti privrede i usluga, ispisivanje naziva mjesta, ulica, naziva organa, organizacija i firmi i druga pitanja.

Činjenica je da je posljednjih petnaestak godina dominirao općenito negativan odnos prema nacionalno-manjinskim kulturama i da se nastojalo potisnuti manjinske jezike iz službene uporabe. O prvim kora-

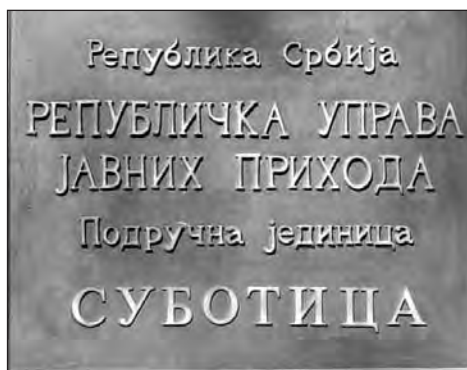
cima u nastojanju da Odluka ne ostane samo mrtvo slovo na papiru, već da se primjenjuje u praksi, Miroslav Kuhajda kaže: »S radom smo počeli u svibnju prošle godine i kao prvo obišli smo sve općine. Ko- incidencija je bila da su se u to vrijeme radili novi statuti općina, te je to bila dobra prilika dati neke sugestije. Na dvadeset i jedan statut dali smo svoje mišljenje kako bi trebalo riješiti stvari iz ove oblasti. Stajanje je bilo veoma zapušteno, nemar je vladao u vezi ovih pitanja pa smo u velikom broju slučajeva krenuli od nule. Postoje i takva mjesta gdje su zadržane još od ranije dobre tradicije, na primjer u potiskim općinama, gdje je onda puno bolja situacija, ali općenito, situacija je bila loša. Nakon toga poslali smo svim općinama dopise što bi prema našem mišljenju trebalo raditi. Imamo različitih situacija po pojedinim općinama, ali očigledno je da je iza nas jedan period u kojem su se na potpuno drugačiji način ova pitanja sagledavala, regulirala i kako se radilo«.

NOVI MOMENTI: Uporaba jezika određene manjine ovisi o tome je li on statutom općine utvrđen kao jezik u službenoj uporabi. Naime, u Saveznom zakonu o zaštiti nacionalnih manjina je rečeno da one općine koje imaju u svom statutu službenu uporabu jezika, nacionalne manjine ga i zadržavaju. To je stečeno pravo koje nije moguće promijeniti. Novih momenata ima kad se govori o naseljenim mjestima, odnosno selima. »U svakom mjestu gdje je preko 25 posto jedne nacionalne manjine insistirat ćemo da se uvede na tom teritoriju službeni jezik. Kad je u pitanju hrvatska nacionalna manjina ovaj uvjet ispunjavaju i ovo je pravo potrebno realizirati u pojedinim naseljenim mjestima u sljedećim općinama: u općini Apatin u Sontu, u općini Sombor u Bačkom Brijegu, i Bačkom Monoštoru, u općini Srijem-ska Mitrovica u Staroj Binguli, i u općini Šid u naseljenom mjestu Sot. Mi ćemo i nastojati da se to realizira.« kaže Kuhajda. »Postoje slični primjeri i kad su u pitanju i druge nacionalne manjine, »tako u Pančevu Statutom Općine nije predviđena službena uporaba jezika i pisma niti jedne nacionalne manjine. Mi smo prije dva tjedna bili u Banatskom Novom Selu, gdje ima preko 30 posto Rumunja, i tražit ćemo da se tamo uvede rumunjski, a u drugim mje-

stima u Općini Pančevo, kao što je na primjer Jabuka i Ivanovo, da se uvede mađarski, mađarski i bugarski jezik i pismo kao službeni«.

Odlukom je uređeno da i organi državne uprave, javnih poduzeća, ustanova i službi osnovanih za cijeli teritorij Republike Srbije, a čije se sjedište nalazi na teritoriju Vojvodine, također moraju primijeniti isti princip odnosno ispisivati svoj naziv i na jezicima koji su u službenoj uporabi u određenom mjestu. Kakva je trenutna situacija i što se čini ukoliko netko ne poštuje propise? »Već rujna prošle godine primijetili smo kako su kod velikog broja republičkih institucija i organa, koji se najčešće nalaze u zgradama skupština općina, ploče s nazivom institucije ispisane samo na srpskom jeziku i najčešće na ćirilicom pismu.

Krenuli smo i tu s jednom širokom akcijom, u okviru naših nadležnosti, da se i to uredi. Puno toga je i urađeno. Najznačajnije je da smo krenuli u srpnju ove godine s direktnom kontrolom na terenu u smislu vođenja cjelokupnog upravnog postupka.

To znači konstatiranje zapisnikom, izdavanje rješenja, čak i podnošenje prekršajnih prijava, tako da u ovom trenutku imamo nekoliko prijava u procesu rješavanja.«

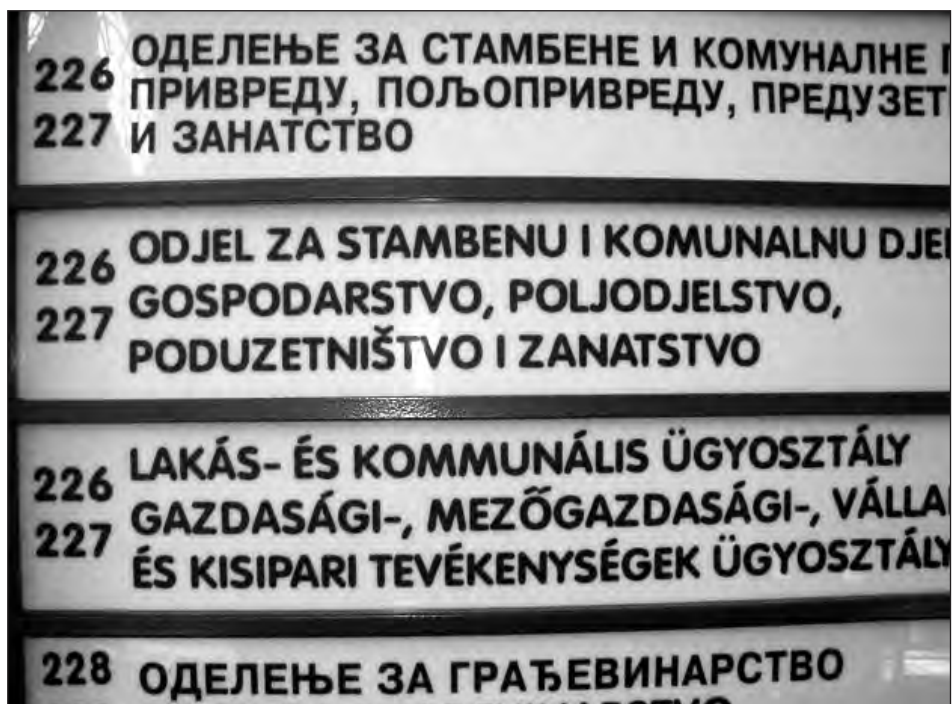
ZAKONSKI PARADOKSI: Tomislav Žigmanov, član Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužen za službenu uporabu jezika i informiranje je skeptičan u kojoj mjeri je u sadašnjem političkom kontekstu i organiziranosti hrvatske zajednice moguće ostvariti postojeća prava: »Cijelo je pitanje službene uporabe jezika određeno formalno-pravnim okvirom, prije svega Poveljom o ljudskim i

manjinskim pravima i građanskim slobodama, zatim Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, Zakonom o službenoj uporabi jezika, te drugim zakonskim i podzakonskim aktima. Kao što znate, Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina propisuje da su lokalne samouprave dužne uvesti u službenu uporabu jezik one manjine koja na tom prostoru broji više od 15 posto ukupnog stanovništva. Po tom kriteriju hrvatski jezik ne može biti u službenoj uporabi nigdje, što ga stavlja u a priori neravnopravan položaj u odnosu na takozvane stare manjine. Tako sada imate paradoks da tri puta više Hrvata nego li Rusina u Novom Sadu nema pravo na službenu uporabu hrvatskog jezika. Istina, zakon ostavlja prostor da jezik neke manjine bude u službenoj uporabi ako je postotak i manji, ali način na koji se to realizira nije preciziran, što znači, da to vjerojatno ovisi o konkretnoj političkoj volji. U tom smislu je i prihvaćena inicijativa u Pokrajinskoj skupštini da hrvatski jezik bude u službenoj uporabi u Pokrajini, no, ova odluka čeka verifikaciju Republičke skupštine. Međutim, nijedna lokalna samouprava gdje Hrvati čine značajniji postotak nije pratila primjer pokrajinskog parlamenta. Istina, prema Odluci o bližem uređivanju pojedinih pitanja službene upotrebe jezika i pisama nacionalnih manjina na teritoriji AP Vojvodine, hrvatski jezik

Tomislav Žigmanov

može biti uveden u službenu uporabu i u svim naseljenim mjestima gdje Hrvati čine više od 25 posto stanovništva, ali to je, dopustite mi, jedna velika podvala za nove manjine, jer s kim ćete Vi službeno komunicirati, recimo, u Sonti ili Plavni, kad u tim mjestima nema niti jednog državnog tijela? Što se pak tiče pitanja oko naziva mjesta, tu Hrvati nemaju prevelikih problema: osim nekoliko toponima u Srijemu koji se moraju prilagoditi hrvatskom standardu (na primjer, Srijemska Kamenica,

Srijemski Karlovci, Srijemska Mitrovica) i eventualno nekoliko u Bačkoj, vojvođanski Hrvati, za razliku od recimo Mađara, nemaju previše svojih toponima koji bi se razlikovali od postojećih...

No, važno je pripomenuti da mi još uvijek nemamo koordinirane aktivnosti na ovome planu. Recimo, nitko iz IO HNV-a nije bio upoznat s inicijativom o raspisivanju natječaja za lektora za hrvatski jezik u pokrajinskoj administraciji, koji uz to nije ni uspio. Isto tako, ne zna se što se sve čini na planu službene uporabe hrvatskog jezika u subotičkoj Općini... Tako ispada da se zbog vlastite infantilnosti čine koraci koji više služe kompromitaciji nego što rješavaju probleme.

Na koncu ću još napomenuti da cijela stvar oko uspostavljanja hrvatskog jezika kao službenog i uloge u tome procesu HNV sliči pomalo na unaprijed određenu simulaciju – kako se drugačije može tu mačiti činjenica da HNV nije pozvan ni na jedan konzultativni sastanak kada su određeni akti pripremani, recimo spomenuta Odluka, već se od njega traži samo da u vezi tog pitanja nešto učini, pri čemu nisu osigurani elementarni preduvjeti za normalno funkcioniranje Vijeća, i to oni novčani. Jer, oprostite, to su ipak poslovi koji pretpostavljaju profesionalni angažman, a ne aktivitet kojeg se sjećamo iz rada savjeta mjesnih zajednica.«

POZITIVAN PRIMJER: Kako sve ipak nije tako crno govori činjenica da su u Subotici tri jezika sa svojim pismima, hrvatski, mađarski i srpski, u službenoj uporabi

već desetak godina. Uporaba sva tri jezika ograničena je u izvjesnoj mjeri postojećim ljudskim resursima, jer za sada u Općini ne postoji uposlen prevoditelj odnosno lektor za hrvatski jezik. Nesumnjivo je, ipak, nastojanje u lokalnoj samoupravi da se komunikacija s pojedinim nacionalnim zajednicama odnosno nacionalnim institucijama odvija na odgovarajućem jeziku, i daleko je bolja praksa nego što je to bilo ranije, ili što je to u drugim gradovima. Svi nazivi lokalnih organa i službi ispisuju se na sva tri jezika a ove godine inicirano je i da sva javna komunalna poduzeća u Općini Subotica svojim statutima uvedu uporabu sva tri službena jezika što je i učinjeno.

Uporaba hrvatskog jezika međutim ne ovisi samo od državnih, pokrajinskih ili lokalnih organa već u velikoj mjeri ovisi i o tome koliko će Hrvati prakticirati i zahtijevati ostvarenje postojećih prava. Tako u Subotici, gdje je hrvatski jezik u službenoj uporabi, mogu se ostvariti različita prava kao što su: pravo na javne isprave - osobne iskaznice, svjedočanstva i druge na hrvatskom jeziku, pravo obraćanja, usmeno i pismeno, različitim službama i organima na vlastitom jeziku i pravo da mu se osigura usmeni, odnosno pismeni odgovor na jeziku na kojem se obratio, i drugo.

Pitanje je samo da li to stanovnici Subotice znaju i da li su spremni trpjeti uobičajeni komentar kako se ovdje nikada nije govorio hrvatski jezik. Grobovi naših predaka, koje smo posjetili prošlog tjedna, nam međutim dokazuju da je hrvatski jezik sve do sredine dvadesetog vijeka bio prisutan u Vojvodini. ■

Europa – manjinsko pitanje

Ideja jednakosti na ispitu

Gotovo sve europske države imaju pod svojim krovom više nacija i vjera, a pitanje položaja nacionalnih manjina je već dugo na dnevnom redu i na pojedinačnim, državnim razinama, ali i na generalnom europskom planu. Zajedno s idejom ujedinjavanja Europe rješavalo se i pitanje jednakosti njenih građana, te se može tvrditi da danas Europa ima najbolje uređene odnose na tome planu

Piše: Vesela Laloš

Svaki sedmi stanovnik Europe pripada nekoj od 150 manjinskih nacionalnih zajednica koliko ih je izbrojeno na Starom kontinentu. Ukupno, izraženo brojkama, 100 milijuna ljudi spada u kategoriju manjina ili naroda bez država, a žive u 45 zemalja Europe, što predstavljeno na geografskoj karti »stare dame« daje vizualni efekt leopardove kože. Gotovo sve europske države su u stvari multinacionalne, i svaka od njih, u većem ili manjem procentu, pod svojim krovom ima dio stanovništva druge »vjere i nacije«, pridošlih u raznim periodima tijekom brojnih migracija kojih je bilo kroz cijelu povijest Europe. A migracije su na tako malom prostoru, kakav je u biti europski kontinent, bile poput lakog izleta, te je njegova iznimno razgranata nacionalna struktura logična posljedica historijskih i geografskih okolnosti.

INDOEUROPLJANI I OSTALI: Među »domicilnim« narodima Europe, najveći dio čine oni indoeuropskog podrijetla, kojih je čak oko 95 posto. Najbrojniji među njima jesu Slaveni – blizu 35 posto – u koje se ubrajaju Rusi, Bjelorusi, Ukrajinci, Poljaci, Lužičani, Česi, Slovaci, Kašubi, Rusini, Bugari, Srbi, Hrvati, Bošnjaci, Slovenci, Makedonci, Crnogorci. Samo nešto manju grupu, od oko 30 posto, čine Germani – Nijemci, Flamanci, Nizozemci, Frijizijci, Englezi, Danci, Šveđani, Norvežani, Ferojci, Islandani, a otprilike za pet posto manju skupinu čine narodi romanskog podrijetla – Francuzi, Okcitanzi, Valonci, Španjolci, Katalonci, Galicijci, Portugalci, Talijani, Rumunji, Moldavci, Retoromani. U posebne indoeuropske grupe spadaju Albanci, baltički Letonci, Litavci, Grci. Europski melting pot dalje dopunjuju narodi keltskog podrijetla – Iraci, Skoti, Velšani, Bretonci, te narodi ugro-finske grupe – Mađžari, Finci, Kareli, Laponci, Estonci, Mordvini, Marijci, Udmurti, Komi-Permijci, Komi-Zirjanci, i narodi tursko-tatarskog podrijetla – Turci, Tataři, Čuvaši, Baškirci, Kirgizi. Tu su za-

tim Židovi, Romi, Turci, Baski...

Neki od pobrojanih naroda uopće nema – ju svoju državu, te su u svakoj manjina. Među njima su Baski, Romi, Rusini, Lužički Srbi, te mnogi narodi u Ruskoj Federaciji – Kareli, Karaimi, Čerkezi, Čukči, Ketii...

Kada se ovome spisku pridodaju brojne pridošlice, koje su posljednjih desetljeća s razvojem saobraćajnih komunikacija masovno pristizale s gotovo svih kontinenata, slika od spomenutih 150 različitih nacija izmiješanih na gotovo svakom četvornom kilometru može biti donekle upotpunjena. Takvo šarenilo nacija, vjera, tradicija i kultura dakako da veoma komplicira organiziranje svakodnevnog života, a problemi se javljaju počevši od najjednostavnijeg komuniciranja, do osiguranja obrazovanja, informiranja, kulturnih potreba za sve te brojne zajednice na jednome tlu. Najjedno-

tih razloga u Europskoj uniji tzv. manjinsko pitanje dobilo i najkvalitetnije odgovore kroz vrlo visoke europske pravne standarde.

PRAVO I PRAKSA: No, iako su brojnim europskim pravnim aktima prava manjinskih zajednica, bilo gdje da se nalaze, u potpunosti izjednačena s pravima većine, praksa pojedinih zemalja nerijetko odstupa od zacrtanih normi. Čak i zemlje s dugom demokratskom tradicijom vole pokatkad uskratiti poneko pravo onima koji ne pripadaju većinskoj naciji – iz različitih razloga, koji se ponekad doimaju čak i kao racionalni ili ekonomski opravdani. U biti, međutim, iza toga ipak stoji ono što bi se moglo okarakterizirati kao nacionalizam ili šovinizam. Tako se Europa, sa svojim zblij humanim pravnim nazorima i dalje susreće s vrlo primitivnom emocijom netrpeljivosti prema drugoj, ili pak »pretjerane

ljubavi« prema svojoj naciji. Analiza komesarijata Ujedinjenih naroda za ljudska prava napominje da je poslije terorističkog napada na WTC u New Yorku naglo porasla islamofobija u cijelom kršćanskom svijetu, pa i u Europi. Ksenofobija se, inače, s vremenom na vrijeme pojavljuje kao atavizam kojeg se kontinent ne može baš sasvim osloboditi. Ako ne računamo Balkan, na kojem je tijekom devedesetih kulminiralo sve ono za što se vjerovalo da je davno »iskorijenjeno«, ni ostatak Europe nije lišen takvih ekscenčnih razdoblja, u kojima ne-

službeni legitimitet dobivaju nacionalizam, ksenofobija, rasizam, diskriminiranje drugih.

Najočitiji primjeri europskih skretanja na tu stranu jest jačanje nacionalnih stranaka, čiji je paradigmatični predstavnik francuski političar *Jean-Marie Le Pen*, koji je prikupio znatno više pristaša, nego što bi se moglo očekivati u zemlji demokracije; ili *Jörg Heider* u Austriji, s također dobrom pozicioniranošću. Tim legitimnim političkim pojavama treba pridodati i daleko

stavniji, i najgori, recept za rješavanje toga pitanja paradoksalno je i najkompliciraniji – prisiljavanje svih »ostalnih« da prihvate jezik i kulturu najbrojnijeg naroda u državi nije do sada davalo dugoročne a posebno ne pozitivne efekte. Takav asimilacijski proces je uvijek i svuda uspijevao samo djelomice, a nakon popuštanja pritiska, nacionalno buđenje do tada diskriminiranih vraćalo je klatno na sasvim drugu stranu. Iskustvo stare europske demokracije sadrži i tu davno naučenu lekciju, te je upravo iz

ekstremnije demonstriranje neprihvatanja drugačijih kroz sve snažnije nacističke pokrete u više zemalja, te gotovo konstantno prisustvo antisemitizma (posebno izraženo u posljednje vrijeme u zemljama u tranziciji), kao i stalno prisutnu netrpeljivost prema Romima, ili uopće pridošlicama. Upravo te pojave govore o složenosti zadatka pred kojim se nalazi moderna Europa u suočavanju sa zaštitom manjina, a koji ona ipak, i pored svega, uspješno rješava.

TOLERANTNA EU: Agencija Eurobarometar je u svojim istraživanjima o odnosu prema manjinama došla do podatka da se stav građana u zemljama EU, globalno promatrano, ipak mijenja nabolje. Europljani u biti na ideju multikulturalnog društva gledaju dosta optimistički. Na teritoriju Europske unije 48 posto građana smatra da je multikulturalnost bogatstvo zemlje, što predstavlja za čak 13 posto povećanja pristalica takvog stava u odnosu na period od prije pet godina. Međutim, istraživači napominju i to da su ovakve oscilacije dosta česte, te da je raspoloženje javnog mnijenja u pogledu odnosa prema strancima ili manjinama posljednjih nekoliko godina variralo od prihvatanja do netrpeljivosti. Moglo bi se reći kako građani na službenoj razini podržavaju demokratske napore svojih vlada da se manjinama daju veća prava, da se potiče multikulturalni model društva, ali su intimno nerijetko netrpeljivi, najčešće zbog straha od ugrožavanja vlastitih prava, straha od povećanja nezaposlenosti ili gubitka socijalne zaštite.

Negativni ili makar nedovoljni prihvaćajući stavovi prema manjinama, posebno emigrantima, variraju od zemlje do zemlje EU. U Austriji ta je netrpeljivost u relativno blagoj formi, a u svemu tome uočljiv je tzv. sindrom izgubljenih tradicionalnih vrijednosti. Belgija se suočava sa sličnim osjećanjima, dok je u Danskoj javno mnijenje podijeljeno kad je riječ o pridošlicama. Međutim, takve, pa čak ni nagoviještene netrpeljivosti nema u Finskoj, niti ostalim skandinavskim zemljama. U svemu tome ohrabruje činjenica da zemlja s najvećom manjinskom zajednicom u Europi, Velika Britanija – koja ima ukupno 3,7 milijuna stanovnika drugih nacionalnosti, i važi za relativno tradicionalnu – ipak uspijeva održati solidne europske normative u odnosu prema manjinama.

»**SLUČAJ**« **JUŽNE EUROPE:** Prostor jugoistočne Europe je bez sumnje jedna od najšarolikijih europskih regija u pogledu etničkog sastava, ali istodobno i prostor s

najbrojnijim međuetničkim konfliktima. No, činjenica o njegovoj multietničnosti ipak se ne bi smjela uzeti kao jedini razlog tih čestih i dugotrajnih nesporazuma i sukoba koji prate sudbinu naroda ovoga dijela kontinenta. Europa ima regija koje su također u visokom stupnju multietničke, ali u kojima se uspio pronaći model pozitivnog rješavanja međuetničke komunikacije i manjinskog statusa.

Povijesno promatrano, etničkih sukoba je za tako maleni prostor kakav je jug Europe bilo i previše. Na milijune ljudi je izginulo ili izgubilo domove u ratovima samo u prethodnom stoljeću, a u njihovoj je osnovi ležala upravo međunacionalna netrpeljivost. U dva svjetska rata te u posljednjim sukobima na tlu nekadašnje Jugoslavije masovno su stradali Židovi, Romi, Muslimani, Hrvati, Srbi, Nijemci, Mađari,

su Grčka i Bugarska u njihovom odnosu prema makedonskoj naciji, koju obje države jednostavno ne priznaju.

U pogledu etničkog sastava, teritorij jugoistočne Europe je do te mjere nacionalno izmiješan da je svatko svakome manjina. Stoga je jedna od poruka europskih konvencija koje se bave ovim pitanjem, da se ono ne rješava samo na unutarnjem nacionalnom planu jedne države, već prije svega suradnjom sa susjedima, a ta suradnja u slučaju jugoistočne Europe više je nego neophodna. Ignoriranje susjeda i nepostojanje volje da se status manjinskih naroda rješava zajedno s njihovim matičnim državama nedavno je bilo gotovo pravilo, koje se srećom u posljednje vrijeme ipak nadvladava, te smo svjedoci mnogih već potpisanih bilateralnih sporazuma u toj oblasti.

Sve do devedesetih godina, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima bio je jedini dokument u kojem se zahtijevalo poštivanje manjinskih prava. Tijekom devedesetih Europa počinje intenzivno donositi brojne dokumente u toj oblasti, a prvi obvezujući međunarodni dokument predstavlja Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina, koju je usvojilo Vijeće Europe početkom 1998. godine. U temelju ovog pravnog dokumenta stoji težnja za očuvanjem različitosti kultura, a od država potpisnica se zahtijeva aktivan pristup u poticanju razvoja manjinskih kultura, pri tom bez uvjetovanja pripadnika manjina da posjeduju državljanstvo.

AUTONOMIJA KAO LIJEK: U pokušaju rješavanja konflikata između manjine i većine, europski princip uglavnom slijedi formulu zasnovanu na – autonomiji. Davanje prava etničkim grupama i manjinskim zajednicama da samostalno uređuju svoj društveni život, tekovina je europskog vrijednosnog (i političkog) sustava koji počiva na postulatima slobode i jednakosti svih ljudi pred zakonom. Poštivanje prava na slobodno organiziranje Europe nastoji primijeniti kako na individualnoj tako i na kolektivnoj razini, pri čemu se podrazumijeva i određen stupanj demokratske i opće civilizacijske svijesti građana. Kao pozitivne primjere rješavanja manjinskog pitanja europske institucije često navode modele manjinske autonomije južnog Tirola u Italiji, zajednice Švedana u Finskoj, ili rješavanje statusa manjina između Danske i Njemačke, u kojima je usuglašen najviši stupanj autonomnog organiziranja manjina, a u kojem i manjina i većina nalaze svoj interes. ■

Albanci...Jednostavno je čitava regija tijekom niza godina bila izložena idejama etničkog restrukturiranja, iza čega je stajala netrpeljivost prema drugima i odbijanje da se s tim »drugima« dijeli isti životni prostor. Države na tlu jugoistočne Europe, skrojene poslije Drugog svjetskog rata uglavnom po nacionalnom principu, prihvatile su određene međunarodne sporazume koji su sadržavali i odredbe o reguliranju manjinskog pitanja, ali su ih također često flagrantno ignorirale.

Balkan je uz to, mora se spomenuti, suočen i s još jednom vrstom diskriminiranja kojim se čak negira postojanje manjina. Za takvo dugogodišnje ignoriranje manjinskog pitanja najekstremniji primjer je

Zajedničko priopćenje DSHV-a i HNS-a u povodu smjene direktora i urednika »Subotičkih novina«

Zabrinjava rječnik prošlih vremena

»U povodu smjene gospodina *Milovana Mikovića* s dužnosti v. d. direktora i glavnog i odgovornog urednika NIP »Subotičke novine« javnosti nisu predloženi razlozi njegove smjene s te funkcije, a što se ne može saznati niti iz saopćenja za javnost tog lista ni u broju od 31. listopada 2003. godine.

Iz saopćenja proizlazi kako je o događaju naknadno informiran predsjednik Skupštine Općine Subotica, gospodin *Géza Kučera*, a Izdavački savjet o tome još nije ni raspravljao, iako je Skupština općine Subotica osnivač NIP »Subotičke novine«.

Želimo upoznati javnost da je člankom 2. Statuta NIP »Subotičke novine« propisano sljedeće: 'Skupština Općine Subotica osnivač je NIP Subotičke novine, tjednog lista Subotičke novine za informiranje građana Općine Subotica na srpskom i hrvatskom jeziku', a isto tako da su Skupština Općine Subotica i NIP Subotičke novine sklopile 16. studenog 1999. godine ugovor o uređivanju međusobnih prava, obveza i odgovornosti, gdje je u članku 1. propisano da list služi za informiranje na srpskom i hrvatskom jeziku.

U svezi s naprijed navedenim nije jasno kako je gospodin *Milovan Miković* smijenjen s dužnosti v. d. direktora, jer mu je istekao, kako se navodi, mandat od šest mjeseci i zašto je ponovno izabran za v. d. di-

Milovan Miković

rektora i glavnog urednika, a nije raspisan natječaj za izbor direktora i glavnog urednika.

Ono što je zabrinjavajuće, a to je izjava predsjednika Skupštine NIP Subotičke novine u obrazloženju prijedloga za smjenu gospodina *Milovana Mikovića*, da je kroa-tizirao i pokatoličio list Subotičke novine. Mislili smo, da rječnik kojim je govorio predsjednik Skupštine NIP Subotičke novine predstavlja prošlo vrijeme, imajući pri tome u vidu da je u međuvremenu donijet i Zakon o zaštiti nacionalnih manjina, ali očito smo pogriješili. Prije svega, od provođenja već citiranog članka 2. Statuta nije bilo ništa, jer se jednostavno rečeno u listu nije pisalo hrvatskim jezikom, osim ako je netko govorio hrvatskim jezikom, i

bio citiran. Nijedan redakcijski tekst, ne računajući tu oglašavanje dosadašnjeg v. d. direktora i glavnog i odgovornog urednika, nije napisan na hrvatskom jeziku. Mislimo da to neće biti sporno. Dakle, nije uveden u život ni Statut ni ugovor. To znači da je predsjednik Skupštine govorio neistinu. O ovome će se svakako morati povesti računa od strane osnivača, jer osnivač mora voditi računa za koga i što plaća.

Zabrinjavajuće je što se u pojedinim medijima, koje također financijski pomaže Skupština općine Subotica, smjena gospodina *Milovana Mikovića* slavi kao dan povratka lista Subotičke novine svim građanima Općine, pa se postavlja logično – pitanje čiji je to list bio do sada? Sigurni smo da je to list svih građana, a hoće li biti to i ubuduće, vidjet ćemo. U svakom slučaju, ako je zaključiti prema posljednjem broju lista, to neće biti.

Zbog toga predlažemo da Skupština Općine Subotica ne prihvati odluku Skupštine NIP Subotičke novine o smjeni gospodina *Milovana Mikovića* i imenovanje v. d. direktora i glavnog i odgovornog urednika gospođe *Dragice Pavlović*, koja se u posljednjem broju lista protupravno već objavila kao v. d. glavne i odgovorne urednice, iako za to Skupština općine Subotica nije dala svoju suglasnost.»

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini
Hrvatski narodni savez

Zajednička izjava grupe građana povodom aktualne situacije u NIP »Subotičke novine«

Nova afirmacija asimilacije

Imajući u vidu sve povijesne okolnosti pod kojima se na ovim prostorima artikuliralo novinarstvo hrvatske zajednice, smatramo bitnim izraziti važnost koju su u tome imale, koju imaju i koju moraju imati »Subotičke novine«.

Bivša »Hrvatska riječ«, »Radio vijesti«, a sada »Subotičke novine« građene su na porima hrvatske zajednice ovog podneblja, ali i u suradnji i uz pomoć svih drugih nacija. Stoga je logično što se u Statutu NIP »Subotičke novine« navodi, kako je to tjednik na srpskom i hrvatskom jeziku. Imajući u vidu većinsku katoličku populaciju grada, sasvim je na mjestu da se prate i događaji iz vjerskoga života.

To što su se »Subotičke novine« bavile

ovim sadržajima nije suprotstavljanje multikulturalnosti, već upravo afirmacija zajedništva u različitosti. Vjerujemo da »Subotičke novine« neće izgubiti ovu svoju kvalitetu. Oni koji svoj pogled na svijet crpe iz ostataka komunističkog jed-noumlja u kojem svi moraju biti jednaki, i oni koji dolaze iz sustava, koji nije dopuštao da se izrazi osobitost bunjevačkih Hrvata, ne bi smjeli imati prevagu u »Subotičkim novinama«. Nova afirmacija asimilacije, ali sada zaogrnuti izrazima građanskog svjetonazora, bila bi katastrofa za naš multietnički grad.

U tome smislu naglašavamo potrebu da, u skladu s normama službene uporabe pisma i jezika, te Statutom NIP »Subotičke

novine«, znanje hrvatskog jezika neizostavno bude uvjet za osobu koja bi vršila dužnost glavnog i odgovornog urednika. Potpisnici ove izjave su: *Andrija Anišić, Andrija Kopilović, Marijan Kovačević, Dušan Barić, Lazo Vojnić Hajduk, Milica Lučić, Željko Horvat, Gabor Sente, Katarina Čeliković, Ervin Čeliković, Josip Mačković, Mirko Ostrogonac, Zvonimir Perušić, Ladislav Suknović, Dujo Runje, Petar Kuntić, Zoran Vojnić Tunić, Josip Ivanović, Franjo Vujkov, Kalman Kuntić, Tomislav Žigmanov, Antonija Merковиć, Bela Ivković, Branko Horvat, Nikola Perušić, Martin Bačić, László Horvat, Slaven Dulić, Svetislav Milanković, Jašo Šimić, Lazar Merковиć* ■

Parcela 44 na Senčanskom groblju - sjećanje na nedužno stradale

Da se nikad ne ponovi

Na Dan mrtvih 2. studenog održana je komemoracija i ekumenska misa na Senčanskom groblju i položeni vijenci kod spomenika Ptica slomljenih krila, za sve muškarce, žene i djecu koji su bez suđenja pogubljeni 1944. i 1945. godine. Predsjednik Skupštine AP Vojvodine *Nenad Čanak*, čiji je dolazak bio najavljen, poslao je telegram u kojem se kaže: »U ime skupštine AP Vojvodine i u svoje ime odajem poštu nedužno stradalim žrtvama u događajima 1944. i 1945. godine. Spomenici opominju da se tragični događaji iz naše povijesti ne smiju ponoviti nikome i nikada više na ovim prostorima. Siguran sam da je Vojvodina sačuvala toleranciju i da je različitost naša prednost. Pošto iz zdravstvenih razloga nisam u mogućnosti prisustvovati obilježavanju godišnjice stradanja, još jednom odajem poštu nedužnim žrtvama.«

Géza Kucsera, gradonačelnik Subotice, u svom je govoru istaknuo kako još uvijek ima onih koji i poslije devet godina žele

oštetiti spomenik. Izrazio je nadu da će ipak pobijediti zdrav razum, i da će oni koji žive s nama zajedno uvidjeti kako ne želimo osvetu već se samo želimo sjećati svih naših mrtvih.

Vijence su položili predstavnici lokalne samouprave Subotice, Skupštine AP Vojvodine, Veleposlanstva Republike Mađarske u Beogradu i Generalnog konzulata u Subotici, Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, Mađarskog nacionalnog vijeća, Hrvatskog nacionalnog vijeća, Njemačkog narodnog saveza, SVM-a, LSV-a i mnogih drugih civilnih organizacija.

Josip Ivanović, predsjednik HNV-a je tom prigodom kazao: »Tek nakon punih pedeset godina na mjestu ove najveće masovne grobnice u Sjevernoj Bačkoj, na parceli '44, postavljeno je 28 mermernih ploča s imenima do sada poznatih žrtava, njih 852, i podignut je spomenik. Osobno sam dolazio ovdje od 1994. godine kad je posvećen Spomenpark, zatim je ovdje po-

dignut Zid sjećanja, veliki Križ, spomenik i veliko zvono. Dolazio sam odati počast nedužno stradalim prije svega kao čovjek, zatim kao predsjednik Hrvatskog akademskog društva i ove godine u svojstvu predsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća. Naša je dužnost da se sjećamo svih naših nedužno stradalih sugrađana 1944-45., tim više što su među nevinim žrtvama i Hrvati, s jednom mišlju da se tako nešto više nikada ne dogodi.«

Izabrani članovi dva savjeta »Hrvatske riječi«

Prošloga petka na drugoj sjednici Upravnog odbora Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«, u prisustvu svih članova, izabrani su članovi Savjeta tjednika i Izdavačkog savjeta. Jednoglasno je donijeta odluka o obrazovanju Savjeta tjednika u čijem sastavu su: *vlč. Marko Kljajić* iz Petrovaradina, *Marija Lovrić* iz Novog Sada, *Josip Pekanović* iz Sombora, te iz Subotice *Svetislav Milanković*, *Petar Kuntić*, *Zoran Vojnić Tunić* i *Zvonimir Sudarević*. Većinom glasova imenovani su i članovi Izdavačkog savjeta: *Ilija Žarković* iz Golubinaca, *Mirko Sebić* iz Petrovaradina, te iz Subotice *dr. Slaven Bačić*, *Milivoj Prčić* i *Tomislav Žigmanov*. Između ostalog, na sjednici je donijeta odluka o proširenju djelatnosti NIU »Hrvatska riječ«, usvojena je izmjena sistematizacije radnih mjesta te odlučeno da se pristupi izradi Poslovnika o radu Upravnog odbora »Hrvatske riječi«.

D.D.

Obnovljena zgrada Osnovne škole u Gornjem Tavankutu

UGornjem Tavankutu u utorak je svečano otvorena i predana na upotrebu zgrada područne škole »Matija Gubec«. Na svečanosti koja je ovom prilikom održana prisustvovali su predstavnici lokalne samouprave na čelu s članicom Izvršnog odbora *Edit Pinter Molnar*, zatim predstavnice ADF-a *Jasna Hajder* i *Suzana Mačković*, te predstavnik PU »Naša radost« *Dužo Runje*.

Na početku programa koji su priredili učenici ove škole, prisutne je pozdravio ravnatelj škole *Kalman Kuntić*, ističući zadovoljstvo da je rekonstrukcija ovog objekta određena kao prioritet te se zahvalio ADF-u, SO Subotica-Fondu za razvoj Subotice i MZ Tavankut u suradnji sa Grupom za razvoj, koji su pomogli rekonstrukciju ove škole.

Po završetku zabavnog programa kojeg su učenici nižih razreda pripremili mjesni župnik *Franjo Ivanković* je blagoslovio prostorije ove škole.

U priopćenju za javnost koje je prisutnim novinarima uručila predstavnik ADF-a *Jasna Hajder* između ostalog stoji da je u okviru ovog projekta na zgradi osnovne škole u Gornjem Tavankutu izgrađen novi krov, stara i dotrajala stolarija zamijenjena je novom, te ukupna vrijednost izvršenih radova iznosi 2,5 milijuna dinara. Dio radova u iznosu 100.000 dinara a koji se tiču uklanjanja starog krova odradili su mještani Gonjeg Tavankuta.

U organizaciji Udruge protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

»Dani Srijema« u Zagrebu

ZAGREB - Pod okriljem manifestacije »Dani Srijema« u župnoj dvorani Crkve svetog Križa na Sigtu kod Zagrebačkog velesajma održan je cjelovečernji koncert Velikog tamburaškog orkestra HKPD »Matija Gubec« iz Rume. U prijatnoj atmosferi pred prepunom salom među posjetiteljima najviše je bilo upravo Rumljana, koji su u proteklih nesretnih 13 godina napustili Rumu i odselili se u Zagreb i druge dijelove Hrvatske, ali bilo je i onih koji su Rumu napustili i prije 20-30 godina. Cjelokupnu manifestaciju »Dani Srijema« organizirala je Udruga protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata i trajala je 3 dana od 24.-27. listopada 2003. Velike zasluge za sjajnu i besprijekornu organizaciju ovog velikog događaja za sve Srijemce u Srijemu i izvan njega i za kulturnu promidžbu običaja i tradicije srijemskih Hrvata i Srijema uopće imaju predsjednik udruge *Mato Jurić* kao i *Ante Plićević* i *Martin Vuković*, ali i mnogi, mnogi drugi, koji su na početku u ime domaćina i pozdravili sve prisutne u župnoj dvorani.

Pozdravni govor održao je predsjednik HKPD »Matija Gubec« iz Rume *Zlatko Kolarić* kao i župnik Crkve svetog Križa na Sigtu gdje se koncert i održao. Vrijedne poklone gostima iz Rume u vidu jednog lijepog kompleta knjiga darivala je Matica hrvatska sa sjedištem u Zagrebu. Na koncertu su izvedena kako klasična djela tamburaške glazbe, od kojih je veliki dio skladao dirigent i umjetnički ravatelj orkestra *Josip Jurca*, tako i djela starogradske i klasične glazbe *Čajkovskog*, *Johana* i *Jozepa Straussa*, *Griega* i drugih, a sve uz pratnju vokalnih solista *Dušana Stupara* i *Marije Benčić*. U stankama između skladbi govorene su anegdote iz knjiga nekoliko srijemskih autora. Veliku pozornost i pljesak publike doživjela je izvedba glazbe iz filma »Most na rijeci Kvaj« gdje je solista na malom bubnju bio *Goran Blagojević*, mada je cijeli koncert bio doista sjajno prihvaćen uz puno emocija i suza.

Sutradan su Rumljani u nastavku svoga programa obišli Crkvu svete Marije Bistričke, kao i crkvu na otvorenom podig-

nutu u čast posjeta Svetog oca pape *Ivana Pavla Drugog* i proglašenja kardinala *Alojzija Stepinca* blaženim, kao i križni put na koji dolaze hodočasnici iz cijele Hrvatske. Nakon toga je posjećena i Donja Stubica i spomenik *Matiji Gupcu*, kao i mjesto na kome je buknula čuvena *Seljačka buna* kao i Muzej *Seljačke bune* s izuzetno vrijednim eksponatima. Zadnjeg dana posjeta Rumljani su prošetali ulicama Zagreba gdje su obišli Kaptol, Crkvu svetog Marka, mjesto pogubljenja *Matije Gupca*, Crkvu svete Katarine, *Kamenita vrata* i druge znamenitosti. Nakon toga su gosti otputovali u *Zaprešić*, gdje je u okviru »Jelačićevih dana« vijenac na grob znamenitog hrvatskog bana položio predsjednik HKPD »Matija Gubec« iz Rume *Zlatko Kolarić*, poslije čega je priređen oproštajni ručak u *Lovačkom domu Lovačkog društva Zaprešić*, gdje je Rumljane posjetio i darivao ih svojim knjigama hrvatski pučki pjesnik rodom iz Novog Slankamena *Ivan Bonus*.

N. Jurca

Slastičarna »Selenča«

Zlatna i srebrna kolajna za torte

SOMBOR - Na XXIV. Zboru ugostiteljskih i turističkih radnika Srbije održanom na Kopaoniku natjecalo se 650 vrhunskih ugostitelja i turističkih radnika u raznim oblastima. Sudjelujući, kao i ranijih godina, Kafe slastičarna »Selenča« iz Sombora za svoje dvije torte osvojila je vrhunske nagrade, jednu zlatnu i jednu srebrnu kolajnu. Torte su izradili *Valentina Bajić* i *Vladimir Zeljko*. Inače, ovu čuvenu slastičarnu je utemeljio njihov otac *Gojko Zeljko*, poznati stručnjak u ugostiteljstvu.

J. Pekanović

Gojko Zeljko

Blagdan Svih Svetih u Bačkom Bregu

Prisjećanje na drage pokojnike

BAČKI BREG - Na blagdan Svih Svetih rado se prisjećamo naših dragih pokojnih. I ove godine smo posjećivali grobove, ukrašavali ih cvijećem, palili svijeće i vjerovali. U nama je nada u ponovni susret, u nama je vjera da smrt nije kraj, a plamen svijeće označava tu našu vjeru i nadu u uskrsnuće i život poslije ovozemaljskog života, vjeru i nadu u život vječni. Paljenje svijeća na grobovima za blagdan Svih svetih nije samo običaj, za nas vjernike u tome ima i puno simbolike.

U Bačkom Bregu je za ovaj blagdan, kao i svake godine groblje, posjetilo mnogo osoba svih uzrasta. Svoje najmilije su došli posjetiti i oni koji su davno otišli iz sela u svijet. Neki dolaze u svoj Bereg samo za ovaj blagdan, samo za, kako Berešci kažu, »Sisvete«. Tu su se ponovo susreli stari prijatelji i rođaci, svi su u mislima bili s onima kojih među nama više nema. Niz obraz je skliznula i po koja suza, na mjestu susreta živih i mrtvih. Vjetar je pomalo ometao i gasio svijeće, ali je groblje na brežuljku ipak predvečer zasjalo punim sjajem i ljepotom. Sutradan, na Dan mrtvih, je na groblju u Kapeli svete Ane služena sveta misa.

Z. Gorjanac

Uspjeh recitatora iz Vajske

VAJSKA - Četvoro recitatora, članova HKUPD »Dukat« Vajska-Bođani, sudjelovalo je na izlučnom natjecanju recitatora na hrvatskom jeziku, održanom u Hrvatskom domu u Somboru. Svih četvero se plasiralo na završnu smotru u Subotici. Recitatore su uspješno pripremili *Andrija Vućinac* i *Josip Dumendžić*.

Predstavnici Svjetskog fonda za prirodu i živi svijet posjetili rezervat prirode

Gornje Podunavlje, dio dunavske poplavnine nizine

BAČKI BREG - Vrijednost Specijalnog rezervata prirode »Gornje Podunavlje« na međunarodnom nivou potvrđena je 8. listopada, kada su predstavnici Svjetskog fonda za prirodu i živi svijet (WWF), po prvi puta posjetili rezervat. Posjeta je uslijedila nakon poziva staratelja i upravljača ovog podunavskog dragulja, JP »Vojvodinašume«, odnosno službe za zaštitu prirode u Šumskom gazdinstvu Sombor. Gosti, *David Reeder*, suradnik WWFovog Dunavsko – Karpatskog programa te *Miles Reeder* su imali prilike da uz stručnu pratnju obidu najvrijednije dijelove rezervata, posebno detaljno Apatinski rit, te dio Monoštorskog u kojemu se sprovodi obiman program revitalizacije

vlažnih staništa. Posjeta je bila koncipirana kao predstavljanje rezervata, no za dugoročni cilj svakako ima njegovo uključivanje u sve podunavske inicijative koje promoviraju, ali preko uticajnih fondacija i financiraju programe zaštite prirodne baštine. Veliko zadovoljstvo gostiju očuvanošću rezervata, i mogućnostima razvoja svih brojnih funkcija ovog prirodnog dobra garantira da su naponi koje u tom pravcu poduzima staratelj već prepoznati u međunarodnim zaštitarskim krugovima. Gosti su imali prilike sagledati i probleme s kojima se u aktivnoj zaštiti prirode suočava uprava rezervata, te su ukazali na bogato iskustvo WWFa kao oruđe za

njihovo rješavanje. Istakli su, takođe kao veliku prednost položaja rezervata, šansu da se njegova budućnost gradi u čvrstim vezama s dijelovima iste dunavske poplavnine nizine koji se nalaze u Hrvatskoj (Park prirode »Kopački rit«) i Mađarskoj (Nacionalni park »Dunav – Drava«).

M. Tucakov

U očekivanju povrata imovine

Pravo imamo, ali se zemlja ne vraća

SONTA – Kata i Eva Zec, kao i Ana Miloš i Antun Topal, još od 1996. godine vode spor za povraćaj imovine, oduzete njihovom ocu Lovri daleke 1949. godine, po tadašnjem Zakonu o konfiskaciji. U krivičnom postupku kod Sreskog suda u Somboru, br. K 426/49, Zec Lovra i su-pruga *Marta*, zbog krivičnog djela »privredne sabotaze«, pravomoćno su osuđeni na konfiskaciju cjelokupne imovine. Od cjelokupne imovine »sabotera« Lovre, ostala mu je stambena zgrada, ustvari kućerak od tri prostorije i 3 k. j. zemlje. Obradivu zemlju u površini od 25 k. j. kornje, goveda, svinje, pernatu živinu, svu zaprežnu opremu i alate, kao i zatečene proizvode »uzela je država«. Gazda-Lovra je preko noći od imućnog seljaka postao puki siromah. Kata i Eva Zec, u to vrijeme malodobne Lovrine i Martine kćerke, žive su svjedoci tadašnjih zbivanja. I danas žive u naslijeđenoj obiteljskoj kući u Sonti. S tugom se prisjećaju svojih roditelja, patnji i muka, koje su skupa s njima preživjele: »Naši roditelji su bili vrijedni ljudi. Sve što su imali, godinama

su stjecali mukotrpnim radom. Samo zbog toga, što nisu uspjeli dati za obvezan otкуп kojeg je razrezoao neki od tadašnjih lokalnih moćnika, bili su osuđeni i odjedanput su ostali bez svega. Država je uzela zemlju, koju je kasnije dijelila »za-sluznim« pojedincima, a dio je pripao Zedruzi. Mi smo 1996. godine podnijele zahtjev za povraćaj oduzete imovine. Tada nam je rečeno da imamo pravo na svoju zemlju, no ni do danas to pravo nismo ostvarili. Nuđena nam je druga zemlja, čiji lokaliteti i kvaliteta nisu na razini oduzete. Mi takvu zemlju nećemo, želimo da nam se vrati naše, ili da nam se isplati odgovarajuća naknada u novcu. Sve to ide jako, jako sporo. Prošle godine smo pozivani na nekakve dogovore, sad je opet sve stalo. Izgleda da nikom nije u interesu da se ovi problemi riješe, bitno je da se Zedruza proda. Nadam se da će se sve srediti nakon izbora, valjda će tad svatko raditi svoj dio posla, pa ćemo i mi doći do onoga što nam pripada.«

I. Andrašić

Ove godine u Baji

Dan Hrvata u Mađarskoj

BAJA - Savez Hrvata u Mađarskoj u subotu 8. listopada organizira večer hrvatske manjine u podunavskom gradu Baja. Centralno je to kulturno-prosvjetno i folklorno događanje koje se organizira svake godine u drugom središtu. Ove godine izbor je pao na Baju. Dan Hrvata u Mađarskoj bit će obilježen izložbom slikara, pripadnika ove manjine u Centru narodnosti, gdje će o djelima govoriti dr. *Denes Šokčević* povjesničar umjetnosti. Nakon svečanog otvorenja u tri sata popodne, gosti i vjernici će sudjelovati na svetoj misi uz zvuke tambura u franjevačkoj crkvi Svetoga Antuna. Svečanoj dodjeli priznanja pojedincima i istaknutim institucijama u gradskom kazalištu bit će nazočan i dr. *Otto von Habsburg*, predsjednik Paneuropske Unije. Potom od 18 sati slijedi gala koncert i folklorna večer uz učešće grupa iz Bačke, Budimpešte, Gare, Pečuha, Podravine i Prekomurja.

L. K.

Gibarčani deset godina poslije

Cijeli život u jednom trenu

*U Gibarcu, najljepšem srijemskom selu, u Srbiji, ostalo je još svega četrdesetak obitelji *
Gibarčani sada nogomet igraju po Hrvatskoj * Gradnja crkve u novom prebivalištu*

Šesdesetak obitelji u Osijeku, tridesetak u Poganovcima, dvadesetak u Zagrebu i Čepinu, po desetak u Budimcima, Višnjevcu, Tenji, Livani, Briješću, Čepinskim Martincima, Čokadincima, Boriku i Petrinji, te po nekoliko obitelji u Vukovaru, Vinkovcima, Virovitici, Daruvaru, Slatini, Rijeci, Biogradu, Splitu, Poreču, Okučanima, Orahovici, Donjem Miholjcu, Kapelni, Bračevcima, Tovarniku, Ilači, Lovasu, Bapskoj i Županji... I tako u 66 gradova i sela diljem Hrvatske, to je zemljopisna slika Gibarčana danas. Kako bi ona bila potpuna, dodajmo tu još one koji žive u Njemačkoj, Austriji, Nizozemskoj, Švedskoj, Americi i Australiji.

U Gibarcu, najljepšem srijemskom selu, ostalo je još četrdesetak obitelji da svjedoči o opstojnosti Hrvata u Srijemu. No, ta je brojka možda već i manja jer imamo podatak da je vlč. *Berislav Petrović*, župnik Župe sv. Ivana Nepomuka u Gibarcu, za posljednji blagdan Sveta tri kralja blagoslovio 28 katoličkih domova, što je tek desetak posto od posljednjeg popisa kada smo još svi bili u Gibarcu.

Gibarčani na izložbi u Klovićevim dvorima u Zagrebu

DESET MINUTA ZA ODLAZAK: Tako bi se moglo u najkraćim crtama ili bolje rečeno u brojkama prikazati egzodus koji je Gibarčane zadesio u devedesetima, kada su neki novi krojači krojili neke nove zemljovide, no nije im se posrećilo. Ipak, slika je to Gibarčana deset godina poslije. Poslije tlačenja i prozivanja, upiranja prstom, prisilne mobilizacije i slanja u neželjeni rat, otvorenih prijetnji i protjerivanja s kućnog praga, odvođenja na »informativne« razgovore, batinanja i poneke bombe i na koncu brutalnoga progonstva »za deset minuta svi marš van«.

Deset minuta! Tako malo vremena da spakiraš sve potrebno, jer i sutra valja živjeti, da uzmeš ono neophodno bez čega

Crkva sv. Ivana Nepomuka

ne možeš, pa na brzinu uzimaš i ono što nije važno i ono što ti nikada neće zatrebat. Ali, kako zapakirati uspomene kad vrijeme neumitno prolazi, a nekakve spodobе, kojima ni lika nisi zapamtio, stoje tu, u tvojoj kući, i bezobrazno te motre, što ćeš to odvojiti od svojih stvari, koje si godinama mukotrpno stjecao. Tako malo vremena za sve ono što ti treba i što možeš uraditi još samo sada, samo danas.

A tako puno vremena da ti kroz glavu protutnji čitav prethodni život. I bosonoga djetinjstvo, otac i majka u stalnoj borbi za goli život, pa monaštvo i djevojaštvo i ono divno gibaračko nebo prepuno zvijezda koje su ti bile nalik na prekrasan buket rasvalih ruža poslije prvoga poljupca i stiska ruke kojega još i danas pamtiš. Sjetiš se i Doma u centru sela i igranki, sjetiš se Hrvatske čitaonice u tom istom Domu, kulturne institucije kojom su se mogle pohvaliti tek veće sredine od naše. Institucije, u pravom smislu te riječi, jer tu su svili svoje djelatnosti i seoska knjižnica, čitaonica s dnevnim i tjednim tiskom, kulturnoumjetničko društvo s dramskom, folklornom i tamburaškom sekcijom, a bila je okupljalište i šahista, lovaca i vatrogasaca. Tu su se mogle čuti i vijesti s radija na baterije, dok Gibarac nije dobio struju godine 1958. godine. Netom poslije, 1961. godine, Gibarac je dobio i prvi televizor, smješten u malu salu, a dolazilo se redovito, svake večeri na program.

SJEĆANJA NAVIRU: Koncem 60-tih kroz Gibarac prolazi i asfaltna cesta, ona od Osijeka prema Mitrovici, a do polovice

70-tih Gibarčani su asfaltirali sve ulice i doveli asfalt do svake kuće u selu. Tako je 1972. godine kroz Gibarac prošao i magistralni vod kojim se Šid snabdijevao vodom, a već godinu-dvije poslije Gibarčani su i vodu doveli do svake kuće u selu. Uvedena je potom trofazna struja i ulična rasvjeta, a koncem sedamdesetih u Gibarac stiže i prva telefonska centrala. Ilustriranja radi, od 298 kućanstava u selu, koliko ih je Gibarac imao prema posljednjem popisu, telefoni su uvedeni u 197.

Sjetiš se i vršidbe i svinjokolja, majeva i svatova, sjetiš se nogometa, najvažnije sporedne stvari na svijetu, koja je zaokupila Gibarčane još davne 1928. godine, kada je majstor-opančar *Martin Čolić* donio u Gibarac prvu pravu kožnu nogometnu loptu. Od tada, pa sve do devedesetih, malo pitoreskno selo na blagim obroncima Fruške gore bilo je poprište bitaka za bodove iz kojih su kratkih rukava izlazile i mnogo jače ekipe. Osnovan je prošle godine i N. K. »GIBARAC 95«, koji je već drugu godinu u samom vrhu županijske nogometne lige Osijek. Oko kluba okupljene su tri generacije Gibarčana, seniori, veterani i juniori, i upravo oni zaloga su nastavku gibaračkoga nogometa i u novim uvjetima i u novoj sredini, mada te nove dečke možemo samo uvjetno zvati Gibarčanima jer svi odreda su rođeni u Osijeku, Našicama, Virovitici, Vukovaru, Vinkovcima i drugima gradovima diljem Hrvatske.

Gibarački šor

SRIJEMCI NA ČELU HRVATSKE: Sjećanju i uspomenama nikad kraja, a počeo sam o Gibarčanima deset godina poslije. Pa, danas su Gibarčani rasuti diljem svijeta i Hrvatske, ali nastojimo očuvati sva ta sjećanja i te lijepe uspomene. Odmah po preseljenju Gibarčani su ovdje osnovali svoju udrugu s ciljem da se sastaju i okupljaju i očuvaju kulturne i tradicijske vrijednosti i lijepe narodne običaje kra-

ja u kojem su stoljećima živjeli i prelijepe gibaračke narodne nošnje. U ime toga do sada su sudjelovali na desetak izložbi počev od Muzeja Slavonije u Osijeku, do Etnografskog muzeja u Zagrebu, pokazujući tako dio toga narodnoga blaga. Osnovani su i folklornu skupinu koja je sudjelovala na 15 – 20 smotri, od Osijeka, Đakova, Polače, Okučana, Mikanovaca, Broda do Međunarodne smotre folklora u Zagrebu. Više puta je Hrvatska televizija prikazivala baštinu Gibarčana, a snimljen je i polusatni dokumentarni film *Sjećanja na Gibarac* scenarišta Alekseja Pavlovskog u režiji Željka Belića – Belog.

Gibarčani na prestižnoj Zagrebačkoj smotri folklora

Na poticaj prognanih Gibarčana još u jesen 1995. godine počinje izgradnja Katoličke crkve sv. Ivana Nepomuka u Poginovcima, gdje je nove domove svilo više od 30 obitelji. Temeljni je kamen te jeseni posvetio nedavno preminuli biskup *Čiril Kos*, a novosagrađenu je crkvu blagoslovio u jesen 2000. godine biskup Đakovačke i Srijemske biskupije *msgr. Marin Srakić*. Kum je tom prigodom bio *Zlatko Tomčić*, predsjednik Hrvatskoga sabora, Srijemac koji je u sam vrh hrvatske države došao 150 godina poslije *Josipa bana Jelačića*, također Srijemca, iz Petrovaradina.

Godišnja okupljanja Gibarčana za spomendan sv. Vinka, 22. siječnja, već je postala tradicija. Ovaj svetac, zaštitnik vinara i vinogradara, bio je omiljen među Gibarčanima još dok su bili u Srijemu. Dapače, Gibarčani su bili poznati i kao vinari i kao vinogradari i od pamtivijeka su štovali rečenoga sveca, što više, neki su uporni u tvrdnji da je upravo u gibaračkom kraju, tu na blagim padinama Fruške gore, rimski car Probus još u III. stoljeću zasadio prvi trs vinove loze, pa se još od onda u Gibarcu vino pilo umjesto vode. Pretjeruju, no, moram vam reći da u Gibarcu čuvena Shakespeare-ova dvojba »to be, or not, to be« nije prevođena doslovno »biti il ne biti«, već u duhu gibaračkoga šokačkoga štihla »piti il ne piti, pitanje je sad«. A odgovor je uvijek glasio »i piti i biti«, ali piti bijelo gibaračko vino.

Slavko Žebić

Na blagdan Svih Svetih

Čarobna igra svjetala

SONTA – Svi sveti. Blagdan koji u nama izaziva posebne emocije. Blagdan koji je rezerviran za posjet groblju, dan kada putem sjećanja komuniciramo sa svojim precima. Grobovi uređeni, prepuni cvijeća, uz

mного svijeća i fenjera. U večernjim satima s naše »Kalvarije« imamo prekrasan pogled na čarobnu igru svjetala na našem groblju. Mnogi bivši Sončani toga dana dođu na groblje. Dođu kako bi obišli grobove svojih predaka, kako bi se pomolili za mrtve, vidjeli žive, bili viđeni. Možemo vidjeti i jedan broj osoba koje donose jednu skromnu svijeću i maleni buketić cvijeća, ali jedan Očenaš može biti izraz dubljeg poštovanja, nego sve ikebane i fenjeri.

I. A.

Povod za sjećanje

GOLUBINCI - Skoro sakralna atmosfera vladala je na golubinačkom groblju prošle subote na dan Svih Svetih. Golubince su posjetili mnogi koji su se odselili, ali koji su svoje najmilije sahranili na golubinačkom groblju – da se vide, da se ispričaju, da se požale. Da se skupa pomole Bogu kao nekada i da posvete grobovima umrlih.

Sve skupa, koliko god da je to bila prilika da se Golubinčani sjete svojih pokojnih, tih dana su se ponovo susreli rođaci, prijatelji, susjedi i iznova se podsjetili kako je ne tako davno to bilo drugačije, tek prije nekih desetak godina. Uz suze i u nadi da će se iduće godine susresti ponovo, s prepunog groblja uz priličnu dozu sjete otišlo se kućama kako bi se nastavilo tiho sjećanje na mrtve.

M. M. M. G.

Molitva za mrtve

Svi Sveti i Dušni dan naglašavaju kako smo svi pozvani na svetost. Biblijski pojam svetosti je veoma bogat, jer Biblija se ne zadovoljava time da iznese čovjekove reakcije pred božanskim i da definira svetost negacijom profanoga: ona sadrži objavu Boga samoga; definira svetost u njenom izvoru, u Bogu, od koga dolazi svaka svetost. Ali Pismo time nameće pitanje naravi svetosti, ma to je u konačnici pitanje misterija Boga i njegova saobraćanja s ljudima. Ta izvedena svetost jest ponajprije nešto vanjsko osobama, mjestima i predmetima koje čini svetima; stvarnom i nutarnjom postaje tek darom Duha Svetoga; tada će se ljubav, Bog sam saopćiti, pobjeđujući grijeh koji je priječio zračenje njegove svetosti.

Prvenstveni djelatelj kršćaninova posvećenja jest Duh Sveti, on ispunjava prve zajednice darovima i karizmama. Njegovo djelovanje u Crkvi, međutim, razlikuje od djelovanja Duha Božjega u Starom zavjetu. Širina i sveobuhvatnost njegova djelovanja znače da su se poslije Kristova uskr-

snuća ispunila mesijanska vremena. S druge strane, njegov dolazak vezan uz krst i vjeru u misterij Krista umrloga i uskrsloga. Njegova je prisutnost trajna i Pavao može ustvrditi da su otkupljenici hramovi Duha Svetoga hramovi Božji i da su s njim u istinskom zajedništvu, a budući da su svi oni »koje vodi Božji Duh sinovi Božji« kršćani nisu samo proroci, već i djeca Božja koja imaju uvijek u sebi izvor Božje svetosti.

Prema rječniku biblijske teologije riječ »svet« u Novom zavjetu označuje kršćane. Ponajprije se pridavala članovima prve zajednice u Jeruzalemu, a napose maloj skupini na Duhove. Potom je protegnuta na braću u Judeji, pa na sve vjernike. Po Duhu Svetomu kršćanin je stvarno dionik same Božje svetosti. Kršćani tvore istinski sveti puk i oni moraju iskazivati bogoštovlje, te moraju djelovati prema svetosti koja dolazi od Boga, gošpodin Isus proslavit će se u svojim svetima »jer Bog je Ljubav«.

Z. S.

Bunjevačko-šokački Hrvati (7.)

Južni Slaveni

Naseljavanje Slavena na Balkanski poluotok bio je dug i, relativno, miran proces. Taj proces je okončan početkom sedmog stoljeća. Tada i počinje stvaranje više slavenskih država. Stariji povjesničari ih nazivaju Sclavinima. To su bile veće ili manje države, zapravo kneževine sa knezom na čelu. Snaga i umijeće pojedinih knezova okupit će više srodnih plemena u jednu državu.

Tako je počeo proces stvaranja samostalnih država. Taj proces će znatno otežavati moćniji susjedi, kao što su bili Franci, Bizant, Venecija, a kasnije i Mađari. Prvo će se ujediniti Hrvati i stvoriti moćnu državu za vrijeme kralja Tomislava (900.-928.) i Petra Krešimira (1058.-1074.). Makedonci će stvoriti veliku državu za vrijeme cara Samuila (976.-1014.). Srbi će početkom 13. stoljeća do polovine 14. stoljeća stvoriti državu, koja će dostići svoj vrhunac za cara Dušana iz obitelji Nemanjića. Za kralja Tvrtka pri kraju 14. stoljeća Bosna postiže svoj vrhunac.

NASTANAK DRŽAVA: Ima više razloga za nastajanje više slavenskih država, ali sada već svaka pod svojim narodnim imenom, jezikom i kulturom, bez obzira na to kolike su i kakve razlike postojale među njima. Naime, nisu sva slavenska plemena došla na Balkanski poluotok zajedno i istodobno. Hrvati su na Jadranu već u prvoj polovici sedmog stoljeća, pa su tamo i prvi stvorili prvo kneževinu, pa onda i kraljevinu. Srbi dolaze nešto kasnije u istočni dio Balkana, a Makedonci na jug i tu stvaraju svoje države. Svi oni dolaze kao pogani. Njihovo pokrštavanje i primanje kršćanstva pomaže im oko stvaranja i priznavanja vlastitih država. Oni će pripadati zapadnom ili istočnom kršćanstvu, već prema tome odakle su dolazili misionari koji su ih pokrštavali. U to prvo vrijeme još nema Istočnog raskola, ali postoje dva vodeća patrijarhata, Rim i Carigrad. Oni su već u sedmom stoljeću podijelili jurisdikciju područje na Zapad i Istok. Granica je išla od Soluna na Drinu, pa Drinom prema sjeveru. Tako su se Slovenci i Hrvati našli u Zapadnom patrijarhatu – rimskom, a Srbi i Makedonci i Bugari u Istočnom. Odatle su primali misionare i tijekom povijesti pripali jednoj ili drugoj Crkvi.

U devetom stoljeću su svi Slaveni dobili svoje misionare Ćirila i Metoda, koji su ih već pokrštene samo poučavali i učvršćivali u vjeri. Preveli su na slavenski liturgijske

knjige i tako udarili temelje pismenosti i kulture. Njihov misionarski rad ne će biti duga vijeka, ali će na polju kulture ostaviti traga sve do naših dana. Za njihovu djelatnost veže se i pojava dvaju pisama – glagoljice i ćirilice. Oba pisma su bila prilagođena glasovnim potrebama slavenskih jezika. Ćirilica je nastala na predlošku grčkog alfabeta, a veže se za Ćirila kao autora.

S glagoljicom je malo veći problem, kako s obzirom na autora, tako i s obzirom predloška iz kog je nastala. I ona se veže uz Ćirila, ali je toliko savršena da joj nema ništa zajedničkog ni s jednim poznatim pismom toga doba. Neki su njenog autora vidjeli u Jeronimu iz Stridona, ali to je napuštena teorija. No, nije ni danas još posve jasno kada je i od koga nastala. Zasluga svete braće je i u tome što su uveli slavenski jezik u liturgiju, kao ravnopravan jezik židovskom, grčkom i latinskom. To za Istočnu crkvu nije bio problem, ali za Zapadnu je pravi kuriozum, jer je tamo posvema dominirao latinski jezik. Jedino su Hrvati uspjeli sačuvati i svoje staro pismo glagoljicu i svoj staroslavenski-starohrvatski jezik i u liturgiji sve do naših dana.

GUBITAK SAMOSTALNOSTI: Trajnost srednjovjekovnih slavenskih država na Balkanu je također različita po trajanju i kvaliteti. Hrvatska će već 1102. ući u personalnu uniju s Mađarima. Tako će dva kraljevstva, hrvatsko i mađarsko, imati zajedničkog kralja, pa i cara, sve do propasti Austro-Ugarske monarhije 1918. godine. Bugarska, Srbija, Makedonija i Bosna će polako potpadati pod osmanlijsku dominaciju, do konačnog osvajanja, i pod njom će ostati kroz nekoliko stoljeća. Na udaru Turske carevine naći će se i Hrvatska i Mađarska. Većim dijelom će biti pokorene. Hrvatskoj će ostati samo »ostaci ostataka«, a Mađarskoj samo mali dio, a i taj će biti vazalno vezan za Tursku.

Tako će nekada moćne slavenske države na Balkanu samo životariti i jedva uspjeti sačuvati goli opstanak. Na političkom, vjerskom, kulturnom i gospodarskom planu bilježit će stalno opadanje i nazadovanje. No, iz te muke proizići će i želja za oslobođenjem od turske dominacije. Pored mnogobrojnih pobuna i ratova, rodit će se i zamisao i želja o slavenskom zajedništvu svih Južnih Slavena.

Prodiranje turske moći i dominacije pre-

Danas se potežu neka već odavno znanstveno razjašnjena pitanja i stvaraju nove konstrukcije. Stoga smatramo da danas nije potrebno ništa više dokazivati o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca i Šokaca. To jednostavno nema smisla. No, potrebno je poučavati i objašnjavati. Naime, pola stoljeća je to bila zabranjena ili neželjena tema.

Piše:
Josip
Temunović

Slavenski misionari
sv. Ćiril i sv. Metodi

ma Zapadu bit će konačno zaustavljeno pod Bečom 1683. godine. Od tada će Bečki dvor biti glavni akter svih operacija i planova u svezi potiskivanja Turskog carstva iz Europe. To će biti dugi i iscrpljujući ratovi, ali će Turci bivati stalno potiskivani. Karlovačkim mirom 1699. godine Beč će povratiti pod svoju dominaciju skoro cijelu Hrvatsku i Mađarsku. Pod turskom upravom ostat će i dalje Srbi, Makedonci i Bugari.

Tako će se Slaveni Balkana naći u dvije carevine. Hrvati, Slovenci i Srbi u Mađarskoj pod bečkom, a ostali pod turskom. To će onima u bečkoj carevini omogućiti mirniji život i polako oporavljanje na svim poljima. Iz ta dva carstva Slaveni će sanjati i planirati i različite oblike južnoslavenske uzajamnosti. To će im omogućiti stvaranje zajedničke države 1918. godine, ali će se tu kriti i kamen spoticanja i nerazumijevanja, sukoba i ratova, sve do konačnog razlaza.

Kronika Marka Kljajića »Kako je umirao moj narod«, 1990.-1996. (3.)

Sudar različitih vjera i običaja

U razdoblju od 1836., do 1842. godine naseljavaju se u Hrtkovce i Nijemci, a krajem XIX. stoljeća dolazi velik broj Mađara, tako da 1905. godine čine gotovo trećinu hrtkovačkog pučanstva. Tada je u Hrtkovcima bilo 1.209 Hrvata (među kojima i Klimenti koji su se tako izjasnili), 724 Mađara, 695 Nijemaca, 74 Srba, 24 Židova i 56 ostalih. Zanimljivo je da su doseljene mađarske obitelji bile uglavnom slavenskog, tj. slovačkog podrijetla.

Godine 1903. Mađari su dobili i svoju školu, tako da su u selu postojale tri škole: na hrvatskom, njemačkom i mađarskom jeziku. Inače, prva škola u Hrtkovcima, Državna graničarska škola, otvorena je još 1773. godine i u prvom razredu imala je upisanih 58 Klimentata katolika i jednog Srbina.

PRVI BIJEG PRED SRBIMA: Kada je planuo Prvi svjetski rat, tadašnji hrtkovački župnik nije ni sanjao da će skupa s narodom morati pred srpskim naletom bježati u Rumu. Bilo je to 8. rujna 1914. godine. Srpske jedinice zadržale su se u Hrtkovcima nekoliko dana i zapalile nekoliko trgovačkih kuća, paromlin, župni dvor, općinu s arhivom, žandarmerijsku stanicu i još neke druge objekte. Crkva je kao nekim čudom ostala čitava, iako je u nju ispaljeno pedesetak topovskih granata. Stvaranje prve zajedničke države južnih Slavena 1918. godine nije oduševilo Hrtkovčane. Veliko siromaštvo, raspaljene političke strasti, jačanje folksdojčera i pokušaji širenja komunističkih ideja doveli su do brojnih seoba Hrtkovčana u Ameriku osobito 1928. godine, kada se već uveliko predosjećala svjetska ekonomska kriza. *Kaliks Tadin*, Dubrovčanin i tadašnji hrtkovački župnik, duboko suosjeća s narodom i pomaže koliko može. Tako, uoči jednog Božića kupuje kravu i dijeli je za hranu onima najsiriima. S druge strane, zahvaljujući dobrim vezama u vladinim ministarstvima, župnik Tadin Hrtkovčanima donosi dvije, za njih i njihovo selo, kapitalne stvari: izgradnju nasipa duž Save u hrtkovačkom ataru (1930. -31.) i uvođenje električne struje 1930. godine. U to vrijeme između dva rata i politički život u Hrtkovcima bio je buran. Naročito su bili žestoki sukobi radičevaca i samostalnih demokrata, poslije preorijentiranih u radi-kale, početkom dvadesetih godina. Znalo

je biti i batina, pa je zabilježeno kako se jednom samostalni demokrat *Antun Olja Cakić* potukao s radičevcem i tadašnjim župnikom *Martinom Firingerom*. Ipak, na svim izborima u staroj Jugoslaviji pobjedu su u Hrtkovcima redovito odnosili članovi HSS-a. U takvoj političkoj sredini nije bilo mjesta za komuniste i samo je jedan mještanan glasno propagirao boljševizam.

KAKO SE MIJENJALA ETNIČKA SLIKA: Pred sam II. svjetski rat 1941. godine u Hrtkovcima je živjelo 3.107 žitelja: 1.401 Hrvat, 926 Mađara, 738 Nijemaca i tek 42 Srbina. Rat, nakon kojega će ta slika biti temeljito izmijenjena, brzo je stigao u Hrtkovce. U ranim popodnevnim satima 12. travnja 1941. godine dijelovi njemačke tenkovske divizije ušli su u selo. Dva tjedna poslije u Hrtkovce su stigle i ustaše iz ustaške bojnice u Mitrovici.

Tijekom 1944. godine bilo je puno događaja koji su Hrtkovčane dovodili u situaciju između radosne strepnje i opravdanog straha. U neposrednoj blizini Hrtkovaca djelovao je sa svojom jedinicom najpoznatiji hrtkovački partizan *Viktor Gurnjak*, a tijekom čitavog ljeta vrzmali su se po Srijemu duž Save i četnici. Šetali su se slobodno i po Hrtkovcima, tražeći navodno suradnju s Hrtkovčanima, suradnju protiv partizana. Sve strukture vlasti bile su zaplašene izgledom i ponašanjem četnika, a ustaški tabornik *Paja Belan* tražio je da se četnike protjera preko Save. Titov poziv da domobrani prijedju u redove NOVJ u rujnu 1944. godine prihvaćen je u Srijemu. Tako je zapovjednik-narednik Oružničke postaje Hrtkovci *Stanko Bos* preveo svoje žandare u partizane kod Klenka, a to isto učinio je i domobranski satnik *Krunoslav Tkalac* sa svojom satnijom.

Susjedi Nijemci iz Hrtkovaca otišli su već prije – u listopadu 1943. godine. Svoje su stvari ostavljali susjedima na čuvanje, nadajući se jednog dana vratiti. Međutim, partizani su to sve, po dolasku, uzeli, a bez mnogo čega su ostali i drugi Hrtkovčani. Nakon rata u selu je izabran mjesni odbor NOO, koji su činili uglavnom viđeniji Hrvati i Mađari. Oni su u tim teškim vremenima pokazali umješnost i mudrost rukovođenja, osobito kad 1946. godine u Hrtkovce počinju dolaziti brojne kolonističke obitelji iz Slavonije, Srijema,

»Ova (moja) knjiga je slika; riječju (i mojom), fotografijom (i mojom) i dokumentom (i mojim) satkanog dramatičnog i krvavog mozaika o stradanju (i mog) Naroda (i moje) i katoličke Crkve u koju je utkana (i moja) mala ljudska i svećenička sudbina, ali istovremeno (i manje) i slika moga stradanja, koje je utkano u sudbinu mog naroda i moje Crkve.«

Piše:

Marko Kljajić

Srbije, Bosne, te Korduna i Like. Ukupno u 130 domova, koje su napustili Nijemci, stiglo je 129 obitelji. Nije bilo lako u dani-ma siromaštva i odricanja, u sudarima različitosti vjera i običaja, u nesporazumima starijih i koloniziranih. Ipak, svi su se nekako složili, a 1971. godine u selu je bio 3.071 stanovnik: 1.500 Hrvata, 700 Mađara, 700 Srba i 180 Jugoslavena. Deset godina poslije, 1981. godine u Hrtkovcima je ukupno 2.855 stanovnika, a pad doživljavaju i Hrvati (1.778) i Mađari (554) i Srbi (491), ali zato raste broj Jugoslavena (569), što govori samo za sebe. Još deset godina poslije, 1991., započelo je, i još uvijek traje, srpsko ludilo koje je potpuno izmijenilo etničku sliku nekadašnjih Hrtkovaca, o čijem su uzornom međunarodnom povjerenju mnogi zborili. Današnjim protjerivanjem Hrvata, veliko-srpske kolovođe u tzv. »Srbislavcima« pokazuju kako više nemaju strpljenja ni za polaganu »pretapanje« svih nacija u jednu, što su vršili za sve vrijeme komunističke Jugoslavije, već neprikriveno razotkrivaju svoje fašističko lice i ideje po kojima u njihovoj zemlji, izgleda, ima mjesta samo za jedan narod.

Starovinski svatovski adeti Bunjevaca (XVIII.) dio

Svatovsko veselje

Piše: Alojzije Stantić

*U proćelju
astala smistili
su se ćeljad
koji i za koga
prave svatove:
na sridini
jedno nuz
drugo su sili
đuvegija i
snaša,
nuz đuvegiju
kum s kumom,
a nuz snašu
stari svat i
starosvatica.*

U proćelju astala smistili su se ćeljad koji i za koga prave svatove: na sridini jedno nuz drugo su sili đuvegija i snaša, nuz đuvegiju kum s kumom, a nuz snašu stari svat i starosvatica. U proćelju su još sidili đuvegijin bliži rod. S jedne i druge stane priko puta đuvegiji i snaši posidali su mastulundžije, staćale i enge. Svekar i svekrova nisu sidali za astal, starali su se o gostima, redom ji nudili ilom i pićom. Za astale nuz kraj šatre posidali gosti po obiteljima.

KOLO POD ŠATROM: Dok se gosti nisu smistili svirci su prid šatrom svirali kola (veliko, momačko, divojačko...) za goste željni igre. Danas nam je možda čudno što su naši stari toliko volili igrati, a oni su za to imali samo ritke prilike: u svatovima, u kolu (zabava s igranjem), u skupštini (zabave u sobi) i prela. U kolo su se vaćali najviše mladi i koji su kadri da izdrže toliko naprezanje tila.

Domaćinu je ugled svatova uvećo popo (svećenik) koji je vinčo mladence. Njeg su na večeru doneli kad je u crkvi obavio sve dužnosti. Njeg su svirkom doćekali svekar i svekrova, uveli ga pod šatru i sili ga proćelje.

Kad su ćeljad posidali za astal, svirci su ji nastavili dvorit, veselim narodnim i gradskim pismama, bećarcima..., svirkom kojom se veseli.

Kad su se svi smistili momci koji dvore (poslužuju pićom goste) najpre su nudili rakijom, a boce s vinom i sodom se mećali na svaki astal. Kad su popili rakiju, a reduše na astal metnile u zdilama vrilu ćorbu, svirci su odsvirali tuš (svirku upozorenja) da se gosti umire, na to je usto popo, za njim i svi gosti, popo je počeo, a gosti privatili i snjim izmolili Oće naš, Zdravo Mariju, i Slava Ocu, posli tog je blagoslovio ilo, svatove, zaželio svima lip provod, a mladencima lip i dugaćak zajednički život s tušta dice.

VEČERA: Pomalo umorni od igranja gosti su jedva ćekali da po-

sidaju i ogladnili da se maše zasićape (velike kaćike za vaćenje ćorbe). Bunjevci vole kuvanu ranu, ni jednu užnu nisu otpravili brez ćorbe; ona je početak svake užne. Bilo da je ćorba soparana il frićka morala je bit, kako su kazali »za prid kuma« (da joj ništa ne moć zabavit /prigovorit/), a pogotovu u svatovima di su je najćećće skućali od morkaća (biserki). Nje su skućali da i pritekne, jel su znali da će odrasla ćeljad navadit u pladanj (ta-

Iz zbirke Mire Lućić-Maćković

Stipan Poljaković Pušo i
Roza Đukić vinćani 1900. g.

njir) zasipaćom barem dvared, ako ne i tri put. Po želji su nudili ćorbu ukuvanu s ko konac tankim rizancima il sitnim krpicama (nalik na romb).

Posli ćorbe prid goste su doneli meso iz ćorbe sa sosom kaki prilići tom godišnjem vrimenu: liti je najbolji sos od vićanja, tu i tamo od crvene ribizle, katkad od pisaka (ogrozda), a u drugo vrimo sos od paradićke. Kad su se gosti privatili mesa, reduše su donele zdile s najmanje dvi fele paprikaća od pilećkog, junćkog il prasećeg mesa i nuz njeg kuvane široke rizance sa sirom. Prilićilo je da goste ponude s bar dvi fele paprikaća.

Za paprikaćom je najpre gostima nazdravio svekar, zaželio je gostima da se lipo provedu i budu veseli jel se tom i on raduje, a kum i stari svat su nazdravili mladencima, svekru i svekrovi i drugim gostima. Nuz paprikać su ili salatu, liti od zelenog kupusa i krastavcima ukićeljenim na suncu, a u jesen od kiselića, najćećće kiseli krastavaca, kupusa. paprike, ćićeke...

Posli paprikaća na velikim pladnjovima-tacama goste su počastili s pećenicom, najmanje dvi fele: obavezno s krupnijim komadima pilećkog mesa, jel su sitnije skućali u ćorbi, a još su nudili praseće, krmsko il telećiju pećenicu, a nuz nju u manjim zdilama dunc izmićani vićanja, zerdelija, tunja... Ćeljadima sa strane koji nisu nikad ili nuz pećenicu slatki dunc bilo je ćudno da se spirivaju taka dva ila, a kad su to isprobali niko nije osto brez fale kako se ta ila dobro slaću i kako na nji moć dobro pit.

Većera je potrajala i oko tri sata, tribalo je vrimena da svu ćeljad ponude ilom, dok posli paprikaća nisu spremili uprećane pladnjove, a ni gosti se nisu žurili s ilom jel su zalogaje ćesto zalivali i jedni drugima nazdravljali razlaćenim vinom. Momci koji dvore za večerom su skoro trćkarali da što prija zamine ispraćnjene sodaćke i vinske boce.

Da bi gosti na miru ili svirci su njim svirali s jednog mista, a tek je početkom trideseti godina XX. vika Bartul Vojnić Purćar uvo u modu da najpre odsvira nikoliko pisama gostima u proćelju, a onda je krenio redom i odsviro je jednu il više pisama gostima za drugim astalima. Pripovido mi je Bartul da su ga za odsvirane pisme darivali novcom, a bilo je i takog ko nije tio il mu nije doticalo i njemu je sviro zabadaćad.

(I ovo poglavlje sam napiso po svom sićanju, nuz proviru i pomoć Anice Jaramazović, koja zdravo dobro pozna našu starinu.) ■

Piše: vlč. mr.
Andrija Kopilović

*Danas se vode
žučljive
međunarodne
rasprave na
najvišim
razinama da li
se u ustav
Europe treba
spomenuti sam
pojam Boga ili
barem
kršćanski
korijeni. Kakav
apsurd. Europa
koja ima jedini
zajednički
nazivnik samo
to da je
sagrađena na
baštini
kršćanstva,
ona se stidi te
spoznaje i iz
svoga Ustava
briše taj
pojam.*

Neophodnost reevangelizacije Europe

Iz misija u misijama

Zajedničko iskustvo svih ljudi je spoznaja da čovjek nije savršeno biće. Problem koji nas prati cijeloga života jest činjenica da smo u stalnom »nesporazumu« sami sa sobom. Razapetost između onoga što želimo i što stvarno činimo uvijek je u raskoraku. A tek ono što bismo htjeli i što stvarno možemo, čini nam se da je u još većoj disharmoniji.

Kako god se filozofija trudila dati odgovor na to pitanje, nema ga. Svaki mislilac i svaki filozof iskazuje dio istine, ali ne može obuhvatiti cijelu istinu. Čovjek je u svojoj disharmoniji jednostavno nepoznanica i ponajprije sam sebi neprihvatljiv. Uranjajući u vlastitu nutrinu, htjeli ili ne htjeli, mi moramo priznati da se u našem biću negdje u praskozorju čovječanstva dogodio nered. Čovjek je izgubio svoju određenost za blaženstvom i srećom. Religiozan čovjek će tome problemu pristupiti s više-manje prihvatljivom istinom o iskonskom grijehu. Mi kršćani sa sigurnošću vjere prihvaćamo objavljenu istinu o istočnom grijehu, to jest o čovjeku koji je na samim počecima svoga bivovanja izabrao slobodnom voljom – slobodu – ali koja je bila kategorički ne svome Stvoritelju.

AUTENTIČNOST POSLANJA: Vjerniku je, dakle, prihvatljiva objava, i time se razlikuje od nevjernika, da je razlog našega nutarnjega razdora u »nesporazumu« između Boga i čovjeka. Cijela Biblija i povijest spasenja je opis Božjega »hoda« prema čovjeku da ga vrati u prvotnu svetost i savršenstvo. Vrhunac tog Božjega »hoda« jest dolazak Isusa Krista. On je novi čovjek, pravi čovjek i nova glava čovječanstva. Apostol Pavao će nas puno puta poticati da se »obučemo u Krista«, to znači svoju nutrinu i svoju savjest upriličiti normama koje je Isus navijestio i pokazao.

Kršćanstvo je u biti ne tek prihvaćanje objavljenih istina i njihovo verbalno ponavljanje, nego je daleko važnije življenje po normama Isusa Krista. Na žalost, povijest je puna udaljavanja od toga nasljeđivanja Krista ka samom vjerovanju u Krista. Iz vjere u Krista mora

proizići nasljedovanje, inače vjera ostaje jalova i neplodna. Povijest kršćanstva koja je već prešla dvije tisuće godina, poznaje mnoga takva udaljavanja od nasljedovanja, do verbalnog »izričaja«, pa i nijekanja i otpada od Krista. Iza nas su mnoga povijesna iskustva. Pred nama su međutim Isusove oproštajne i zapovjedne riječi: Idite po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svakom stvorenju i učinite mojim učenicima sve ljude...

Kršćanstvo je, dakle, po mandatu Isusa Krista okrenuto misionarskoj dimenziji svoga življenja. Dimenzija navještaja i svjedočenja. I ta povijesna stvarnost ima svoje dugo iskustvo kao što je dugo iskustvo postojanja Crkve. Od onih prvih stoljeća zanosnoga navještaja i još zanosnijeg svjedočenja i u prolijevanju krvi, do onih »čudnih« metoda toga navještaja u području Latinske Amerike do Kine. Trebala su duga stoljeća da se i u samoj Crkvi shvati i prihvati zakon inkulturacije, da bi misijsko poslanje bilo što autentičnije. Kako se Europa otvarala misijskom djelovanju Amerike, Afrike i Azije, tako se, na žalost, autentičnost kršćanstva u Europi gubila. U samoj Europi su se dogodili mnogi sukobi, razlazi i razjedinjavanja. To je zbunilo svijet misijskog područja, a iscrpilo autentičnost Crkve u Europi. Tako se dogodilo da je stari kontinent postao doslovno stari. Tako je ostario i tako se je »oslobodio« Krista da sada kada je kršćanstvo u misijskom području u cvatu, u Europi je jedan proces raskršćanjenja.

REEVANGELIZACIJSKI ČIN: Danas se vode žučljive međunarodne rasprave na najvišim razinama da li se u ustav Europe treba spomenuti sam pojam Boga ili barem kršćanski korijeni. Kakav apsurd. Europa koja ima jedini zajednički nazivnik samo to da je sagrađena na baštini kršćanstva, ona se stidi te spoznaje i iz svoga Ustava briše taj pojam. Odriceći se svojih korijena nema šanse graditi duhovnu budućnost osim samo društveno-ekonomsku koja je po svojoj naravi bezdušna i tek se time Europa, bez dimenzije duhovnoga, odriče svoje

autentičnosti i postaje, htjeli mi ili ne, mrtva. Nema života gdje nema duše, a duša je besmrtna. Ako se Europa odriče svoje duhovne duše, ona je leš. Kakva tragedija. Stoga je jedan posve novi pojam vrlo živ u Crkvi, a napose u pontifikatu Ivana Pavla II., a to je pojam reevangelizacije ili novog naviještaja Evanđelja. To je daleko teži proces nego sama evangelizacija. Evangelizacija je temeljiti naviještaj Radosne vijesti svjedočki i autentično, a reevangelizacija je proces gdje se treba otpalog, raskršćanjenog i praznovjernog kršćanina »vratiti« pravom kršćanstvu. Stoga je reevangelizacija slična uskrsnuću. Priznaćete, to je stvarno čudo Božjega zahvata u ljudski život.

I evo i u naše dane i u našem gradu se događa jedan takav reevangelizacijski čin. Indijski misionar otac *James Manjackal* će snagom autentičnog kršćanskog navještaja, nošenog snagom Duha, pokušati i nama Subotičanima koji smo u velikoj većini »nominalni vjernici« navijestiti Krista onako kako su ga naviještali apostoli i osloboditi nas robovanja raznim Zlima da bi slobodno i radosno živjeli svoje kršćanstvo, prihvatili sebe, ljubili bližnje i tako ostvarili onaj sklad čovjeka koji o njemu ima Stvoritelj. Vratiti se »sebi« je najteže. Čovjek mora priznati svoja lutanja, otkloniti ono što je u njemu i oko njega zlo i radikalno se okrenuti prema Kristu – Spasitelju. Nema spasa bez Njega niti izvan Njega.

Jasno, da se te spoznaje o vlastitim lutanjima bojimo. Da za radikaln korak okretaja nemamo snage. Ali dokle ovakvo »životarenje« kršćanstva? Svjedočenje Krista živoga među nama, jedini je autentični znak kršćanstva. Stoga smo zahvalni da imamo i ovakvu priliku nove spoznaje, reevangelizacije, ne bi li zaživjeli autentičnije i osvježeno svoju vjeru. Odgovornost za vlastiti smisao života i za ono što prenosimo na mlade, prisiljava nas na veći angažman u svim područjima obnove naše vjere. I ovo je prilika. I sada je čas. ■

Prijedlog tjedna

MAHABHARATTA

Indijski ep »Mahabharatta« najveći je ep u cijeloj svjetskoj književnoj povijesti i posvemašnjoj produkciji svjetske kulturne baštine. Ima 2.109 pjevanja i više od 120 tisuća dvostiha, a spjevalo ga je nekoliko pjesnika iz raznih razdoblja.

Po predaji, stihove iz toga epa sakupio je i sredio mitski pjevač *Vjassa*. Glavna je tema »Mahabharatte« borba za prevlast dviju grana kraljevske loze Bharatta (a sam naziv epa znači »veliki rat Bharatta«). Pošto djelo ima mnogo sporednih epizoda, različitih legendi, filozofsko-teoloških rasprisa, zakona i običaja, cio je ep naslovljen enciklopedijom, vrstom enciklopedijskog pristupa indijskom životu, indijskome načinu življenja.

»Mahabharatta« je u svijetu poznatija

po svojim pojedinim izdvojenim epizodama, no što je znana u svojoj cjelo (visti) sti. Posebice su poznate i prevedene glasovite epizode ovog epa, spjevovi »Bhagavadh Gitta« (najglasovitiji je prijevod na engleski velikoga britanskog spisatelja i intelektualca *Aldausa Huxleya*), »Nal i Damiantha« te »Savithri«.

R. G. T.

Messerschmitt
ROCKAFE

Messerschmitt Motors Rec. – Europe, 2003

Opulskoj skupini i njihovom nedavnim gostovanju kod nas već ste mogli čitati u ovim novinama prije par tjedana. Njihovo posljednje gostovanje je ujedno bilo i promoviranje njihova, nakon devet godina stanke, nova albuma, naslovljenog »Rockafe«.

Za početak, dovoljno je baciti pogled na omotnicu diska i uz minimalno umijeće isčitava nja rock ikonografije, veoma lako naslutiti što vas očekuje kada se uputite u auditivnu avanturu s najnovijim djelom ove, sada već kulturne hrvatske rock skupine.

To je naravno mrtvačka glava sa, namjesto kostiju, prekrivenim gitarama u simboličkom sudejstvu. Album je čisti rock klasicizam, koji u sebi sadržava spoj hard rocka,

bluesa i boogiea. Obrade su neizostavne, a albumom dominira obrada koja otvara ploču, mit rock zanata, »Gloria«.

Atmosfera ovog albuma naliči na filmove *Quentina Tarantina*, na magične slike locirane negdje na američko-meksičkoj granici. Izuzetno gitarističko umijeće nosioca skupine, *Mire Kusačića*, jest motor visoke kubikaže u formi riff-ova, dok slide-pasaži gitara ukazuju na vrhunsko poznavanje svih finesa u opasnoj vožnji po beskonačnim cestama inkarniranim u vratu njegova instrumenta. Ritam sekcija je stabilnost, ona je točnost, s kakvom je bilo kakva vrsta kretanja osigurana, a sama glazba jest kretanje u mentalnom, a posljedično tome i u fizičkom smislu. »Rockafe« je u potpunosti ispjevan na engleskom jeziku, tako da ovaj album nema problema s komuniciranjem niti na vanjskim tržištima. Sama glazba u svojoj standardiziranosti, također. Album »Rockafe« zapravo ne nudi ništa novo ili originalno, ali iskrenost i energetska posvjećenost ovih glazbenika je sasvim dovoljna za pozitivne utiske.

U suvremenom glazbenom rock svijetu, gdje su blues ili garage rock-revival bendovi česta pojava, Messerschmitti su svjestan ili nesvjestan odgovor da rock kultura ima svoj život i kod nas. Za mladež koja želi upoznati, sada već opća mjesta pop – kulture kakav jest u svakom slučaju rock and roll, nije potrebno vraćanje daleko u prošlost: »Rockafe« je prošlost u sadašnjosti, a za sve one tradicionaliste neminovno i budućnost.

D. B. P.

Subotica-trans

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji: Subotica - Zagreb, da od 19. 1. 2003. važe nove, niže cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

- djeca do 6 godina voze se besplatno
- djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.420 din.)
- studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 1.988 din., a u jednom pravcu 1.106 din.)
- osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I VAŽE 30 DANA.

Vijesti

Debi album »Ravnice«

Za glazbene sladokusce s ovih prostora lijepa vijest: ansambl tamburaša koji njeguje zavičajnu glazbu »Ravnica« objavio je u nakladi izdavačke kuće Subotičanina *Jozsefa Pappa*, svoj prvi album. CD je naslovljen »Što je ostalo«, na njemu se mogu čuti četiri kola u aranžmanskoj obradi *Stipana Jaramazovića* i *Voje Temunovića*, kao i sedam autorskih skladbi članova skupine.

Chris Jarrett u Subotici

Manje glasoviti ali ništa manje virtuoзни brat legendarnog američkog jazz-pijanista *Keitha*, *Chris Jarrett*, skladatelj, aranžer i virtuoз glasovira i tipkaćih glazbala, održao je neza-

boravan koncert 4. studenog u Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće. Sav je prihod od ulaznica namijenjen liječenju srčanoga bolesnika *Balinta Kopasza* iz Subotice. Ovaj sjajni koncert i humani potez za sjećanje organizirala je Skupština općine Subotica.

»Cubismo« u Beogradu

Glasoviti hrvatski sal-sa/cuban pop band »Cubismo« najavio je gostovanje u Beogradu. Koncertom, koji je zakazan za nedjelju 9. studenog, promovira se peti album koji je prvi u cijelosti autorski materijal grupe i donosi 14 pjesama. Jedan manji dio materijala snimljen je na Kubi, a veći dio snimanja te miksiranje obavljeno je u zagrebačkom studiju »Morris«, dok je mastering materijala napravljen u studiju

»Ater«. Uz članove grupe u snimanju su sudjelovali: Vitaly »Cheque« Osmachko, Zvonimir Dusper »Dus«, Vladimír Pavelić, Baby Dooks, Sebastijan Duh, Kristina Rupčić, Dagoberto Sacerio Oliva, Carlos Calunga, te Grupo folclórico de Cuba. Nakon prvog-najavnog singla »Comparsa«, za drugi je odabrana naslovna »Junglesalsa«.

Sveta gradanka svijeta

U nedjelju je 19. listopada na Trgu Svetoga Petra u Rimu, u vidu najfinijega medijskoga spektakla ali s istančanim uku-

som točno u deset sati započela beatifikacija *Majke Tereze*. Nakon dvoipolsatne prekrasne ceremonije u prisustvu više stotina tisuća ljudi, božija je sluškinja iz Kalkute proglašena blaženom. Učinio je to osobno papa *Ivan Pavao II* u nedjelji svoga velikoga jubileja - 25 godina pontifikata, nazivajući Majku Terezu »ikonom dobre samarićanke«. Inače, Majka Tereza je dobitnik Nobelove nagrade za mir 1979. godine i smatrana je »kraljicom sirotih i ubogih« i svojevrsna ikona 20. stoljeća. Najavljena je i knjiga o životu Majke Tereze i to od autora indijskog biografa *Navina Čavla* koju upravo ovih dana tiskao beogradski nakladnik »Plavi jahač«.

Jesenji susret kolekcionara

U minulu subotu, 1. studenog u Subotici je Udruga kolekcionara organizirala međunarodnu Burzu antikviteta u hodu Gradske kuće. Na jesenji susret subotičkih kolekcionara javilo se preko 80 izlagača iz SCG i inozemstva, ponajviše njih iz Hrvatske, susjedne Mađarske i BiH. Na izložbi je bilo nazočno gotovo 500 posjetilaca i kolekcionara. Najviše interesiranja su iskazali numizmatičari, te kolekcionari starih razglednica, knjiga i raznih antikviteta.

OBLJETNICA: Luko Paljetak, književnik

Vječiti dječarac hrvatske poezije

Luko Paljetak, jedan od najvećih živućih poetskih bardova Hrvatske, rođen je u Dubrovniku na današnji dan 1943. godine. Učiteljsku školu je završio 1962. godine u rodnom gradu, a Filozofski fakultet (odsjeci za hrvatski jezik i književnost te istodobno engleski jezik i književnost) u Zadru 1968. godine. Doktorirao je filologiju u Zagrebu, a potom bio redatelj i dramaturg Zadarskog kazališta lutaka. Od 1972. do 1978. godine sudjeluje u osnivanju »Zadarske književne revije« čiji je glavni urednik neko vrijeme, kasnije postaje asistentom katedre za hrvatski i engleski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zadru. Vraća se u rodni grad te uređuje književni tjednik »Dubrovnik«.

Luko je Paljetak iznimno plodan pisac, objavio je niz dramskih djela, sjajnih zbirki poezije, tekstova za songove (poglavito *Mrvoja Hegedušića* i *Ibrice Ju-*

sića), knjige feljtona, znanstvene studije, a istaknuti je i renomirani prevoditelj s engleskog, francuskog i slovenskog jezika. Nagrađivan je i slavljen kao »hrvatski Yeats«, čiju poeziju iznimno cijeni (*W. B. Yeats* – legendarni irski poetski bard) i rado i nenadmašno prevodi i prepevava.

Član je Udruge hrvatskih književnika, Udruge hrvatskih književnih prevoditelja, hrvatskoga PEN-a, te redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Najvažnija su mu djela: zbirka (za dječicu) »Miševi i mačke naglavačke«, »Slastičar orangutan«, »Ledomat tata«, »Priče iz male sobe«, te »Lavice na kavic«, da spomenemo samo najglasovitija. Luko Paljetak je 1997. godine nominiran za najveću svjetsku nagradu za dječju književnost »Hans Christian Andersen« poznatu kao »Mali Nobel«.

R. G. T.

TippNet

www.tippnet.co.yu

-Brz i pouzdan pristup Internetu za tvrtke i pojedinačne korisnike, -Izrada web-prezentacija -Prodaja računara i računarske opreme, -Projektovanje, instalacija i održavanje lokalnih i Internet mreža -Prodaja licenciranih softwera, -Pojedinačni i kolektivni informatički tečajevi -Izrada knjigovodstvenih i drugih softwera -Bogat izbor informatičke stručne literature -Braće Jugovića 5, Subotica

Tel. (024) 555-765, e-mail: support@tippnet.co.yu

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE Hugo Badalić (1851. - 1900.)

Pjesnik, prevoditelj i libretist Hugo Badalić rođen je u Slavonskom Brodu 18. rujna 1851., a preminuo 4. svibnja 1900. u Zagrebu. Klasičnu filologiju studirao je i završio u Beču 1874. godine a iste je godine postavljen za učitelja velike gimnazije u Zagrebu. 1879. prelazi u Rijeku, a 1882. nanovo se vraća u Zagreb i biva ravnateljem gornjogradske velike gimnazije. U gimnaziji je uređivao đачki list »Ljiljan«, a u književnosti se javio pjesmom »Dragin stan« (Vienac, 1874.), te potom baladom »Panem et circenses« (na latinskom: Hljeba i igara). Iste mu je godine bečki studentski almanah »Velebit« objavio pjesmu »Slijepac i lovac«, te odu *Ljudevitu Gaju*, romancu naslovljen u »Bolna djevojka«.

Najznačajnija djela Huga Badalića su: raspra »Kako je Osmana nadopunio Sorkočević, a kako Mažuranić«, libreto »Nikola Šubić Zrinski« (po drami *Th. Koernera*), prijevode libreto *Meyerbeerovih* »Hugenota«, *Shakespeareova* »Koriolana« te *Goetheova* »Fausta«, zbirka »Hrvatska antologija«, predgovor *Folnegićeva* izdanja sabranih pjesama *A. Palmovića*, te tekst skladbe »Ja ne znam što je majka mila« (na skladbu *J. Hatzea*). Pjesme su mu prevedene na njemački, ruski, slovački, francuski i engleski jezik, a uvršten je i u antologije hrvatskoga pjesništva »Vječnotraž« (1975.) i »Spomen-cvijeće«.

R. G. T.

Najava druge smotre recitatora

Podstrek izučavanju materinskog jezika

Na drugoj po redu smotri recitatora na Hrvatskom jeziku, koju priređuje Hrvatska čitaonica, u Gradskoj knjižnici u Subotici 8. studenog, okupit će se više od stotinu recitatora iz Srijema, Podunavlja, Sombora i Subotice s okolicom. Nastupiti će učenici osnovnih i srednjih škola kao i mladi do 27 godina starosti. U svakoj kategoriji biti će proglašeno desetak najboljih koje bismo, zajedno s prošlogodišnjim pobjednicima, za nagradu željeli povesti na izlet u Osijek. Zahvaljujući ljubaznosti Poglavarstva grada Osijeka dogovaramo jednodnevni izlet na kojem bi se djeca upoznala s gradom, a bit će i na predstavi u Hrvatskom narodnom kazalištu.

Za ovu smotru vlada veliki interes, a

svakako je najveći korak za nas nastava na hrvatskom jeziku, napose izučavanja hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture. Učiteljice vrlo lijepo rade s djecom, odabiru pjesme, već se osjeća natjecateljska »groznic«. Svi sudionici će dobiti na dar po knjigu a nakon nedavno održanog simpozija posvećenog *Ani Gabrijeli Šabić*, našoj su građanki, i otvaraju se i mnoge nove mogućnosti.

Sudjelovanja onih najboljih recitatora ali i nadarenih literata i mladih novinara u radu radionica u više gradova u Hrvatskoj.

Velik broj vrsnih pedagoga i stručnjaka iz Ministarstva prosvjete i sporta sudjelovalo je na ovom simpoziju. Oni su osjetili koliko je potreba kontinuirane suradnje naših učitelja i djece s matičnom domovinom i dali doista vrijedna obećanja. Tako je pokojna Ana Gabrijela Šabić, posthumno, otvorila vrata našem obrazovanju.

Katarina Čeliković

IV. Dubravski susreti

U povodu blagdana Svih Svetih u Aladinici nadomak Stolca, Hercegovina, Federacija BiH, četvrti put za redom održani su IV. Dubravski susreti - manifestacija koja je svoj naziv dobila po regiji koja nosi istoimeni naziv, a pruža se od Dubrovnika do Mostara. U ovome malenom selu, koje je zajedno sa svojim mještanima doživjelo velike ratne gubitke i stradanja, danas živi oko 2.000 registriranog katoličkog odnosno hrvatskog življa. Aladinići pripadaju Stolačkoj općini, koja je prije rata brojala oko 16.000 žitelja, danas je taj broj znatno manji i broji oko 12.000. duša

Općina s vidnim ratnim ožiljcima i nesigurnom egzistencijom, pogotovu što je i ono malo tvornica koje su postojale uništene ili otišle u stečaj, a obradivog zemljišta vrlo malo, s oskudnim usjevima pogotovu ove godine uslijed velike suše.

I pored svih nedaća koje su zadesile mještane ovog hercegovačkog kraja, želja za očuvanjem vjere i kulturne baštine je iznad svega snažna, no ono što ih ističe je ljubav prema životu i čovjeku. Spoznaja i doživljeni ratni gubici, te teškoća života natjerali su nas i uputili jedne na druge, nastojimo se međusobno ispomagati i biti oslonac među se, kaže jedan od žitelja u razgovoru.

U ovome malenom hercegovačkom se -

lu, Dubravski susreti su radost cijelog sela i okolice. Ovaj blagdan, na koji je posvećena i mjesna župa, okupi oko 10.000 posjetitelja. Lokalni župnik *don Vinko Raguž*, koji je i nositelj cijelokupne ideje oko ove manifestacije, 1997. godine pokrenuo je inicijativu za osnivanje HKUD-a »Dubrava«, koje će u buduću njegovati pjesma i plesove hercegovačkog kraja. Na ovogodišnjoj manifestaciji na poziv župe »Svih svetih« i HKUD-a »Dubrava« nastupilo je dvanaest društava, od kojih su dva bila iz Hrvatske i jedno iz Vojvodine, HKPD

»Matija Gubec« iz Tavankuta.

Program je započeo u subotu svečanim Svetom misom, koju je mjesni župnik u koncelebraciji s još šest svećenika iz Sarajeva i okolnih župa, održao pred prepunom župnom Crkvom, koja je do golih zidova stradala u ratu, a sada se obnovljena uzdiže u nebo s dva zvonika, opominjući,

kako je istakao don Raguž, na protekla vremena ali isto tako i ohrabrujući u shvaćanju smisla podnošenja žrtve. Nakon održane mise upriličen je mimohod svih društava koji su u svečanom defileu od mjesne škole do Crkve prikazali okupljenim posjetiteljima nošnje svoga kraja kao i pjesme i plesove.

Točno u podne je započeo svečani zabavno-glazbeni program na platou ispred crkve zabavljajući blizu 10.000 posjetitelja.

Tavankučani su se predstavili s bunjevačkim igrama, što je prisutne oduševilo i izmamilo ovacije i ogroman aplauz. Okupljene je posebno zainteresirala bunjevačka nošnja, koja je u brdovitom okruženju pružala svu ljepotu i sjaj.

U trosatnom programu su se mogli vidjeti raznolikost i ljepota običaja, ponajviše pjesama hercegovačkog kraja kao i plesovi koji karakteriziraju ovu oblast.

Zanimljivo je da i pored oskudnog svakodnevnog života, selo vrvi od dječjih glasova, naime svaka obitelj u prosjeku ima barem troje djece, što ovom bolnom i stradalničkom selu daje novu nadu i nov život. U razgovoru koji su vođeni s predstavnicima gostujućih Društava istaknuto je veliko oduševljenje domaćina odazivom Tavankučana, i ujedno želja za još čvršćom suradnjom i uzvratnim posjetom.

Ovo je bila prilika da se na jednom mjestu vidi raznolikost i bogatstvo hrvatske kulture, od sjevera Vojvodine preko Slavonije i Istre do juga Hercegovine.

L. S.

IN MEMORIAM

Petar Vukov (1941. -2003.)

Odlazak tihog pjesnika

Tekst o minulog tjedna preminulom pjesniku, prevoditelju, esejisti, uredniku i korektoru, *Petru Vukovu* (1941. - 2003.) mogao sam nasloviti i s »Tihi odlazak mirnoga sanjara«, ili »Tihi odlazak mudroga i blagoga mudraca«, ili »Tihi odlazak dobrog čovjeka«, ali mi se pri vijesti o njegovoj nenadanoj smrti odmah asocijativno javio naslov pjesme pokojnog velškog poete *Dylana Thomasa* »Don't go gently into that silent night« - Ne idi nježan u tu blagu noć...

Uvijek u pokretu, s knjigom u šakama, katkad jednom od mnogih svojih lula koje je godinama skupljao, u uglu usana.

Bio je šutljiv i rijetko je ispoljavao emocije, premda je bio strastven i hipersenzibilan čovjek, istinska umjetnička duša, koja je ljubila glazbu klasičnih skladatelja, ali i suvremenu elektronsku i New Age glazbu. U poeziji je bio sveden, ali konceptualan, senzualan ali i promišljen.

Kao urednik »Rukoveti« zaslužan je za ponajbolje brojeve ovog časopisa u cijeloj njegovoj povijesti, onaj o teoriji prevođenja i onaj posvećen *Beli Hamvasu*, primjerice. Nije bio najdulje urednik, ali je u doba dok je on bio prvi čovjek ovog lista, »Rukovet« doživjela svoje zvjezdane

trenutke. Bila je, u pravom smislu te riječi, kulturni časopis europskog ranga, pa i svjetske razine. To je shvatljivo, jer je Petar Vukov imao sluha za bilo vremena, ali i dar da cijeni neprolazne vrijednosti minulih doba.

Svoje tekstove, čak ni prijevode nikada nije objavljivao u listu koji je uređivao. Štoviše, nerado je objavljivao i (sjajne) tekstove svoga mlađeg brata, kao i Petra, nepravedno i nedovoljno afirmiranog i priznatog spisatelja i likovnog umjetnika, *Ante Vukova*.

Petar Vukov bio je za ovo nesretno vri-

jeme kraja 20. stoljeća gotovo nepojmljivo moralan i karakteran čovjek, koji je uvijek stajao iza svoje riječi i svojih postupaka. Koji uvijek bijahu časni.

Ravnateljica subotičke Gradske knjižnice *Zsuzsanna Kunkin* na komemoraciji nakon smrti Petra Vukova izjavila je, između ostalog, kako je pokojnik bio među najsavjesnijim i najstručnijim radnicima kolektiva u kojem je proveo većinu svoga radnoga vijeka i iz kojeg je otišao u zasluženu mirovinu (ali je i dalje redovito svraćao na Zavičajni odjel, gdje je vodio duge razgovore s prijateljima, kolegama, umjetnicima, o životu, filozofiji, glazbi, i, dakako, književnosti).

Zsuzsana Kunkin je još sa sjetom konstatirala kako pokojni Petar Vukov nije imao tu sreću da doživi tiskanje svog prvog romana nakon gotovo tridesetogodišnje književne šutnje, knjige o podsvijesti grada, o njegovoj onitričnoj povijesti. Ali knjiga će se tiskati. I zauzimati počasno mjesto u Gradskoj biblioteci, na zavičajnom odjelu. Kao što će, siguran sam, Petar Vukov u našim srcima i sjećanjima ostati zauvijek. Postati besmrtn.

DialUp, Full i Day nalozi
Wireless internet
Izrada web prezentacija
Prodaja računara i opreme

DialUp, Full és Day üzemmód
Wireless internet
Web honlapok kidolgozása
Számítógép és alkatrészek árúsítása

SuOnline.NET

Trg Cara Jovana Nenada 15, Subotica. Tel/Fax: (024) 559-200

Danas

Novine s m(j)erom

Poetski kutak: Ivan Goran Kovačić

Tragični pjesnik nedovršenih poema

Ivan Goran Kovačić rođen je 21. ožujka 1913. godine u Lukovdolu, u malom selu Gorskoga Kotara. Nakon pučke škole u rodnom mjestu, 1923. godine odlazi u Karlovac radi pohađanja gimnazije. Nakon završetka trećeg razreda gimnazije odselio se u Zagreb, gdje upisuje studij slavistike. Položio je pet semestara, no nakon šestog semestra napušta studij i 1936. godine zapošljava se najprije kao korektor u »Hrvatskom dnevniku«, a potom kao novinar i urednik. Godine 1938. liječio se od plućne bolesti. Bilo je predviđeno da postane kulturni ataše u Bukureštu, ali do toga nije došlo, pa se nastavio baviti novinarskim radom. Bio je urednik kulturne rubrike »Novosti«, a potom se zaposlio u Hrvatskom izdavačkom bibliografskom zavodu. Godine 1942. zajedno s *Vladimirom Nazorom* priključuje se partizanskim postrojbama u Bosni. Ubijen je sredinom srpnja 1943. godine kraj Foče u Bosni i Hercegovini.

Ivan Goran Kovačić književno se oglašio crticom »Ševina tužaljka« 1929. godine u »Omladini«. To je godina kada *Gustav Krklec* izdaje tada već petu knjigu pjesama, a na pozornici se javlja *Krležin* ciklus »Glembajevi«, dok koju godinu kasnije izlaze zbirke *Dobriše Cesarića* i *Dragutina Tadijanovića*. I. G. Kovačić zajedno s pjesnicima *Josipom Hitrecom* i *Vladimirom Jurčićem* objavljuje zbirku »Lirika« 1932. godine, a nakon četiri godine tiska zbirku novela »Dani gnjeva«. To razdoblje obilježava i izniman broj književnih časopisa, primjerice: »Juriš«, »Plamen«, »Danas«, »Pečat«, »Književnik«, »Hrvatska revija«, »Savremenik«, koji postaju pravi poligon za formiranje književnih opredjeljenja. Književno djelo živi svoji samostalnim životom. Ono vrti se jedi upravo onoliko, koliko samo govori snagom svog izraza. U vlastitu stvaralaštvu Goran je jeziku pridavao najveću važnost. Za njega ni jedna riječ nije konvencija, samo semantički znak, već domišljeno suzvučje značenja i estetskog učinka. Njegovo djelo, inače ostalo poprilično nedovršeno, mnogo toga u bilješka, ma, još više u planovima, može se zapravo podijeliti u tri faze: rani radovi do objavljivanja »Dana gnjeva«, od te zbirke novela do odlaska u partizane, te radove

nastale u tom periodu.

»Lirika« sadrži devetnaest Goranovih štokavskih pjesama. Već u prvim ostvarenjima Goran je zacrtao niz motiva i problema, koje će kasnije razrađivati, a to su selo, zavičaj i dodir s gradom. Dva osjećaja sukobljavaju se u Goranu, romantični temperament i tragičan dodir sa stvarnošću. U prvim lirskim pjesmama ponesen je ljepotom zavičaja i ona je, uz socijalnu problematiku, temeljno nadahnuće njegova stvaralaštva. Potvrda tome

su i »Dani gnjeva«, pripovjedna tematska cjelina u kojoj se kroz sedam novela provlači ista misao: siromaštvo i ugnjetavanje, te pokušaj pobune protiv takvog stanja. Književni kritičar *Lina Kežić* pišući o Goranovim »danima gnjeva« bilježi među ostalim kako je Goran posebno izbrusio sposobnost uočavanja razlika u društvenim odnosima i njihovu naglašenom kontrastiranju: »no, dajući fabularnim tokovima lirsku intonaciju, a posebno osebnom karakterizacijom likova, uspijeva u novelama postići znatno više od društvene kronike teškog razdoblja u kojem žive njegovi likovi«.

Goranova poema »Jama« prvi se put javno spominje veljače 1943., dakle za Goranova života, kada je na nekom skupu čita glumac *Vjeko Afrić*. Sredinom rujna 1944. godine objavljeno je prvo izdanje, uvezano u padobransko platno, s litografijama *Ede Murtića* i *Zlatka Price*. Uslijedila su mnoga izdanja prema konačnoj redakciji Dragutina Tadijanovića. Poemi »Jama« vrijednost ne daje samo njezina proročanska sugestivnost, nego i savršena oblikovanost u svim elementima poetske tvorbe. U poemi »Jama« ostvarena su temeljna načela Goranove poetike: leksička preciznost, stilski funkcionalnost, te osobujni zvučni i vizualni efekti. Svevremeno

nost teme potvrđuju i prijevodi »Jame« na mnoge jezike. I sam je Goran bio prevoditelj, osobito uspješan s engleskog, a pokazao se i vrlo zanimljivim književnim teoretikom, koji se protivio socrealističkom pojednostavljenom oblikovanju stvarnosti.

Rodni kraj

Okolo sela breg do brega
Visoke hrptov, čvrste, jake;
I divlje zveri sakojače
Se javljaju iz grla sega.

Tu šume rasto za seljake,
Im hišo dajo, plug, posteljo,
Kantredo, ormar i zibeljo, -
I trdo trugo za grobne mrake.

V dolu leži ko na stolu,
Hiljade zlate lebov kruha,
Hiljade bele metrov ruha,
Hrane konju, gazde, volu.

Po prisoje so grozdi zlati,
Rumeni, plavi, žoti, -slatki:
I dani gredo, dugi, kratki -
Ko pogrebi i kudi svati!

Jesen u mojoj sobi

Tišina je teška, vani jesen plače,
a sve nijeme stvari grli težak mrak.
Mokre grane suze, njišu se sve jače
i ko pred smrt grle očajnički zrak.

Soba je ledena, niz prašnja stakla
kližu kaplje teške i pobiru prah.
Mrtve stvari šute, zavjesa se makla,
a kroz nju je ušo vjetar kao strah.

Dok četiri zida ko četiri tajne
drže žut i vlažan uleknuti strop,
sve su crnje sjene. Kroz kapljice sjajne
blijesiti kao spomen ljetnih boja snop.

I sve je već mrtvo, samo jesen bređa
povlači se maglom i ruje ko krt,
od umora moja sagiblu se leđa -
dok ulazi u me jesen kao smrt.

Priredio: Z. Sarić

Kako se nekad putovalo za Hrvatsku

Osijek na kraju svijeta

Zabilježio: Dražen Prčić

Željeznički kolodvor u Osijeku

Nedavno je izaslanstvo »Hrvatske riječi« otišlo u Zagreb na svečanu promociju jedinog hrvatskog tjednika u Vojvodini, putujući posve normalno najbližim pokrajinskim itinererom Subotica-Sombor-Bogojevo (hrvatska granica). Posve normalno i jednostavno, zahvaljujući normalizaciji odnosa i liberalizaciji viznog režima između dviju susjednih država, u glavni grad matične države stigli su za nepunih šest sati. A ne tako davno, deset godina unazad, nekima je trebalo dvanaest i više sati da bi stigli samo do Osijeka, koji je za razliku od Zagreba (400 km) udaljen svega 130 kilometara. Nevjerojatno? Nažalost, vrlo vjerojatno, tužno i istinito...

Jedan naš dobri prijatelj, udovoljit ćemo

njegovoj molbi da ostane anonimn, prije rata je započeo studij prava u bratskom nam gradu Osijeku, putujući željeznicom, posve normalno, redovitim linijama na relaciji Subotica-Osijek. S presjedanjem u Dalju, sve u svemu oko dva i pol sata vožnje vlakom ili šinobusom, korištene uglavnom za nadopunu sna ili znanja pred ispit. Ali, rat je 1991. godine prekinuo sve odnose između Srbije i Hrvatske, pa i željeznički promet. Prekinuo je, privremeno, i studije našem prijatelju. No, već sljedeće 1992. godine, on se odlučio vratiti knjigama i ispitnom minusu koji ga je dijelio od željene diplome. No, na putu do osječkog fakulteta i želje za nastavkom akademskih studija, našla se ogromna barijera: avantura zvana – putovanje.

ODLAZAK: Iako je studirao pravo, naš je prijatelj morao temeljito izučiti i nešto zemljopisa, poglavito dio na karti bajškoga trokuta, kroz kojeg ga je vodio »najbliži« mogući put do slavonske prijestolnice. Konzultirajući nekoliko »stručnjaka«, kojima je pogranični dio sa susjednom nam Mađarskom, u to ratno vrijeme, bio radno mjesto, razradio je konačnu verziju put-tešestvija. Subotica-Tompa (granica) - Baja-Mohács-Pécs-Donji Miholjac (granica) -Osijek. Na papiru se isprva nije činilo previše komplicirano, pogotovu ako bi se išlo automobilom, ali prijatelj student nije posjedovao potrebno osobno vozilo, te su mu preostali jedino javni vidovi prijevoza, uključujući vrlo bitni faktor auto-stopiranja bez kojeg cijela operacija »transport« nikada ne bi uspjela.

»Operacija Osijek« započela je u pet sati jednog jutra, kojih će, nažalost, biti mnogo u nešto dužoj varijanti studiranja koju je odabrao glede svršetka željenog akademskog znanja. Otac bi ga starijim automobilom, nepredviđenim za duže razdaljine, dovezao do graničnog prijelaza Kelebija (oko 10 km od stana u Subotici), oprostio se s njim i poželio mu sretan put. Uslijedio bi prijelaz preko dvije granice u »pješač varijanti« prije jutarnje smjene, kako bi se izbjeglo »gubljenje vremena«, i negdje oko 6 sati friend bi se našao u Tompi, malom pograničnom selu koje je, zahvaljujući embargu i sankcijama, postalo trgovački centar u kojem se snabdijevalo pola »Juge«. S obzirom da lokalni autobus, koji vozi u smjeru Kiskunhalasa staje u centru sela, koje se opet nalazi nekoliko kilometara od graničnog prijelaza, ta kombinacija je uvijek bila u startu odbačena,

Osijek: Za 130 kilometara utrošen cijeli dan

pa se prelazilo na »rezervnu« varijantu stopiranja automobila koji su netom prešli na mađarsku stranu. U slučaju uspjeha – per, u slučaju kiksa, prijatelj je praktički demonstrirao vještinu oratorstva, toliko potrebnu i svojstvenu juristima, pogadajući se s brojnim taksistima koji su čekali u zasjedama kraj ceste. Nekad odmah, nekad nakon malo više truda, našao bi se voljni vozač koji bi ga prebacio dese-

Rekord

Najduža avantura operacije »Osijek« dogodila mu se jednog hladnog siječanjskog dana (bilo je minus 15 stupnjeva), kada automobil njegovog starog nije mogao upaliti i bio je primoran ići šinobusom za Szeged (dodatnih ekstra 100 kilometara). Sjedeći na podnevni autobus linije Szeged-Pécs, smetnuo je s uma da on nikako ne može stići do 16.30 kada polazi posljednji bus za Osijek. Nemajući drugog izbora, bus je stigao oko 18 sati u Pécs, lokalnim busom se zaputio do posljednjeg sela na mađarskoj strani, da bi preostalih nekoliko kilometara do graničnog prijelaza, po snježnoj vijavici i hladnoći ledene zimske večeri, prešao prijevozom vlastitih nogu. Srećom, u pustoj večeri, smilovala su mu se dvojica stranaca na granici i povezla ga do Donjeg Miholjca u kojem je uhvatio posljednji noćni radnički autobus, koji umjesto redovitih sat vremena vozi cijela dva i pol sata po svim okolnim selima raznoseći radnike kućama. Uspješno je stigao u Osijek minut prije ponoći, zamalo otegnuvši putovanje u dva dana!

tak kilometara (do velikog, takozvanog bajskog raskrižja) za pogodnu cijenu (400-500 forinti, što je u ono vrijeme bio ne mali novac). Na spomenutom raskrižju, gdje se križaju putovi Baja-Szeged i Subotica-Kiskunhalas, nalazila se famozna autobusna postaja na kojoj je stajao (staje i dandanas) bus na relaciji Szeged-Baja-Mohács-Pečuh, jedini normalni način prijevoza u željenom smjeru. Ali, nebrojeno puta, kako nam je autoironično znao pričati, događalo se da ne uspije stići na vrijeme, zbog objektivno-neobjektivnih okolnosti u prvoj dionici putovanja. Što je-tu je, vadio se prst iz džepa i blagodatima besplatnog putovanja auto-stopom, jedna od rijetko dobrih stvari ovih avantura, pokušavajući stići što dalje, a često i prešići autobus na spomenutoj relaciji. Normalno, sve ovo lijepo zvuči u idealnim uvjetima za putovanje na otvorenom, proljeće-ljeto, bez padavina. Ali, u sezonama jesen-zima, uz kišu, snijeg i hladnoću, sve navedeno je bilo malo nezgodnije. No, nekako se uvijek, bilo jednim ili drugim načinom, najčešće kombinacijom (stop plus bus) uspijeva dokopati Pečuha, velikog grada u blizini granice s Hrvatskom, u kojem se nalazila spasonosna bus linija Pečuh-Osijek, iznimno popularna u to vrijeme kad se često putovalo »okolo-naokolo«.

Ali, avantura ne bi bila avantura kad bi joj sada bio jednostavan kraj ulaskom u spomenuti bus i stizanjem na željeno odre-

Osijek - Zimska luka

dište fakultetskog domicila. Nažalost, organizatori linije, koja je povezivala hrvatski i mađarski grad, nisu imali u vidu putnike (studente) namjernike iz trećih država, koji su stizali busom ili stopom iz smjera Szegeda, koji se nikako nije uklapao svojim dolaskom oko podneva u vrijeme polaska osječkog, koji je kretao u 11.30 sati. I tako, dolazeći nadomak željenog cilja, naš je prijatelj imao brojne prilike odlično upoznati ljepote Pécs, čekajući polazak popodnevno autobusa za Osijek, s redovitim polaskom u 16.30. Naravno, radnim danom tih nekoliko sati bi proletjelo u hipu »muvanja« gradom, ali nedjeljom, kojom je najčešće putovao zbog ispita koji su često bili zakazivani ponedjeljkom, pogotovu u jesen ili zimu, ti sati su se znali pretvoriti u vječnost. Na koncu, ulaskom u popodnevni bus i prelaskom posljednje (treće) granice u kasno predvečerje (oko 19.30), stizao bi u svoj studentski grad, nešto malo umoran, ali iznad svega sretan što je, ponovno, uspio premostiti barijeru od 130 kilometara za »samo« 14 sati provedenih na putu. O svježini s kojom je izlazio na ispite nije želio govoriti, jer bi ispalo da se pravda zbog »pada« na njima.

POVRATAK: Začudo, povratak na istoj relaciji nije predstavljao nikakvu posebnu avanturu o kojoj bi vrijedilo više pripovijedati. Iz Osijeka je isti autobus polazio u 5.30 i stizao u Pečuh oko 8.30, a sretnom okolnošću i koordiniranosti linije za Szeged, ovaj autobus je polazio u 9.00 i stizao oko 13.30 na postaju kod bajskog raskrižja. Već opisanom tehnikama s početka teksta, naš bi friend student nonšalantno svladavao posljednje kilometre do kuće, otprilike dodatni sat, i za »zanemarivih« devet sati stizao u rodni grad. Mladost može otpjeti sve, pogotovu ako se u konačnici ovih avantura očituje puni indeks i željena akademska diploma, koja našem prijatelju još uvijek nije priznata!

»Kompjutorske bolesti«- paraziti i špijuni

Opasnosti downloadiranja s Interneta

Zarazili ste se sami i još ste odobrili da vam se taj parazit-špijun instalira. Da, upravo tako. Sad krećemo malo u vode prava i ugovora. Kad pokrenete instalaciju određenog programa, na samom početku instalacije suočeni ste s korisničkim ugovorom (License Agreement, EULA – End User License Agreement,...). Iskreno, ja nisam nikad pročitao ni jedan korisnički ugovor, zbog toga što je tu nabacana gomila pravnih stvari koje me ne zanimaju.

Ako se sjećate, za vrijeme sankcija bila je polemika zato što je u tim ugovorima pisalo da, korisnici iz zemalja prema kojima SAD ima ekonomske sankcije ne smiju instalirati softver napravljen u američkim firmama. Neki programi u tom korisničkom ugovoru, zatrpani u svim tim pravnim izrazima, kažu da ćete prilikom korištenja programa vidjeti neke reklame ili da kompanija ima pravo prikupljati informacije o vama. Ako ne prihvatite ugovor, nećete moći instalirati softver.

»SKIDANJE« PARAZITA: Evo nekih primjera. Ovo je dio korisničkog ugovora koji daje popularni program Getright (download menager program)

Headlight may show advertisements and/or offers for other products in the Software. Headlight has no ownership interest in these other products, services, or other advertised items. And as such makes no warranty, either express or implied, as to these other products, services, or other advertised items and the use thereof. The Software will show advertisements to unregistered users. Registered users may turn on or off the display of advertising banners. If advertisements are ever shown, you agree that you understand that this software will use your Internet connection to download these advertisements. If advertisements are shown, Headlight will use an embedded Internet Explorer

web browser control for downloading and displaying these advertisements.

Ovdje »na prvi pogled« piše da će korisnici ovog programa (ako ga nisu kupili) u okviru programa primiti reklame, da će se te reklame skidati vašom Internet konekcijom te da će program koristiti Internet Explorer brauzer, kako bi prikazao ove reklame. Ono što ovdje ne piše je da će te reklame biti prikazane na osnovu podataka prikupljenih o vama i vašim navikama na Internetu. (Napomena: Getright – neregistrirana verzija je imala parazita u sebi u starijim verzijama 3. XX, ali nisam siguran da li je prisutan u najnovijoj verziji. Siguran sam da u najnovijoj registriranoj verziji nema parazita)

Idu još dalje, pa kažu kako mogu prikupiti osobne informacije o vama, kao što su vaša e-mail adresa, vaša fizička adresa, vaše ime i prezime. Kažu da te osobne informacije neće biti direktno objavljene nekoj trećoj kompaniji, ali da zadržavaju pravo objaviti neke (a možda i sve) informacije.

Nisam pravnik, ali je činjenica da se kupovinom bilo kojeg proizvoda (u off-line životu) obvezujemo i »potpisujemo« neku vrstu korisničkog ugovora. Ali, to ipak ne daje za pravo proizvođaču npr. hladnjaka da dođe u moju kuću i pogleda što držim u njemu kako bi mi preporučio koju hranu da jedem, a usput i da pogledaju koji šampon koristim, kako bi mi mogao preporučiti neki drugi.

Problem je što vas većina programa koji imaju te parazite ne obavještava kako će ih instalirati, ne daju vam mogućnost da ih izbrišete, a ponekad i kad izbrišete programe koji su nositelji parazita, oni i dalje ostaju aktivni i marljivo šalju informacije o vama.

KAKO PROTIV ŠPIJUNA: Kako se riješiti parazita-špijuna i što dobivate time? Najjednostavnije bi bilo kad ne biste instalirali niti jedan »sumnjiv« program, ali to bi bilo glupo, zar ne?

Kao prvo, kad skidate program s nekog sajta kao <http://download.cnet.com/> ili <http://www.zdnet.com/>, obratite pozornost, pošto ćete u nekim slučajevima biti obaviješteni, sadrži li program u sebi parazite. Nemojte instalirati bespotrebne programe, kao npr. onog majmuna ili papigu koji skakuću po vašem ekranu (da, taj majmun vas špijunira). Nađite alternativu programu koji ima parazite-špijune u sebi. Najvjerojatnije da program koji je 'shareware' ili 'freeware' u sebi ima parazite. Normalno, to se ne odnosi na sve, nego samo na neke. Možete skinuti dva programa koja su besplatna i koja se koriste za uklanjanje parazita. Programi jesu besplatni, ali spadaju u kategoriju programa koji nemaju u sebi parazite-špijune. Ad-Aware program kompanije Lavasoft možete skinuti sa <http://www.lavasoftusa.com>. Optout program kompanije Gybson Research Corporation možete skinuti sa <http://grc.com/optout.htm>

Ovi programi mogu detektirati parazite i pomoći vam da ih uklonite. Što dobivate uklanjanjem parazita? Prvo, nitko vas ne špijunira, a drugo, moguće je da vam se kompjutor zamrzavao baš zbog njih.

Bojan Todorov, YUFCC

Bioritam i zdravlje

Izbalansirati prehranu

U prirodi postoji idealno vrijeme za sve – kada se sjeme sadi, biljke rastu, plodovi sazrijevaju, cvijeće se otvara i zatvara.. Životinje dobro poznaju ove ritmove, koji se nalaze u svim živim bićima, pa i bez moderne znanosti i stručne literature, poštuju svoje unutarnje ritmove. Samo se suvremeni čovjek udaljio od prirode, pa tako i od sebe. Ne jedemo kada smo gladni, ili jedemo kada nismo, svakodnevno konzumiramo različite stimulanse i dodatke prehrani, a na »slušanje« vlastitog tijela ne pomišljamo gotovo nikad. Postoji idealno vrijeme za sve aktivnosti, a praćenjem vlastitog bioritma olakšavamo organizmu mnoge procese, utječući pri tome i na razinu tjelesne spremnosti (kondiciju), pa i samo zdravlje.

NAČIN VJEŽBANJA

Za uklanjanje viška masnoća iz tijela mnogo je bolje dugotrajnije vježbanje nižeg intenziteta, nego kratki, intenzivni treninzi. Na početku aktivnosti organizam troši ugljikohidrate (mišićni šećer), a tek nakon tridesetak minuta počinje trošiti zalihe masti i nastavlja još neko vrijeme nakon što je aktivnost završila. Stoga su, za

smanjenje masnih naslaga, idealne aktivnosti provedene s 50 posto snage i intenziteta od maksimalnog, u trajanju od 30 minuta do jednog sata.

Visoki intenzitet vježbanja prouzročiti će brzo umaranje i raniji završetak vježbanja, kada su potrošene tek zalihe ugljikohidrata, a mast se nije ni počela razgrađivati. Naročito, ako ovakav trening izazove jak osjećaj gladi i žeđi, začarani krug potrošnje i skladištenja masnoća se ponovno zatvara. Od aktivnosti niskog intenziteta može se prakticirati bilo koji od cikličkih sportova: vožnja biciklom, jogging, brzo

hodanje, plivanje, hodanje po stepenicama ili aerobik nižeg intenziteta (low impact), 30 do 60 minuta, redovito 3 – 5 puta tjedno.

MASAŽA

Masaža ima dobro poznato opuštajuće djelovanje, ali je zabluda da pomaže pri mršavljenju. Njen pozitivni utjecaj očituje

se u poboljšanju drenaže tkiva (izmjena tvari i pročišćenje), pogotovo ako se prakticira prije ili nakon vježbanja. Opuštanje masaža prije spavanja jača cirkulaciju u masnom tkivu i do 2 puta. Kada govorimo o celulitu, na isti način će pomoći i samomasaža bokova i nogu prije odlaska u krevet.

PREHRANA

Kada se radi o zdravoj i izbalansiranoj prehrani, postoje mnogi različiti stavovi i gledišta, ali se svi nutricionisti slažu u jednom – većina dijeta čini više štete nego koristi. Što je ekstremnija i bržeg učinka, dijeta je stresnija za organizam, a veća je i vjerojatnost da ćete izgubljene kilograme istom brzinom vratiti. Mnoge, do nedavno popularne, dijetе (kao što je npr. »mesna dijeta«) u SAD-u su prije nekoliko mjeseci službeno zabranjene, a osobe koje ih propisuju pravno se terete. Neuravnotežena prehrana može imati kobne posljedice, pa je potrebno jesti sve kategorije namirnica, ali u umjerenim količinama.

Prehrana, kao i vježbanje, povezana je s dnevnim bioritmom, koji će unos i potrošnju kalorija postaviti u pravilan odnos. Tjelesne stanice ujutro trebaju energiju za obavljanje aktivnosti tijekom dana, ali tada i najlakše oslobađaju rezerve. Organizmu tada odgovaraju brzi ugljikohidrati (integralni kruh, peciva, čajni keksi, voće, muesli), ali i nešto kaloričnija hrana, stoga ako morate popustiti slabostima i pojesti nešto slatko, neka to bude ujutro.

Ručak je najvažniji obrok u danu, zato ovdje, osim što se količine tiče, nema ograničenja. Priuštite si juhu, zatim meso, ribu ili soju kao glavno jelo, prilog, salatu, pa i (vrlo lagani) desert. Ručak neka bude raznolik u vrstama namirnica, ali pokušajte sve održati u umjerenj oj količini i pričekajte 5-10 minuta prije nego se odlučite za još, kako bi Vam tijelo stiglo poslati signal da je sito.

Navečer stanice spremaju zalihe, a posebno im odgovara glukoza. U to doba dana se potrudite izbjegavati sve slatke, teške i kalorične namirnice, pogotovo čokoladu! Večera neka bude lagana, npr. tjestenina, kuhano povrće, riba, ili voće. Kako biste tijekom dana izbjegli »zamke gladi«, kada se najčešće poseže za grickalicama, sačuvajte ritam obroka i ne preskačite doručak.

Sve što se preporučuje za stjecanje i održavanje idealne kilaže je umjerenost i raznolikost u prehrani, te pravilan odnos unosa i potrošnje kalorija. Za ovo Vam nije potreban kalkulator, ni komplicirane tablice kalorija, dovoljan je pogled u ogledalo i krojački metar da biste znali unositi li previše kalorija, odnosno trošite li ih premalo. Ovakav pristup prehrani naziva se kronodijetika i nije vrsta dijete, već pristup prehrani u skladu s vlastitim bioritmom i potrebama organizma.

Bojana Muačević

Svijet poznatih

Gdje su, što rade...

Colonia pjeva na engleskom

Popularna dance skupina »Colonia« uradila je prepjev svog hita »Za tvoje snene oči« na engleski jezik i za potrebe proboga na inozemnom tržištu pjesma se zove »A little bit of oh-la-la«. Da je u pitanju posve ozbiljan projekt potvrđuje angažiranje američke autorice *Mary Apleggate* koja je radila s velikim imenima poput *Celine Dion*, *Modern Talkinga*, *Boney M...*

Australaska turneja Gorana Karana

Popularni splitski pjevač, dugokosi *Goran Karan*, odnedavno se nalazi u Australiji na egzotičnoj turneji koja obuhvaća koncertiranje u većim gradovima ovog kontinenta. Svi koji ga žele čuti s one strane oceana, imaju prilike posjetiti njegove nastupe u Sidneyu, Perthu ili Melbourneu.

Kožulj se ženi u prosincu

Najbrži hrvatski »dupin«, plivački viceprvak svijeta *Gordan Kožulj* najavio je kraj »slobodnog plivanja« i zakazao vjenčanje za početak prosinca. Izabranica njegova srca je njegova dugogodišnja djevojka *Ivana Crnogorac*, a svadbena ceremonija će se održati u zagrebačkom hotelu Sheraton.

Španjolski dani Davora Šukera

Brojni španjolski listovi ispunjeni su fotosima nježnosti nekadašnjeg najpopularnijeg para Iberijskog poluotoka, nenadmašnog hrvatskog goleadora *Davora Šukera* i najpopularnije televizijske voditeljice *Ane Obregon*. Iako su vječitih senzacija gladni tabloidi već proglasili »gotovu stvar«, oboje »okrivljenih« naglašavaju kako je u pitanju samo veliko prijateljstvo.

»Biciklistica« Sandra Bullock

Popularna hollywoodska glumica *Sandra Bullock* odnedavna je u romantičnoj vezi s najboljim biciklistom današnjice, peterostrukim pobjednikom »Tour de Francea«, *Lance Armstrongom*. Ovu 39-godišnju filmsku divu nikada nisu pratili nikakvi skandali, ali nije ni imala nekih dužih i ozbiljnijih veza osim one s kolegom *Matthewom Mc Conaugheyem*. Kralj svjetskog biciklizma mlađi je zanemarivih osam godina.

Ex-Beatles dobio kćer

Jedan od leadera bivših »Buba« iz Liverpoola, sir *Paul Mc Cartney* (61) i njegova supruga *Heather Mills* (35) postali su roditelji curice *Beatrice Milly*, koja je ime dobila po baki s majčine i teti s očeve strane. Bebica je rođena tri mjeseca ranije carskim rezom, ali je za mnogobrojne medije njezin spol predstavljao svojevrsno iznenađenje, jer se tjednima sa sigurnošću spekuliralo kako će sigurno biti dječak. Ponosna majka Heather dugogodišnja je aktivistica borbe za razminiranje, a za golemi doprinos u Hrvatskoj i Kambodži 1996. godine je bila nominirana za Nobelovu nagradu.

Kesten (*Castanea sativa* Mil)

Poslastica sa Sardinije

Piše: Dražen Prčić

Sumorni i sivi mjesec studeni, osim po svom karakterističnom naglom zahladnjenju i dosadnim kišama koje najvješćuju skorašnji snijeg, poznat je i po početku »sezona« kestenja-marona. Svježi i pečeni na vatri uličnih prodavača, i pored svoje »prljivosti« koja vidljivo ostaje na rukama tokom jela, ovi žutkasti plodovi prava su poslastica svih uzrasta. Jer jesti vrući kesten, osobito onako »s nogu«, više je nego obično konzumiranje omiljene poslastice. Na neki poseban način romantično vuče u prošlost, u detinjstvo...

POVIJEST KESTENA: Kesten je srodnik hrasta i bukve, a na naše prostore stigao je iz Male Azije. Bio je poznat Etrurščanima, stari Grci su ga zvali žir sa Sardinije i Jupiterov žir. Intenzivniji uzgoj doživio je za Rimskog carstva. Danas ga nalazimo u gotovo svim zemljama Sredozemlja, na Balkanskom poluotoku, a djelomice raste i u nekim dijelovima Afrike, Azije i Sjeverne Amerike koji se odlikuju umjerenom klimom.

HRANLJIVA VRIJEDNOST: Energetska vrijednost kestena iznosi 903 kJ (205 kalorija). Plod sadži 50 posto vode, 42,8 posto ugljičnih hidrata, 3,7 posto belančevina i 2,3 posto masti. Od mineralnih sastojaka najzastupljeniji je kalij sa 470 mg, te fosfor 84 mg, magnezij 41 mg i kalcij 40 mg. U kestenu ima i vitamina B1 0,22 mg i B2 0,21 mg.

ZDRAVLJE: Ljekoviti dijelovi ove biljke su: listovi, rese, drvo, kora i plod. Listovi se suše i koriste za spravljanje čajeva koji pomažu kod akutnog bronhitisa i velikog kašlja, ali i za zaustavljanje spoljašnjih krvarenja. Od resa, koje se sakupljaju u proljeće kad sa - drže najviše tanina, dobija se djelotvorno sredstvo protiv proljeva. Plod ima široku primjenu u ishrani, a preporuča se djeci, sportašima, fizičkim djelatnicima, starijim i anemičnim osobama. Nije preporučljiv osobama koje boluju od dijabetesa. Kora se koristi za spravljanje obloga koji pomažu kod zaustavljanja krvarenja i zacjelivanja rana.

KULINARSTVO: Od davnina, pomalo neopravdano, kesten se smatrao hranom siromašnih, a potvrda ovih navoda ogledala se u činjenici da su ga žitelji pasivnijih krajeva, posebice primorci, usljed nedostatka pšenice, koristili za spravljanje brašna i od njega pekli kruh. Danas, kada su mnoge uvriježene stvari doživjele transformaciju, ovaj kruh smatra se velikom i skupocjenom poslasticom. Osim već pomjenutog pečenog, nama je najbliži ke-

sten u obliku pirea koji u kombinaciji s slatkim vrhnjem predstavlja brzu i atraktivnu slasticu, osobito kada se nema vremena za neki ozbiljniji kolač. U Americi, pogotovo za božićnih blagdana obvezatan je sastojak nadjeva za tradicionalnu pečenu puricu. U daleko razvijenijim gastronomijama, poput francuske i talijanske kuhinje, kesten ima široki spektar primjene prilikom spravljanja raznih slano-slatkih delicija.

PRIPREMA I ČUVANJE: Najbolje čuvanje kestena, kako bi se postigla njegova što duža svježina, je da se odmah nakon branja spuste u hladnu vodu i ostave barem dvadesetak sati u njoj. Potom ih treba ocijediti i osušiti u hladu. Preporuča se čuvanje na podlozi od suhog pijeska. Mali savjet za djelotvorno i jednostavnije ljuštenje: Kestene ostaviti da prenoće u dubokom zamrzavanju, sutradan ih ubacite u ključalu vodu u koju će te doliti malo ulja. Kada se skuhaju prelijte ih hladnom vodom.

RECEPT - ROLAT OD KESTENA:

1 kg kuhanog i pasiranog kestena
400g šećera u prahu
200g oraha
250g maslaca
150g čokolade

Umutiti maslac s šećerom, dodati orahe i zamesiti skupa s kestenom. U polovicu mase od kestena dodati otopljenu čokoladu. Alufoliju namazati uljem, staviti prvo svijetlu masu od kestena, a preko nje drugu polovicu sa čokoladom. Zavijte smjesu u rolnu i prelijte otopljenom čokoladom. Ostaviti u hladnjak da se stvrdne i poslužite, po želji, s umućenim slatkim vrhnjem.

Ukoliko ste loše volje i pogled kroz prozor vas baca u dubine zarazne depresije, obucite se, izidite van i potražite prvog prodavača pečenog kestena. Pola litre ili cijela litra, ukoliko je u pitanju ozbiljniji napad, vratit će vam osmijeh na lice. A s prljavštinom garavih kestena otići će i vaše loše raspoloženje. U slučaju potrebe za dodatnom terapijom preporučavaju se slastice od kestena. Provjereno djeluju!

Tamburaški orkestar HKPD »Matija Gubec«

Virtuozzi izvorne glazbe

Folklorno-glazbena sekcija HKPD »Matija Gubec« postoji od samog osnutka društva 1946. godine – u pravilu djelujući i nastupajući zajedno. Tamburaši su nastupali kao pratnja u folklornim točkama ili, u početku rada Društva za organiziranje plesa, nakon završetka dramskog programa koji je u to vrijeme bio učestao. Budući da je Društvu bio potreban stalni tamburaški orkestar, angažiran je tadašnji virtuoz tamburice *Pere Tumbas-Hajo* da nauči jednu mlađu grupu Tavankučana svirati ovaj instrument. U toj školi su stasali poznati tavankutski tamburaši: *Stipan Prčić-Bača*, *Tomica Miljački-Crco*, *Grgica Vujić* te *Stipan Baraković-Kurjak*.

Kasnije je glazbenu naobrazbu prihvatio počevši od 1956. godine *Stipan Ivić*, nastavnik u OŠ »Matija Gubec«, a sedamdesetih *Miloš Pilić* iz Subotice.

Najznačajniji nastup tamburaša u tom periodu bio je na Memorijalu *Pere Tumbas-Haje* u sklopu *Dužijance* 1969. godine. Folklorno-muzička sekcija u to vrijeme se proslavila izvođenjem bunjevačkih narodnih plesova u izvornom obliku, što je privlačilo pozornost stručnjaka u ovoj oblasti. **NASTUP NA SMOTRI U ZAGREBU:** Nastup na I. međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu 1966. godine u najvećoj mjeri je pridonio populariziranju ove sekcije ali i čitavog Tavankuta, te privukao pozornost na bunjevačke pjesme i plesove.

Iako su najčešći nastupi tamburaške sekcije vezani za nastup folklorne skupine, u brojnim programima njihov nastup je bio i samostalan, iako manjeg obujma.

Tako je 1991. godine, na poziv Hrvatske katoličke misije u Ludwigshafenu (Njemačka), zajedno s folklornom skupinom izveden prigodan program, gdje su tamburaši u kratkom bloku imali i svoj samostalni nastup.

Društvo je omogućilo skupljanje i proučavanje bunjevačkog narodnog stvaralaštva i običaja raznim akademijama, institutima i muzejima, te pojedinim etnografima, muzikolozima i folkloristima. Dio glazbenog blaga vezanog za bunjevačke pjesme zapisao je tadašnji voditelj tamburaškog orkestra, vrsni i svestrani tamburaš *Stipan Prčić-Bača*. Tako je 1969. god. sni-

mljen program bunjevačkih pjesama i plesova za Institut narodne umjetnosti Sveučilišta Kolumbija (SAD).

Tijekom 1993. godine glazbena sekcija se odvojila od folklorne te počela samostalno djelovati, iako će i dalje ostati pratnja folklornim nastupima. U to vrijeme pokraj tamburaša u okviru spomenute sekcije djelovao je i mješoviti pjevački zbor, a cijeli posao vezan za glazbu je vodila *Nela Skenderović*.

SAMOSTALNI I PROFESIONALNI: Danas ovo Društvo ima svoj samostalni orkestar koji, iako vrlo mlad, odiše profesionalnošću i kvalitetom. Svakako da velika zasluga pripada i današnjem voditelju tamburaškog sastava *Stipanu Jaramazoviću*, koji svojim glazbeno-pedagoškim radom stvara novu elitu tamburaša u Tavankutu.

Tamburaški orkestar HKPD »Matija Gubec«, osim brojnih mladih polaznika, čine: *Zoran Galfi*, *Nada Tokodi*, *Vedran Tokodi*, *Josip Buljovčić*, *Mladen Petreš*, *Srđan Križanović*, *Dubravko Bilinović*, *Marija Vojnić*, *Martin Vojnić*, *Pavle Vojnić* te *Goran Benčik*. U ovom sastavu tamburaši su imali nekoliko samostalnih nastupa od kojih su najvažniji prošlogodišnji nastup na Tjednu Hrvata u Zagrebu, koji je organizirala Hrvatska matica iseljenika. S tamburašima su nastupili i vokalni solisti: *Eliza-*

beta Balažević, *Maja Buza* i *Boris Godar* (koji su ujedno u učesnici Festivala bunjevačkih pisama). Vrlo zapažen nastup tavan-kutskih tamburaša je bio na I. međunarodnom tamburaškom festivalu koji se održao u Buševcu – Zagrebačka županija.

Tamburaški sastav HKPD »Matija Gubec« iz Tavankuta se predstavio izvedbom skladbi »Neven kolo«, »Rumunjski zimski marš«, pjesmom »Kolo igra« te »Čuć kolo«.

Pjesmu »Kolo igra« izvela je *Maja Buze* i *Elizabeta Balažević*, koje su ujedno i prezentirale najljepši bunjevački šling. Na samom kraju nastupa Tavankučani su nagrađeni ogromnim aplauzom i ovacijama publike.

Od deset tamburaških sastava, koji su nastupili u takmičarskom dijelu, većina je prikazala visok nivo kvalitete i umijeća. Ipak je prestižna nagrada na ovome, iako prvome ali po ocjeni stručnjaka kvalitetnom Festivalu, pripala članu HKPD »Matija Gubec« *Zoranu Galfiju*, koji je po ocjeni stručnjaka ponio titulu najboljeg primaša prvog međunarodnog tamburaškog festivala.

Svoje skladbe tavankutski tamburaši prezentirali su i putem lokalne radioposta je.

L. Suknović

Real Madrid, najtrofejniji europski klub gostovao u Beogradu

Kraljevi nogometa

U utakmici 4. kola skupine F Partizan odigrao sa Realom neodlučeno 0:0

Iz Beograda: Dražen Prčić

U svakom sportu postoje veličine koje predstavljaju, često nedostižne, uzore svim sportašima koji u toj disciplini nastoje dosegnuti besmrtnu visinu. Pozitivna identifikacija s idolima omiljenog sporta ljubav je koja zauvijek ostaje u srcima svakog iskrenog navijača, koji neće žaliti ni vremena ni novca ne bi li uspio, barem na trenutak, približiti se »predmetu obožavanja«. A kada, jednom, i tko zna kad ponovo, »Real« iz Madrida, predvođen odavno krunisanim kraljevima nogometa, zaigra u prijestolnici SCG, neviđena euforija i medijska pomama posve je razumljiva. Jer, stigli su oni: *Robert Beckham, Zinedine Zidane, Luis Figo, Roberto Carlos, Raul* i najbolji nogometaš posljednjeg desetljeća, *Ronaldo*. Stotinu eura koliko se tražilo »na crno« na sam dan utakmice za mjesto u nogometnom teatru Partizanovog stadiona, mnogi su platili ne žaleći »lavovski« dio svojih mjesečnih primanja. Jer, plaća će još biti, a Real je igrao samo 4. studenog u jednoj jedinoj izvedbi s početkom u 20.45.

Sama po sebi, Champions League (Liga

Šampiona), natjecanje je najviše razine europskog klupskog nogometa u čijim se skupinama svake godine »bore« za slavu, ali i veliki novac, najbolje momčadi starog kontinenta. Atraktivnost nadmetanja velikih i malih klubova daju prigodu ovim potonjima da iskoriste priliku i pod lupom cjelokupne nogometne javnosti pokažu što su naučili upravo od istih tih velikih. A mogućnost da se u direktnom duelu ogledaju sa svojim uzorima i idolima ne događa se baš mnogo puta u karijeri. Plasmanom u okrilje UEFA-ine šampionske obitelji, san postaje java...

UTORAK, 4. STUDENOG: Posjet jednoj utakmici Lige Šampiona sam po sebi je nezaboravan događaj, a kada na »zelenu pozornicu« istrči momčad koja novčanim

ekvivalentom vlastita nogometna pokrića »teži« poput državnih proračuna manjih država, onda je to antologijski zapis u nogometnoj memoriji svakog poklonika te rije po kojoj je nogomet i doista najvažnija stvar na svijetu. Oficijelni podatak o popunjivosti Partizanovog stadiona zvuči poput obična pleonazma imajući u vidu okolnost da je nazočnih 35.000 predstavljalo samo djelić milijunske »armije« fanova koji su se željeli vidjeti igru »kraljeva« uživo.

Svježina večeri središnjeg jesenjeg mjeseca »uzavrela« je istrčavanjem dviju momčadi na travnjak, koje su u samo dvije sedmice susrele po drugi puta u natjecateljskom okviru skupine F.

Nakon madridskih 1:0, u beogradskoj reprizi očekivao se »kraljevski odgovor« na pitanje je li je skromni učinak bio rezultat Realove kalkulantske poštode resursa, ali i Partizanove potvrde koliko je momčad Njemca *Lotara Matthausa* sposobna opravdati ambicije glede raspjeta u podjeli preostalih mjesta u operaciji »Kako prežimiti u Europi«.

Budući kako će se na dan objavljivanja ovog teksta putem dnevnog tiska znati sve i najsitnije pojedinosti o utakmici koja je zauvijek upisala četvrti dan studenoga u povijest nogometa, evo još nekoliko natuknica zabilježenih s »lica mjesta«.

Cijela utakmica je protekla bez i jednog incidenta, što je posve razumljivo imajući u vidu činjenicu da je susret okončan sa samo jednim žutim kartonom (*Razsa*), uz maksimalnu igru u duhu »UEFA-inog fair playa. Partizan je odigrao najbolju utakmi-

cu sezone i bio posve ravnopravan takmac mnogo poznatijoj momčadi Reala. Partizan je odigrao najbolju utakmicu sezone i bio posve ravnopravan takmac mnogo poznatijoj momčadi Reala. Osvojenim bodom (0:0), Real je osigurao plasman u drugu fazu natjecanja Lige Šampiona, dok je Partizan ostao »živ« u svim mogućim kalkulacijama. Na press konferenciji nakon utakmice, Realov trener Portugalac *Queiroz* bio je zadovoljan osvojenim bodom, dok je Lotar Matthaus iskazao nezadovoljstvo propuštenom prilikom za osvajanjem tri boda.

POST FESTUM: Negdje oko pol dvanaest reflektori na stadionu su se lagano počeli gasiti, publika je već uveliko komentirala tekmu u domaćoj atmosferi, a novinari užurbano pripremali izvješća za sutrašnja izdanja, posve tiho u posljednjim trenucima jesenje noći padao je zastor na veliku predstavu. Realovi »kraljevi nogometa« odletjeli su u svoju prijestolnicu i život je počeo teći dalje...

Detalji sa utakmice u Beogradu

Sportske vijesti

Rukomet

Hrvatska četvrta na superkupu

Hrvatska rukometna reprezentacija nije uspjela obraniti renome najbolje rukometne nacije na svijetu osvojivši »samo« četvrto mjesto na superkupu u Njemačkoj. Poslije izvrsnog starta u prednatjecanju i dvije pobjede protiv Francuske (23:22) i Španjolske (22:21), uslijedila su dva poraza, u polufinalu protiv Njemačke (27:27, 30:28 nakon izvođenja sedmera), a potom u razigravanju za treće mjesto selekcija Švedske je bila bolja od aktualnih svjetskih prvaka sa 24:21. Interesantno je napomenuti kako je reprezentacija Španjolske, pobjednik superkupa, jedini poraz doživjela upravo od Hrvatske.

Košarka

Split »skinuo« Zvezdu

Košarkaši Splita pobijedili su beogradsku Crvenu zvezdu u prvoj utakmici 7. kola Goodyear lige (83:72) dotad prvoplasiranu momčad ovog regionalnog natjecanja. U ostalim susretima, Cibona je slavila na gostovanju protiv Banjalčke Pivare (64:78), Zagreb je bio bolji od Širokog (91:68), a Zadar je »nadvisio« Lovćen (97:83).

1. HNL

13. kolo, 2. studenog

Hajduk - Kamen I. 1:0
Marsonia - Dinamo 1:3
Osijek - Cibalia 2:1
Rijeka - Varteks 0:0
Zagreb - Zadar 3:1
Slaven B. - Inker 1:1

Tablica: Dinamo 31, Hajduk 31, Kamen I. 20, Inker 18, Rijeka 16, Osijek 16, Slaven B. 15, Varteks 14, Zagreb 13, Zadar 13, Marsonia 13, Cibalia 11

1. liga SCG

10. kolo, 2. studenog

Partizan - Zeta 3:0
Kom - Budućnost 1:4
Železnik - Zemun 4:2
Borac - Radnički (O) 2:2
OFK Beograd - Hajduk 1:0
Sutjeska - Napredak 2:1
Vojvodina - Sartid 2:2
Obilić - C. zvezda 1:3

Tablica: C. zvezda 25, Partizan 22, Sartid, OFK Beograd 20, Železnik 19, Budućnost 18, Hajduk 14, Obilić 15, Sutjeska 13

1. liga Vojvodine

13. kolo, 2. studenog

Kozara - Bačka 1901 0:3
Metalac - Glogonj 0:2 (prekid)
Borac - Radnički (Š) 6:2
Polet - Krivaja 3:1
Radnički (Sut) - Jedinstvo 1:2
Jugović - Vojvodina 1:1

Tablica: Glogonj 30, Radnički 28, Bačka 1901 26, Polet (R) 25, Jedinstvo 24, Ml. Borac 1. maj 24, Vojvodina 23

Tenis

Poznati sudionici Mastersa

Nakon pariškog ATP turnira (2.450.000 Eura) na kojemu je slavio najbolji britanski tenisač Tim Henman pobjedom nad Rumunjom Pavelom (6:2, 7:6, 7:6), poznati su svi sudionici završnog turnira

osmorice najboljih tzv. Mastersa. Za naslov najboljeg ove godine borit će se Juan Carlos Ferrero, Andy Roddick, Roger Federer, Guillermo Co-

ria, Andre Agassi, Rainer Schuttler, Carlos Moya i David Nalbandian, dok je prva rezerva Mark Philippoussis koji će igrati u slučaju otkaza nekog od kvalificiranih tenisača. Na Mastersu tenisača nastupit će Kim Clijsters, Justine Henin-H, Jennifer Capriati, Amelie Mauresmo, Helena Dementieva, Anastazija Miskina i Aj Sugyama, dok je nastup Venus Williams još uvijek pod znakom pitanja. Prva rezerva je Chanda Rubin.

Konjički sport

Branislav Mukić ponovno najbolji vođač

Mladi Subotičanin Branislav Mukić obranio je titulu najboljeg vođača u državi u utrkama kasačkih konja i dokazao kako mu već nekoliko godina nema ravnja u ovom atraktivnom sportu. Uz uspješnog sina trijumfalno je završio sezonu i njegov otac Ivica koji je najbolji u konkurenciji trenera.

PETAK ► 7. 11. 2003.

HTV 1

Hitna služba,
HRT 2 u 10.00

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Vitez Potepuh, serija za djecu i mlade (30')
09.35 - Jezični petak
10.35 - Zvučnjak
10.55 - Crtni film
11.05 - Ptice, crtana serija
11.25 - Tom i Jerry, crtani film
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija (12)
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.10 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
14.55 - Jezični petak
16.00 - Vijesti
16.05 - Zvučnjak
16.25 - Duhovni izazovi
16.40 - Pozivnica
17.00 - Hrvatska danas
17.20 - Među nama
18.20 - Direkt
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - TV Bingo Show
20.50 - Darovi mržnje, američki film
22.30 - Burzovno izvješće
22.40 - Meridijan 16
23.15 - Filmovi redatelja Patricea Lecontea: Monsieur Hire
00.30 - Nastrana igra, talijanski film
02.00 - Vrijeme je za jazz
03.00 - Seks i grad 6., humoristična serija (18)
03.30 - Manon s izvora, film
05.20 - Amerika - život prirode
05.50 - A Thousand Acres, američki film

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
10.00 - Hitna služba 9., serija
10.45 - 24 (2.), serija (12)
11.35 - Split: More
12.05 - Popularnoznanstveni film
12.35 - Pola ure kulture
13.05 - Brisani prostor
13.50 - TV raspored
13.55 - Manon s izvora, francuski film
15.45 - TV raspored
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica: Spajalica
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija (12)
18.00 - Panorama
18.30 - Savršeni svijet
19.05 - Prijatelji 2., humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - CIA, serija (12)
20.45 - Vijesti
21.00 - Seks i grad 6., humoristična serija (18)
21.35 - Željka Ogresta i gosti
22.35 - Una storia qualunque, mini-serija
00.15 - Pregled programa za subotu

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske

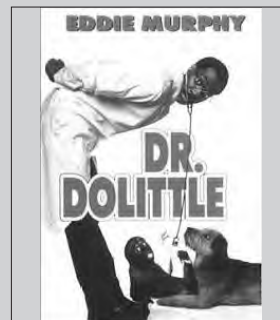

17.25 - TV raspored
17.30 - Košarkaška Liga prvaka: Cibona - Pau Orthez, sn.
19.30 - Dokumentarna emisija
20.05 - Crno-bijelo u boji
20.35 - Gradski ritam
21.05 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
21.50 - Narodni refren
22.20 - Pregled programa za subotu

SUBOTA ► 8. 11. 2003.

HTV 1

»Doktor Dolittle«,
HRT 1, 20.30

07.55 - TV raspored
08.00 - Vijesti
08.05 - Marsupilami, crtana serija
08.30 - Maska, crtana serija
08.55 - Športret
09.05 - 43. MDF Šibenik: Djevojčica sa žigicama
09.45 - Ruke, ručice
10.00 - Vijesti
10.10 - Medicinski iskorak: dr. Louis Gooren
10.35 - Sukobi u prirodi: Sukobi u rijeci
11.30 - Pričopričalica
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.30 - Prizma - multinacionalni magazin
13.30 - Kinoteka: The Girl in the Red Velvet Swing
15.25 - Iz antologije Dramskog programa HTV-a:
U registraturi
16.40 - Kruške i jabuke - kuharski dvboj
17.15 - Briljanteen
18.50 - Mliječni put
19.30 - Dnevnik
20.05 - IZBORI 2003.
20.30 - Doktor Dolittle, američki film
22.05 - g'lamur:kafé
23.05 - Burzovno izvješće
23.10 - Vijesti
23.20 - Sport danas
23.40 - Zvezdani snovi, američki film
01.05 - Neznani Jude, britanski film
03.05 - Oprah Show (495)
03.50 - Kinoteka: The Girl in the Red Velvet Swing
06.20 - Serija

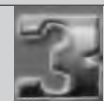

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
10.10 - TV raspored
10.15 - Simfonijski orkestar HRT-a
11.15 - Cure u trendu (2.), serija
12.00 - Ciklus Perry Mason
13.35 - Ksenia - princeza ratnica 6., serija (12)
14.25 - Oprah Show (495)
15.10 - TV raspored
15.15 - Ed, serija
16.00 - Hit-depo
17.30 - Cosbyjev Show (7.)
17.55 - Rukometna Liga prvaka: Szeged - Zagreb, prijenos

19.30 - Carstvo divljine
19.55 - Crtni film
20.05 - Zadarfest 2003. - večer novih skladbi, prijenos
22.05 - Po ure torture
22.35 - Kupovanje kao znanost, dokumentarna serija
23.30 - Obična priča, mini-serija
01.05 - Pregled programa

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
14.55 - Gospić: Mali nogomet: Hrvatska - Mađarska, pr.
16.30 - HAŠK 100 godina, reportaža
16.50 - Međunarodni plivački miting »Mladost 2003«, pr.
18.00 - IZBORI 2003.
19.30 - Poprišta svjetskih kultura
22.00 - Prva HNL Ožujsko - emisija
23.15 - Art-film: Moj pas Vincent, kanadski film (oko 87')
00.45 - Pregled programa

NEDJELJA ► 9. 11. 2003.

HTV 1

Prezimiti u Riu,
HRT 1, 21.35

07.55 - Vijesti
 08.00 - Animanijaci, crtana serija
 08.25 - Totally Spies, crtana serija
 08.50 - Crtani film
 09.00 - Dizalica
 10.00 - Vijesti
 10.10 - Boy Who Stole the Elephant, američki film
 11.30 - Crtani film
 11.40 - Otokar
 11.55 - Burzovno izvješće
 12.00 - Podnevni dnevnik
 12.25 - Plodovi zemlje
 13.20 - Mir i dobro
 14.00 - Nedjeljom u 2
 15.05 - Vijesti
 15.40 - Obiteljski vrtuljak
 16.20 - Kruške i jabuke - kuharski dvoboj
 17.00 - Od pet do sedam - nedjeljno zabavno popodne
 19.15 - LOTO 6/45
 19.30 - Dnevnik
 20.05 - IZBORI 2003.: Bonus 2
 20.30 - Tko želi biti milijunaš?
 21.35 - Prezimiti u Riu, hrvatski film
 22.30 - The Slums of Beverly Hills, američki film
 00.20 - Gargantua, američki film (oko 88')
 01.50 - Balada o Little Joeu, američki film (116')
 03.45 - Oprah Show
 04.30 - Sukobi u prirodi: Sukobi u rijeci
 05.25 - To Live Again, američki film

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
 10.25 - Putovanja na sveta mjesta
 10.45 - Portret crkve i mjesta
 11.00 - Kraljevica: Misa, prijenos
 12.00 - Biblija
 12.15 - TV raspored
 12.20 - Opera Box - A.Thomas: Hamlet (oko 185')
 15.45 - To Live Again, američki film
 17.20 - Magazin Lige prvaka
 17.50 - Rukometna Liga prvaka: Metković - Chambrey, pr.
 19.30 - Sportski program
 20.00 - Pogledajte semafor - sportska emisija
 20.25 - Talijanska nogometna liga, 1. poluvrijeme
 21.15 - Pogledajte semafor, sportska emisija
 21.30 - Talijanska nogometna liga, 2. poluvrijeme
 22.20 - Pogledajte semafor - sportska emisija
 23.45 - Sportski dokumentarni film
 00.30 - Pregled programa za ponedjeljak

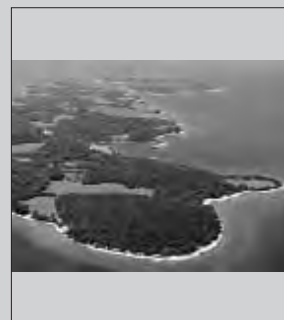
HTV 3

07.30 - Zemlja nade, serija (12)
 11.15 - Borba za naslov svjetskog prvaka Ultimate Fight: Filipović - Minotaur, prijenos
 13.55 - HNL: Inker - Hajduk, prijenos
 15.50 - Prva HNL Ožujsko - emisija
 17.00 - Reprizni program
 18.00 - IZBORI 2003.
 20.00 - Cosbyjev Show 7.
 20.25 - Frasier 6., serija
 20.50 - Brak nije mrak, humoristična serija
 21.35 - Na zadatku, serija
 22.00 - Nedjeljom u 2

PONEDJELJAK ► 10. 11. 2003.

HTV 1

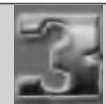
Brijuni,
HRT 1, 20.40

07.00 - Vijesti
 07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
 09.05 - Djeca iz Ulice
 Degrassi, serija za djecu i mlade
 09.35 - Predškolski odgoj
 10.35 - Mali veliki svijet
 11.10 - Životinjski mladunci
 12.00 - Podnevni dnevnik
 12.35 - Zemlja nade, serija (12)
 13.25 - Glazbena TV
 14.00 - Vijesti
 14.10 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
 15.20 - Razredna nastava
 15.45 - Učilica
 16.05 - Mali veliki svijet
 16.25 - Korijeni - hrvatske manjine u Europi
 17.00 - Hrvatska danas
 17.20 - Hrvatska kulturna baština: Krčke šetnje
 18.00 - IZBORI 2003.: Bonus 1
 18.55 - Upitnik, kviz
 19.30 - Dnevnik
 20.05 - IZBORI 2003.: Bonus 2
 20.40 - Hrvatsko podmorje: Brijuni, dokumentarna serija
 21.20 - Latinica: Oni gledaju srcem
 23.00 - Meridijan 16
 23.35 - Frasier 6., serija
 00.00 - Filmovi redatelja Patricea Lecontea: La fille sur le pont, francuski film
 01.35 - Beatricin žar, francuski film
 03.55 - Kao kada vani pada kiša, talijanski film
 06.05 - Frasier 6., serija
 06.30 - Prijatelji 2., serija

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
 10.00 - TV raspored
 10.05 - CIA, serija (12)
 10.45 - Ed, serija
 11.30 - TV raspored
 11.35 - Briljanteen
 12.20 - Mir i dobro
 12.50 - Željka Ogresta i gosti
 13.45 - Kao kada vani pada kiša, talijanski film
 15.55 - Vijesti za gluhe
 16.00 - Res publica: Religijski kontakt-program
 16.45 - Hugo, TV igra
 17.15 - Zemlja nade, serija (12)
 18.00 - Panorama
 18.30 - Refren
 19.05 - Prijatelji 2., serija
 19.30 - Glazbena TV
 20.05 - Zapadno krilo 4., serija
 21.05 - Petica - europski nogomet
 22.20 - Newyorški plavci 8., serija (12)
 00.00 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
 00.45 - Pregled programa

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
 10.05 - Borba za naslov svjetskog prvaka Ultimate Fight: Filipović - Minotaur, snimka
 11.35 - Pogledajte semafor - sportska emisija (1.dio)
 12.05 - Talijanska nogometna liga, snimka
 13.55 - Pogledajte semafor - sportska emisija (2.dio)
 15.35 - Sportski dokumentarni film
 16.00 - IZBORI 2003.
 18.00 - IZBORI 2003.
 19.00 - IZBORI 2003.
 19.30 - Reprizni program
 20.05 - Svijet mode
 20.30 - IZBORI 2003.

UTORAK ► 11. 11. 2003.

HTV 1

Alpe-Dunav-Jadran,
HRT 1, 17.20

07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Pripovjedač, serija za djecu i mlade
09.35 - Prirodoslovlje
10.35 - Otokar 2003.
10.50 - Športret
11.00 - Anđelina balerina, crtani film
11.15 - U životinjskom svijetu
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.10 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
14.55 - Prirodoslovlje
15.45 - Učilica
16.00 - Vijesti
16.10 - Govorimo o zdravlju
17.00 - Hrvatska danas
17.15 - Živjeti zdravije, emisija pod pokroviteljstvom
17.20 - Alpe-Dunav-Jadran
17.50 - TV kalendar
18.00 - IZBORI 2003.: Bonus 1
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - IZBORI 2003.: Bonus 2
20.40 - Forum
22.05 - Gradski ritam
22.35 - Medicinski iskorak: dr. Gerhard F. Buess
23.05 - Burzovno izvješće
23.15 - Meridijan 16
23.50 - Brak nije mrak, humoristična serija
00.15 - Filmovi redatelja Patricea Lecontea: Felix i Lola
01.45 - Oprah Show
02.30 - Pomoćnik,

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
10.20 - Zapadno krilo 4., serija
11.05 - Newyorški plavci 8., serija (12)
11.50 - Hrvatsko podmorje: Brijuni, dokumentarna serija
12.20 - Latinica:
Oni gledaju srcem
14.00 - Magazin Lige prvaka
14.30 - Solan, Ludvig i Gurun s lisičjim repom, norveški film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Reprizni program
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija (12)
18.00 - Panorama
18.30 - Crno-bijelo u boji
19.05 - Prijatelji 2., serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Saga o Forsyteima, serija
21.00 - Vijesti
21.15 - Ekipa za očevid - Miami, serija (12)
22.05 - Newyorški plavci 8., serija (12)
22.50 - Buffalo Bill i indijanci, američki film
00.50 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
01.35 - Pregled programa za srijedu

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
14.45 - TV raspored
14.50 - Petica - europski nogomet
16.00 - IZBORI 2003.

izbori 2003.

18.00 - IZBORI 2003.
19.00 - IZBORI 2003.
19.30 - Hrvatska kulturna baština: Krčke šetnje
20.00 - Reprizni program
20.30 - IZBORI 2003.

SRIJEDA ► 12. 11. 2003.

HTV 1

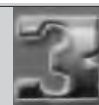
Ciklus filmova Josepha
L. Mankiewicza,
HRT 1, 00.15

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Naši najljepši praznici, serija za djecu i mlade
09.35 - Likovna i glazbena kultura
10.25 - Učilica
10.55 - Crtani film
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.10 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
14.55 - Likovna i glazbena kultura
15.45 - Učilica
16.25 - Emisija pučke i predajne kulture
17.00 - Hrvatska danas
17.20 - Svijet poduzetništva
18.00 - IZBORI 2003.: Bonus 1
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - IZBORI 2003.: Bonus 2
20.45 - Globalno sijelo
21.15 - Poslovni klub
21.40 - Smilja i otok, dokumentarna emisija
22.10 - Znakovi vremena
23.05 - Burzovno izvješće
23.15 - Meridijan 16
23.50 - Svi gradonačelnikovi ljudi 3., humoristična serija
00.15 - Filmovi redatelja Josepha L. Mankiewicza: Dragonwyck, američki film
01.55 - Nepoznato, švedski film
03.25 - Prekid programa radi redovnog održavanja uređaja

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
10.35 - Saga o Forsyteima, serija
11.30 - Newyorški plavci 8., serija (12)
12.20 - Alpe-Dunav-Jadran
12.50 - Forum
14.15 - Ljubavne muke, američki film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica:
Meta - emisija za branitelje
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija (12)
18.00 - Panorama
18.30 - Kućni ljubimci
19.05 - Prijatelji 2., serija
19.30 - Glazbena TV
20.00 - Reprizni program
20.30 - Košarkaška Euroliga: Barcelona - Cibona VIP, pr.
22.25 - Newyorški plavci 8., serija (12)
23.10 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
23.55 - Pregled programa za četvrtak

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 18.00)
16.00 - IZBORI 2003.
18.00 - IZBORI 2003.

izbori 2003.

19.00 - IZBORI 2003.
19.30 - Reprizni program
20.30 - IZBORI 2003.

ČETVRTAK ► 13. 11. 2003.

HTV 1

Res publica: Ekologija,
HRT 2, 16.00

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Kamp 2000., serija za djecu i mlade
09.35 - Povijest
10.25 - Učilica
10.35 - Športerica
10.55 - Moja kuća
11.05 - Kratke priče, crtani film
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.05 - TV raspored
14.10 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
14.55 - Povijest
15.45 - Učilica
16.00 - Vijesti
16.05 - Športerica
16.20 - Crtani film
16.35 - Biblija
17.00 - Hrvatska danas
17.20 - Krijesnica, dokumentarna emisija
18.00 - IZBORI 2003.: Bonus 1
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - IZBORI 2003.: Bonus 2
20.40 - Tko želi biti milijunaš?
21.45 - Brisani prostor
22.30 - Pola ure kulture
23.10 - Meridijan 16
23.35 - Sport danas
23.45 - Na zadatku, serija
00.05 - Filmovi redatelja Josepha L. Mankiewicza: A Letter to Three Wives
01.45 - Ubojiti instinkt, film
03.15 - Oprah Show
04.00 - Zov ulice, film
04.40 - Anita ne propušta priliku, španjolski film

HTV 2

08.00 - Turistička središta Hrvatske
10.25 - Ksenia - princeza ratnica 6., serija (12)
11.10 - Newyorški plavci 8., serija (12)
12.00 - Globalno sijelo
12.25 - Smilja i otok, dokumentarna emisija
12.55 - Poslovni klub
13.20 - Znakovi vremena
14.15 - Anita ne propušta priliku, španjolski film
16.00 - Res publica: Ekologija
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija (12)
18.00 - Panorama
19.05 - Prijatelji 2., humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Ekstremne životinje: Stvorenja iz dubina i visokog društva
21.10 - Hitna služba 9., serija
22.00 - Newyorški plavci 8., serija (12)
22.45 - Triler - Berlinska filharmonija: Na šumskoj pozornici
23.45 - Zvezdane staze - Voyager (7.), serija
00.30 - Pregled programa

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
14.05 - TV raspored
14.10 - Košarkaška Euroliga: Barcelona - Cibona VIP, sn.
16.00 - IZBORI 2003.

izbori 2003.

19.30 - Reprizni program
20.30 - IZBORI 2003.

FILM TJEDNA

HTV 1

SUBOTA, 8.11.2003. u 1.05

NEZNANI JUDE

britanski film

(JUDE THE OBSCURE, 1996.)

O d djetinjstva sanjajući o sveučilišnoj naobrazbi, mladi Jude Fawley (C. Eccleston), izdanak osiromašene obitelji, nakon kratkotrajnog promašenog braka odlazi u sveučilišni gradić Christminster gdje se zaposli kao klesar, a u slobodno vrijeme uči latinski i starogrčki. Tamo mu se na prvi pogled svidi emancipirana vršnjakinja Sue Bridehead (K. Winslet), za koju se ubrzo ispostavi da mu je rođakinja. Jude i Sue srodne su duše s velikom međusobnom naklonošću, ali se jedno drugom boje priznati ljubav. Sue se uda za sredovječnog Phillotsona (L. Cunningham), Judeova učitelja iz djetinjstva, no ljubav prema Judeu je jača. Uz Phillotsonov blagoslov Jude i Sue počnu zajedno živjeti, a uskoro dobiju i djecu. No, gdje god dođu, kad se sazna da nisu u braku, Jude ne može dobiti posao ni obitelj trajniji smještaj...

Za razliku od »Tesse - čiste žene« Romana Polanskog, »Neznani Jude«, debitantski film uglednog britanskog redatelja Michaela Winterbottoma (Dobrodošli u Sarajevo, Želim te, Na ovom svijetu - Zlatni medvjed u Berlinu), izvanredno je uspjela adaptacija istoimenog, drugog najpoznatijeg romana Thomasa Hardyja, vjerojatno najvećeg engleskog romanopisca kasnoviktorijanskog razdoblja. Winterbottom je iznimnom kongenijalnošću prenio mračan i tragičan Hardyjev svijet na filmsko platno, postižući emocionalan intenzitet kakav se rijetko pamti na filmu u posljednjih desetak godina. Njegov »Jude« je zapravo najavio otklon od tad dominantne postmodernističke, »tarantinoidne« poetike u smjeru realizma/naturalizma, no prije svega novu filmsku afirmaciju autentičnih emocija. Spoj osebuje liričnosti i naturalizma, iznimne glazbene podloge i fascinantno sugestivnih glumačkih nastupa Christophera Ecclestona (Sasvim malo ubojstvo) i Kate Winslet (Nebeska stvorenja, Titanic, Sveti dim), »Jude« je nagrađen s nizom priznanja na međunarodnim festivalima, među kojima je najvažnije ono za najbolji novi britanski film u Edinburghu.

Uloge: Christopher Eccleston, Kate Winslet (na slici), Liam Cunningham, Rachel Griffiths, June Whitfield

Scenarist: Hossein Amini

Redatelj: Michael Winterbottom

Trajanje: 118'

Pretplatite se!

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci – 600 dinara

☐ 1 godina – 1.000 dinara

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže "Hrvatska riječ" svakog tjedna.

INOZEMSTVO

☐ 1 godina – 70 EUR

BANK: VBUDYU 22

(Vojvodanska banka a.d. Novi Sad Yugoslavia)

Beneficiary customer:

540101 320 5 NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Hrvatska riječ

Ime i prezime:

Ulica i broj:

Mjesto i zemlja:

Telefon i e-mail:

**Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU "Hrvatska riječ", Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69**

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica
Put Jovana Mikića 12
Tel: 024/55-22-00
Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku
- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku
- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku

19,00 h
- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH

19,30 h
»Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
»Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
»Razgovor s povodom« (utorkom)
»Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
Vjerska emisija (petkom)

20,00 h
»Čarolije trpeze« (ponedjeljkom)
»Na proputovanju s nama« (utorkom)
»Putokazi« (srijedom)
»Rock vremeplov« (četvrtkom)

20,30 h
- Vijesti dana
- Pripovijetka Balinta Vujkova
- Hitovi hrvatskih izvođača
- Minute za ljubitelje jazza (petkom)

VETERINARSKI ZAVOD SUBOTICA a.d.

24106 Subotica

**KOMPLETNA HRANA
ZA ŽIVOTINJE**

KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE:

NEKRETNINE

Subotica

024 / 554-570

9-97 5000

**KADA KUPUJETE ILI PRODAJETE
OBRATITE SE NAJPOUZDANIJOJ
AGENCIJI SA TRADICIJOM UZ
SLOGAN**

Najsigurnija razmjena nekretnina na teritoriju bivše Jugoslavije!

Cjenik reklamnog prostora

$$1/1 = 6.000 \text{ dinara}$$
$$1/2 = 3.600 \text{ dinara}$$
$$1/4 = 2.000 \text{ dinara}$$
DRUGA I PRETPOSLEDJENJA STRANA / KOLOR
$$1/1 = 5.000 \text{ dinara}$$
$$1/2 = 3.000 \text{ dinara}$$
$$1/4 = 1.700 \text{ dinara}$$

UNUTARNJE STRANE / CRNO-BIJELE

$$1/1 = 3.000 \text{ dinara}$$
$$1/2 = 1.800 \text{ dinara}$$
$$1/3 = 1.300 \text{ dinara}$$
$$1/6 = 700 \text{ dinara}$$
$$1/12 = 450 \text{ dinara}$$

Za vezane oglase u 4 ili više brojeva odobravamo popust od 20%
SPECIJALAN POPUST ZA GODIŠNJI UGOVOR O REKLAMIRANJU

kolpa·san[®]

KUPATILA

stvorena za uživanje
i za ponos

sanitarija i pločice, kade, tuš kade, tuš kabine,
saune, masažni sistemi-vodeni i vazdušni,
bazeni za masažu, nameštaj za kupatila,
ugradni vodokotlići i kupatilska galanterija

Banijska 2, SUBOTICA (u poslovnom centru preko puta FB "PARTIZAN"),

Tel: 024/ 547-274 , 547-886

Novi Sad - Rumenački put 11; 021/518-091

Beograd - Lješka 4; 011/354-8063

